

**RUS DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ÇEVİRİDE EŞDEĞERLİK BAĞLAMINDA M. A.
BULGAKOV'UN "ÜSTAT İLE MARGARİTA" ESERİNİN
TÜRKÇE ÇEVİRİSİNİN İNCELEMESİ**

Ebru TURAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Keziban TOPBAŞOĞLU ERAY

Kars- 2022

T.C.
KAFKAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RUS DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

ÇEVİRİDE EŞDEĞERLİK BAĞLAMINDA M. A.
BULGAKOV'UN "ÜSTAT İLE MARGARİTA"
ESERİNİN TÜRKÇE ÇEVİRİSİNİN İNCELEMESİ

Ebru TURAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman ve Jüri Üyeleri
Dr. Öğr. Üyesi Keziban TOPBAŞOĞLU ERAY
Prof. Dr. Hurşit İsayev
Dr. Öğr. Üyesi Emre Kırılı

Kars- 2022

KAFKAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Ebru Turan tarafından hazırlanan ‘*Çeviride Eşdeğerlik Bağlamında M. A. Bulgakov'un "Üstat ile Margarita" Eserinin Türkçe Çevirisinin İncelemesi*’ başlıklı bu çalışma, 14/01/2022 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda *başarılı* bulunarak jürimiz tarafından **Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı**’nda **Yüksek Lisans tezi olarak oy birliğiyle kabul edilmiştir.**

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Başkan: Prof. Dr. Huşit İSAYEV

İmza:

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Keziban TOPBAŞOĞLU ERAY(Danışman) İmza:

Üye : Dr. Öğr.Üyesi Emre KIRLI

İmza:

ONAY

Bu tezin kabulü Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun/...../..... tarih ve/..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Doç. Dr. Yaşar KOP

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım *Çeviride Eşdeğerlik Bağlamında M. A. Bulgakov'un "Üstat ile Margarita" Eserinin Türkçe Çevirisinin İncelemesi* adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

Scientific Ethic Statement

I declare that I complied with the rules of academic and scientific ethics from the proposal stage to the process of completion of the study titled *The investigation of Turkish translation of M. A. Bulgakov's "Master and Margarita" in the context of equivalency in translation* as a Master Thesis I prepared, that I obtained all information in term Project with the framework of scientific ethics and traditions, that I showed sources to the each quotation I made directly or indirectly in this study I prepared as a term Project in accordance with the writing rules and works which I used have been shown in the bibliography.

.... /... / 2022

Ebru TURAN

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ.....	v
GİRİŞ	1
Konunun Tanımı, Amacı ve Sınırları	4
Araştırma Yöntemi	4
Çalışmanın Bilimsel Özgünlüğü	5
1. M.A. BULGAKOV’UN EDEBİ KİŞİLİĞİ VE ÜSTAT İLE MARGARİTA	
ROMANININ TARİHÇESİ.....	6
2. ÇEVİRİDE EŞDEĞERLİK BAĞLAMINDA ‘ÜSTAT İLE MARGARİTA’	
ROMANININ TÜRKÇE ÇEVİRİSİNİN İNCELEMESİ.....	9
SONUÇ.....	60
KAYNAKLAR	63
EKLER.....	66

KAFKAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RUS DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ÇEVİRİDE EŞDEĞERLİK BAĞLAMINDA M. A. BULGAKOV'UN "ÜSTAT İLE
MARGARİTA" ESERİNİN TÜRKÇE ÇEVİRİSİNİN İNCELEMESİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ
Ebru TURAN
Keziban TOPBAŞOĞLU ERAY
2022 – V +70

ÖZET

Gümüş çağ olarak anılan 20. yüzyıl Rus edebiyatında, büyük ölçüde 1917 Ekim devriminden temellenen eserler kaleme alınmıştır. Edebi eserlerin Kültür devrimi çerçevesinde şekillenmesi sebebiyle, bu dönem, betonarme veya taşlaşma dönemi olarak nitelendirilmektedir. M. A. Bulgakov, dönemin genel sorunlarını ‘Üstat ile Margarita’ romanında, alaycı hiciv tekniğiyle dile getirmiş ve dönemin kültürel açmazlarını genel perspektif çizerek okuyucusuna aktarmayı başarmıştır.

Bu çalışmanın amacı, Rusya'da dilbilimsel çeviri kuramlarından V. N. Komissarov ile ön plana çıkan ve çeşitli yön ve dereceleriyle birçok kuramcı tarafından odağa alınan çeviride eşdeğerlik bağlamında M. A. Bulgakov'un "Üstat ile Margarita" eserinin Türkçe çevirisini incelemektir. Çalışmanın çerçevesini, çevirinin anlam bilimsel ve kültürbilimsel boyutu, kaynak metin ve erek metin ilişkisi bağlamında değerlendirmek oluşturmaktadır. Dilde kavramsal, anlamsal analiz yöntemleri, çeviri yöntemi prosedürlerinin ve çeviri kuramlarının kullanılması sonucunda şu bulgular açığa çıkmıştır: Rusça-Türkçe dil çifti gerek biçimsel gerekse de anlamsal açılardan farklı unsurlar barındırmaktadır. Çeviri sürecini olumsuz etkileyen bu durum yer yer yabancılaştırma ve yerlileştirme (yerelleştirme) başvurma yoluyla giderilmeye çalışılmıştır. Kaynak ve erek metin odağa alınarak dahası farklı çeviri yöntemleri uygulanarak ortaya koyulan işte bu çalışmanın, Rus dilini yabancı dil olarak öğrenenlere ve çeviri bilim alanında araştırma yapanlara faydalı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: M. A. Bulgakov, Rus Edebiyatı, Çeviri Kuramları, Çeviride Eşdeğerlik, Dilbilim.

KAFKAS UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF RUSSIAN LANGUAGE AND LITERATURE
THE INVESTIGATION OF TURKISH TRANSLATION OF M. A. BULGAKOV'S
"MASTER AND MARGARITA" IN THE CONTEXT OF EQUIVALENCY IN
TRANSLATION
MASTER'S THESIS
Ebru TURAN
Keziban TOPBAŞOĞLU ERAY
2022 – V + 70

ABSTRACT

In the 20th century Russian literature, which is known as the silver age, works based on the 1917 October revolution were written. Due to the fact that literary works were shaped within the framework of the Cultural Revolution, this period is characterized as the period of reinforced concrete or petrification. M. A. Bulgakov expressed the general problems of the period in his novel 'The Master and Margarita' with sarcastic satire and succeeded in conveying the cultural dilemmas of the period to his readers by drawing a general perspective.

The aim of this study is to examine the Turkish translation of M. A. Bulgakov's "Master and Margarita" in the context of equivalence in translation, which has come to the fore with V. N. Komissarov, one of the linguistic translation theories in Russia, and has been focused on by many theorists with various aspects and degrees. The framework of the study is to evaluate the semantic and cultural dimension of the translation in the context of the relationship between the source text and the target text. As a result of the use of conceptual and semantic analysis methods, translation method procedures and translation theories in the language, the following findings have emerged: The Russian-Turkish language pair contains different elements in terms of

both formal and semantic aspects. This situation, which negatively affects the translation process, has been tried to be eliminated by resorting to alienation and localization (indigenization). It is thought that this study, which has been put forward

by focusing on the source and target text, and moreover, by applying different translation methods, will be beneficial for those who learn the Russian language as a foreign language and those who do research in the field of translation science.

Keywords: M. A. Bulgakov, Russian Literature, Theories of Translation, Equivalence in Translation, Linguistics.

*“Gel peşimden, ey okur! Kim söyledi sana yeryüzünde gerçek, sadık, sonsuz aşk
olmadığını? O yalancının iğrenç dilini kessinler’*

*Gel peşimden, ey okurum ve sadece benim peşimden gel, ben sana böyle bir aşk
göstereceğim!”¹*

Mihayil Afanasyeviç Bulgakov

¹ (Mihayil Afanasyeviç Bulgakov, **Üstat ile Margarita**, Çeviren: Sabri Gürses, 2016, s. 269)

ÖNSÖZ

Çevirinin bilim dalı olmasıyla birlikte Rusya'da ve dünyada pek çok dilbilimci ve çevirmenlerce çeviri kuramları üzerinde durulmaya başlamıştır. Çeviri kuramları çeviri ve çevirmen üzerine düşünmeyi ve bu doğrultudaki tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Hemen hemen her kuramcı, çeviri kuramlarına farklı yaklaşımlar sergilemiş ve hatta yeni boyutlar kazandırmışlardır.

Bu çalışmada M. A. Bulgakov'un ‘‘Üstat ile Margarita’’ romanının ve Çevirmen-Yazar Sabri Gürses tarafından yapılmış Türkçe çevirisinin, Eşdeğerlik kuramı bağlamında ve de karşılaştırmalı olarak incelenmesi hedeflenmiştir.

Tez konusunun belirlenmesinden, son aşamasına kadar bana yol gösteren, yoğun iş temposu arasında, çok değerli vakitlerini ayırarak bana destek ve yardımlarını esirgemeyen, yüksek lisans hayatıma başladığım günden itibaren tecrübeleriyle bana ışık tutan Tez danışmanım saygıdeğer Dr. Öğr. Üyesi Keziban TOPBAŞOĞLU ERAY'A, eğitim hayatım boyunca bana bu bölümü sevdiren, akademik anlamda yetişmemde katkılarını esirgemeyen saygıdeğer bölüm hocalarım Prof. Dr. Hurşit İsayev'e ve Doç. Dr. Anjela Demyanyuk'a teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Çalışmamı tamamlamam konusunda moral ve motivasyonumu üst düzeyde tutmama yardımcı olan başta ailem, dostlarım ve her zaman pozitif olumlamalarıyla bana destek ve rehber olan sevgili Ozan Yusuf Yıldız'a şükranlarımı sunarım.

14/01/2022

Ebru TURAN

GİRİŞ

Çeviri bilim, yazılı ve sözlü çevirinin teori, betimleme ve uygulamasını konu alan beşerî ilim dalıdır. Sahalar arası bir çalışma alanı olarak çeviri bilim, çeviriye destek olan çeşitli disiplinlerden katkı alır. Bunların arasında metin dilbilim, sosyoloji, tarih, karşılaştırmalı edebiyat, felsefe, filoloji, göstergebilim, edebiyat gibi bilim dalları yer almaktadır.

Çeviri, kaynak metni daha önce belirlenmiş koşulları dikkate alarak erek (hedef) dilde yeniden yaratma eylemidir; çeviri incelemesine ise bu yeni metnin kaynak metinle karşılaştırılarak betimlenmesi, incelenmesi, çeviri sürecinde çeviriye ve çevirmeni etkileyen koşulların göz önünde bulundurulmasıyla yeniden yorumlanmasıdır denilebilir.

*Çeviri kuramına işaret eden çalışmalarla ilk kez İ.Ö. 2. yüzyılda Romalıların dünyasında karşılaşırız. Ünlü bilge ve çevirmen Cicero [İ.Ö. 106-43] ve Horace [İ.Ö.65-8] kendi çeviri süreçlerini esas alarak çeviri üzerine yazdıkları yazılarla bugünkü anlamda çeviri kuramının temellerini atmışlardır. Cicero ve Horace için çeviride yanıtlanması gereken temel soru, çevirinin sözcüğü sözcüğüne mi yoksa anlamı anlamına mı yapılması gerektiğidir. Fransız Etienne Dolet [1509-1546] ise bugünkü anlamda ilk çeviri kuramcılarında. Dolet'nin çevirmenlere çeviri süreci sırasında yol göstermek amacıyla 1540 yılında yayımladığı *La Maniere de bien traduire d'une langue en aultre* (Bir Dilden Diğer bir Dile İyi Çeviri Nasıl Yapılır) başlıklı çalışması ilk çeviri kuramı çalışmalarından olduğu için çeviribilimde önemli bir yere sahiptir (Bengi, 1993: 26-27).*

Cicero ve Horace'ın çalışmaları ve çeviri üzerine arasözlerinden anlaşılan şey çeviri sürecinde sözcüğü sözcüğüne bir çeviri yönteminin karşısında olduklarıdır. Onlara göre erek okuyucu önemlidir; dolayısıyla anlamı anlamına çeviriye savunan söz konusu isimler erek metnin anlaşılabilir olması noktasında da çevirmene sorumluluk yüklemektedirler.

Çeviri biliminin varlığından ilk kez bahseden kişi, 1972 yılında James S. Holmes olmuştur. Bu anlamda bir ilki başlatan Holmes'un çeviriden çeviri bilime giden

yolda adeta liderlik ettiği söylenebilir. İlk olarak 1972 yılında III. Uluslararası Uygulamalı Dilbilim Kongresi'nde sunulan 'Çeviribilimin Adı ve Doğası' (The Name and the Nature of Translation Studies-1972) başlıklı bildiri, daha sonra Çevrilmiş! (Translated!) adlı kitapta genişletilmiş şekliyle yayımlanmıştır. (Holmes, 1988: 66-81& Karadağ, 2003: 4).

Rusya'da çeviri olgusunun ilk defa bilimsel terimlerle betimlendiği çalışmalar XX. yüzyılın ilk çeyreğinde ortaya çıkmaya başlamıştır. İlk betimlemelerin ortaya çıkışını 1917 Ekim Devrimi'nin sonucunda meydana gelen sosyo-kültürel değişiklikler belirlemiştir. Rusya İmparatorluğu yerine kurulan yeni devletin yerel edebiyattan ve yeni ideolojinin desteklendiği çevirilerden beslenmesi gerekiyordu. Bu anlamda Sovyet Dönemi'nin ilk yılları çeviri etkinlikleri için verimlidir (Kozan, 2019: 314).

Çeviribilim ve çeviri kuramları alanında Altın Çağ olarak tanınan 20. Yüzyıl'da çeviri işine çevirmenler ve çeviribilimciler tarafından yeni bir soluk getirilerek, kuramsal ve bilimsel normlarda yaklaşılmıştır. Bu bağlamda Rusya'da çeviri kuramları ve yaklaşımları üzerinde durulmuştur. Y. İ. Retsker çeviri karşılıkları kuramı adı altında çalışmalar yapmış, herhangi bir dil çiftinde çevirisi yapılamayan, sabit terimler ve isimler haricinde, erek metne aktarım sürecinde sözcüklerin yakın anlamlarına başvurulabileceğini savunmuştur. A. V. Fedorov kaynak dil ve hedef dil arasındaki uyumsuzluklara dikkat çekmiş, çeviri işinin sadece kaynak dil ya da erek dile bağlı yapılamayacağını; mevcut dil çifti üzerinde bağlama bağlı olarak yorumlanması gerektiğini dile getirmiştir. A. D. Şveytser, kaynak metin ile erek metin arasındaki dengenin korunması gerekliliği üzerinde durmuştur. Kaynak metnin iletişimsel yetkinliğinin korunması öngörüsünde bulunmuş ve çeviriye işlevsel yaklaşım boyutu kazandırmıştır.

R. K. Minyar-Beloruçev, çeviriyi bir iletişim türü olarak ele almıştır ve bu bağlamda çeviri işinin konuşma eyleminden başlaması gerektiğini dile getirmektedir. Konuşma eyleminin yapısına kaynak, alıcı, gönderici, ileti ve iletişim ortamı gibi unsurlar dahil edilmektedir. Çeviri sürecinde tüm unsurların önemli olduğunu vurgulayan Minyar-Beloruçev, dilsel olgu olan iletiyi ayrıntılı bir şekilde ele almaktadır (Kozan, 2019: 322).

Günümüzde dilbilimsel çeviri kuramı diller arası iletişimin en önemli bölümünü kapsayan kuramsal düşüncenin temelini oluşturmaktadır (Komissarov, 1985:309-314). Bütün diller iletişim aracıdır; her dil insan düşüncesini yansıtmak ve şekillendirmek için kullanılır; tüm dil birimleri dil dışı gerçeklere bağlı olan anlamlı varlıklardır ve tüm söylem birimleri iletişimi bildiren taraflara bilgi aktarır. İletişim, her dilde, bağlamsal durum, genel bilgi, önceki deneyim, çeşitli çağrışımlar ve diğer faktörlerden elde edilen artalan bilgiden temellenmektedir. İletişimi bildirenlerce yapılan dil birimleri anlam değerlendirmesinin içinde olduğu karmaşık bir söylem çerçevesinde yorumlanmaktadır.

Eşdeğerlik kavramı çeviri bilim sınırları içerisinde gerçekleştirilen tartışmaların hep merkezinde durmuştur. Buna koşut olarak eşdeğerlik kavramı çeviri biliminde nasıl tanımlanmalı sorusuna cevap oluşturabilecek sayısız görüş ortaya atılmıştır. Tanımların özünde, eşdeğerlik ölçütü temelinde kaynak metin ve erek metin arasındaki ilişkinin ne şekilde sağlanması gerektiği ile ilgili değerlendirmeler yapılmıştır (Stolze, 1997: 108). Kaynak metin ve çevirisi bu zeminde değerlendirildiğinde, erek metinde gözlemlenebilen farklılıklar ve kayıplar başka bir düzlemde değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Kaynak metin ve erek metni karşılaştırdığımızda, birbiriyle örtüşme derecesini etki eşdeğerliği açısından değerlendirmekte fayda vardır: (Kara, 2012: 394)

(...) eşdeğerlik kavramının günümüzde betimleyici çeviri araştırmalarının gelişimiyle kaynak metindeki dilsel unsurların bire bir hedef metinde yaratılması arayışı olarak algılanmayarak özellikle yazın çevirisinde her bir çeviri metnin ayrı ayrı ve üretildiği koşullar içinde değerlendirildiği ve eşdeğerliğin hedef kültürün dili, sosyolojik ve kültürel yapısı ve yazınsal koşulları açılarından oluşturulmaya çalışıldığı bir kavram haline dönüştüğü söylenebilir (Aksoy, 2001: 5).

Komissarov'un çeviriye yönelik yaklaşımının temelinde eşdeğerlik kavramı bulunmaktadır. Eşdeğerlik ayrıntılı bir şekilde ele alınmakta ve eşdeğerlik sınıflandırma denemesi yapılmaktadır (Kozan, 2019: 324).

Komissarov'un yaklaşımında çeviri kuramının önemi vurgulanmaktadır. Araştırmacı çeviri kuramının geliştirilme sürecinde çevrilmezlik kavramının geçerliliğini yitirdiğini dile getirmektedir. Komissarov'a göre kaynak metnin

içeriği hedef metnin içeriği ile aynı değildir. Belli tarihi ve kültürel şartların şekillendirdiği dil dışı bilgi birikimi olan dil taşıyıcılarından oluşan topluluğa “ hitap eden metnin dilsel özellikleri başka bir dilde tam olarak yapılandırılmaz. Ancak çeviri sürecinde bazı unsurların kaybı metnin çevrilmez olduğunu göstermez. Hedef metnin kaynak metin ile aynı olmaması, kaynak metnin işlevlerinin hedef metin ile gerçekleşmesini engellemez. Çeviri, "kaynak dildeki metnin işlevsel olarak eşdeğeri olan metin ile hedef dilde yapılandırıldığı dilsel aracılık türüdür" biçiminde tanımlanır (Komissarov, 1990: 39-45 & Kozan, 2019: 324).

Tüm bunlardan hareketle, çalışma içerisinde M. A. Bulgakov'un 1929 yılında yazmaya başladığı ve 1940 yılında yazımını tamamladığı baş yapıtı kabul edilen "Üstat ile Margarita" romanının, Çevirmen- Yazar Sabri Gürses tarafından 2012 yılında Rusçadan Türkçeye yapılmış çevirisinin, çeviride eşdeğerlik bağlamında karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi hedeflenmektedir.

Konunun Tanımı, Amacı ve Sınırları

Konunun tanımı M. A. Bulgakov'un Master i Margarita eseri ve Çevirmen-Yazar Sabri Gürses tarafından yapılmış Türkçe çevirisinin incelemesidir.

Konunun amacı Rusya'da dilbilimsel çeviri kuramlarından Vilen Naumoviç Komissarov ile ön plana çıkan ve çeşitli yön ve dereceleriyle birçok kuramcı tarafından odağa alınan çeviride eşdeğerlik bağlamında M. A. Bulgakov'un "Üstat ile Margarita" eserinin Türkçe çevirisini incelemektir.

Konunun sınırlarını çeviri kuramları bağlamında Rusça-Türkçe dil çifti odaklı kaynak metinden erek metne çeviri sürecinde ortaya çıkan morfolojik, leksik, semantik ve bunun yanında folklorik farklılıklar/ benzerliklerin nitelikleri çizmektedir.

Araştırma Yöntemi

Araştırma konusu belirlendikten sonra ilgili literatürler taranarak, çalışmaya katkı sağlayacağı düşünülen spesifik bölümler araştırmaya dahil edilmek üzere ayıklanmıştır. İki bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde; oyun, düz yazı ve roman yazarı Mihail Afanasyeviç Bulgakov'un edebi kişiliği ve Üstat ile Margarita

romanının tarihçesi irdelenmiştir. Ve bu doğrultuda çalışmanın özünü oluşturan kaynak metnin son redaksiyon halini alana kadar olan süreçte ortaya çıkan varyasyonlara ve M. A. Bulgakov'un başyapıt eseri olan Üstat ile Margarita'nın Rus kültüründe büyük ölçüde önem arz etmesi hususunda elde edilen bulgular eşliğinde açıklanmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde çeviride eşdeğerlik bağlamında Üstat ile Margarita romanının Türkçe çevirisinin incelemesi yapılmıştır. Buradan hareketle kaynak metin ve erek metin arasındaki dilbilimsel tipoloji noktasında biçimsel, morfolojik ve semantik farklılıklar çalışmaya ışık tutmaktadır.

Çalışmanın Bilimsel Özgünlüğü

Çeviri işinin Rusça-Türkçe dil çiftinde dilbilimsel çeviri kuramları ve yaklaşımları doğrultusunda ve çalışmada özellikle odağa alınan eşdeğerlik kuramı çerçevesinde, kaynak-erek metin karşılaştırılmalı inceleme çalışmaları tam anlamıyla amacına ulaşamamış görünmektedir. Bu noktada fark edilen eksiklik çalışmanın çıkış noktasını belirlemiştir. Buradan hareketle Rusya'da dilbilimsel çeviri kuramlarından çeviride eşdeğerlik bağlamında, Çevirmen-Yazar Sabri Gürses tarafından Türkçeye çevirisi yapılmış Üstat ile Margarita romanı tek bir erek metin olarak odağa alınmış ve elde edilen bulgular ışığında sunulmuştur. Çalışmanın çeviri çalışmalarına ve ayrıca dil- edebiyat ekseninde yürütülen karşılaştırmalı araştırma ve değerlendirmelere katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

1. M.A. BULGAKOV’UN EDEBİ KİŞİLİĞİ VE *ÜSTAT İLE MARGARİTA* ROMANININ TARİHÇESİ

Mihail Afanasyeviç Bulgakov, Rus yazın dünyasında çok yönlü yeteneğe sahip oyun, düz yazı ve roman yazarı olarak bilinmektedir. M. A. Bulgakov birçok kısa öykü, hikâye, roman, komedi oyunu ve dram oyunu eserlerini kaleme alarak Rus edebiyatına hızlı bir giriş yapmış ve adını Rus edebiyat tarihine yazdırmayı başarmıştır. Kaleme aldığı tüm eserlerinde kendine özgü tarzıyla, karakteristik yönünü ön plana çıkarmıştır. Eserlerinin çoğunda korkusuz ve sert bir dille hiciv sanatını kullanan M. A. Bulgakov, yaratıcılığının olgunlaştığı yıllarda hiciv yeteneğini sanatsal ve ideolojik açıdan eserlerine yansıtmıştır. Bu yansıma yazarın hayatında başyapıt eseri olarak yer alan “Üstat ile Margarita” romanında bariz bir şekilde görülmektedir. Din ve totalitarizm teması altında şekillenen roman, Stalin dönemi Rusya’sının fantastik panoramasını çizmekte ve adeta bir başkaldırı niteliği taşımaktadır.

M. A. Bulgakov, 1928-1929 yıllarında yazımına başladığı “Üstat ile Margarita” romanını 12 yılda tamamlamıştır. Roman yazarın yazımına başladığı günden, günümüzde okuduğumuz halini alana dek sekiz varyantta yazılmıştır. Bunun sonucunda ortaya çıkan her bir değişke Bulgakov tarafından kendi içinde değişime ve gelişime uğrayarak en son hali olan “Üstat ile Margarita” romanının son redaksiyonunu oluşturmuştur. Romanın sekiz varyasyonu hem içerik bakımından hem de isim bakımından birbirinden farklılık gösterse de tüm varyantlar son tahlilde ortak paydada buluşmaktadır. Günümüze kadar ulaşmayı başarmış varyantların isimleri şu şekildedir; “Черный Мар” (Kara Büyücü), “Копыто Инженера”(Mühendisin Тоynağı), “Вечер Страшной Субботы” (Korkunç Cumartesi Akşamı), “Великий Канцлер” (Büyük Şansölye), “Фантастический Роман” (Fantastik Roman), “Золотое Копье” (Altın Mızrak), “Князь Тьмы” (Karanlığın Prensi), “Мастер и Маргарита” (Üstat ile Margarita) ve “Мастер и Маргарита «окончательная редакция»” (Üstat ile Margarita «son redaksiyon»).

1938-1939 yıllarında ölümcül bir hastalığa yakalanan Mihail Afanasyeviç Bulgakov, günümüzde okuduğumuz romanın son hali olan “Üstat ile Margarita” yı yaşamının son günlerinde, eşi Yelena Sergeyevna’ya dikte ederek yazdırmıştır. “Üstat ile

Margarita'' Bulgakov'un sağlığında hiçbir şekilde basılamamıştır. Bulgakov'un ölümünden sonra eşi Yelena Sergejevna romanın tüm redaksiyonlarını bir araya getirerek 1966 yılında ilk kez ''Moskova'' dergisinde, dergiye uyarlanmış kısa haliyle okuyucusuyla buluşturmayı başarmıştır. Roman, ilk kez 1967 yılında kitap olarak tam haliyle yayımlanmış, 1973 yılında ise sansürsüz olarak Sovyetler Birliği Rusya'sında roman olarak basımına izin verilmiştir. İlerleyen yıllarda Rusya ve daha sonra diğer ülkelerde de hem kitap olarak basılmış hem de dizi, film olarak sahnelenmiştir. Romanın ilk Türkçe evirisi 1968 yılında yapılmış, Rusçadan Türkçeye evirisi ise ilk kez çevirmen-yazar Sabri Gürses tarafından yapılarak 2012 yılında okuyucusuyla buluşmuştur.

''stat ile Margarita'' romanında yazar okuyucusuna fantastik ve gerçek olarak adlandırabileceğimiz iki farklı dünyayı paralel olarak aktarmaktadır. Gerçek hayatta insanların yaşadığı dünyevi telaşları, romanda yarattığı fantastik dünyada da yansıtmaktadır. Bulgakov, gerçek ve gerçek dışı dünyayı adalet düzleminde hiciv sanatını kullanarak karakterize etmeyi başarmıştır. Roman içinde roman tekniğini kullanan Bulgakov, postmodern edebiyata ilk kez öncülük eden yazar olarak Rus edebiyat tarihine adını yazdırmıştır.

Romanda bahsi geçen yerler, okuyucuyu Bulgakov Moskova'sı gerçeği ile karşı karşıya getirmektedir. Bulgakov romanda yarattığı gerçek dünyada olayların yaşandığı yerlerin hayali olmasına rağmen, gerçek hayatta varmışçasına okuyucusuna aktarmıştır. Edebiyatçılar ve yazarlar derneği olan MASSOLİT gerçek hayatta olmamasına rağmen, romanı analiz eden okuyucular tarafından derneğin kısaltılmış ismi olan MASSOLİT'in açılımı yapılmaya çalışılmıştır. Roman, okuyucusu üzerinde bahsi geçen yerlerin gerçekliğini sorgulama hissi uyandırmaktadır. Bu bağlamda yazar tarafından romanda yaratılan dünyanın okuyucuyu etkisi altına alabilmesi noktasında, ''stat ile Margarita'' etkileyici bir eser olarak adlandırılmaktadır. Roman 1928-1940 yılları arasında yazılmış olmasına rağmen, hala daha günümüzde okuyucu üzerinde aynı etkiyi yaratmayı başaran zamansız bir roman olarak literatürde yer almaktadır. Buna bağlı olarak M. A. Bulgakov'un yaşadığı ev 1980 yılından itibaren ziyarete açılmıştır ve edebiyatçılar tarafından ziyaret edilmektedir; bu ziyaret ''edebi hac ziyareti'' olarak adlandırılmaktadır.

“Переводчик в прозе есть раб, переводчик а в стихах – соперник.”

“Düz yazıdaki tercüman bir köle, şiirdeki tercüman ise rakiptir.”²

Vasili Andreyeviç Jukovski

² (Vasili Andreyeviç Jukovski, **Sobraniye Sochineni v Chetireh Tomah Tom Perviy**, 1959, s. 31)

2. ÇEVİRİDE EŞDEĞERLİK BAĞLAMINDA ‘ÜSTAT İLE MARGARİTA’ ROMANININ TÜRKÇE ÇEVİRİSİNİN İNCELEMESİ

Kaynak Metin	Erek Metin
Master i Margarita - Moy bednyy, bednyy master	Üstat ile Margarita
Master i Margarita Sayfa 53 <p>Сняв с себя одежду, Иван поручил ее какому-то приятному бородачу, курящему самокрутку возле рваной белой толстовки и расшнурованных стоптанных ботинок.</p>	Üstat ile Margarita Sayfa 60 <p>Üzerinden elbiselerini çıkaran İvan, onları üzerine yırtık pırtık beyaz bir tolstovka giymiş, ayağında paramparça botlar olan kendi sardığı sigarayı tütüren sevimli bir berduşa teslim etti.</p>
<p>Tolstovka; asıl adı <i>kosovorotka</i> olan, Tolstoy’un sürekli giydiği giysi olması sebebiyle tolstovka olarak anılmaya başlanan geleneksel Rus köylüsü gömleğidir. Kelime, erek metin çevirisinde kaynak metindeki orijinal formu korunarak ‘‘tolstovka’’ şeklinde yeniden yazılmıştır. Kelimenin metin içerisinde erek okuyucuya hitap edebilmesi için tolstovka’nın içerdiği anlam erek metinde dipnot ile açıklanmıştır.</p>	
Sayfa 54 <p>А важно то, что в настоящее время владел этим домом тот самый Массолит, во главе которого стоял несчастный Михаил Александрович Берлиоз до своего появления на Патриарших прудах. С легкой руки членов Массолита никто не называл дом «Домом Грибоедова», а все говорили просто — «Грибоедов»</p>	Sayfa 62 <p>Ama önemli olan bu evin bugünkü sahibinin, başkanlığını Patriarşiye Prudi’deki o olaya kadar zavallı Mihail Aleksandroviç Berlioz’un yaptığı Massolit olmasıydı. Massolit üyelerinden hiçbiri eve Griboyedov Evi demezdi, hepsi de basitçe Griboyedov derdi.</p>
<p>Massolit ifadesi erek metinde karşımıza ilk kez 5. bölümde çıkmaktadır. MASSOLİT Bulgakov'un icat ettiği bir ifade olarak kaynak metinde geçmektedir. Moskova'nın en büyük edebi derneklerinden birinin kısaltılmış adıdır. «Üstat ile Margarita»nın yazarı, icat ettiği derneğin tam adını hiçbir yerde açıklamamıştır, bu da romanın araştırmacılarının bu kelimeyi- MASSOLİT’i belirsiz ve ucu açık bir şekilde deşifre etmelerini sağlamıştır. Tahmini açılımları şu şekildedir:</p> <p>- Московская Ассоциация ЛИТераторов;</p>	

<p>- МАССовая СОциалистическая ЛИТература; - МАССОвая ЛИТература; - МАСТера СОВетской ЛИТературы; - МАСТера СОциалистической ЛИТературы и т.д.</p> <p>Kaynak kültürde bu kısaltma yukarıda da görüldüğü üzere, birçok anlam ifade edebilmektedir. Bu kısaltma kaynak kültüre "Üstat ile Margarita" romanı ile girmiştir. Bu sayede kaynak kültürün okuyucusu bu kısaltmayla ilgili fikir yürütebilirken, erek kültür okuyucusu anlamsal olarak uzak kalmaktadır. Bu kelime kısaltma olarak kullanıldığı için, her iki metinde de aynı formda kullanılmıştır. Erek metinde çevirmen bu kelimeyi dipnot vermeden birebir çeviri yaparak aktarmayı tercih etmiştir.</p>	
<p>Sayfa 60</p> <p>Где-то в рупоре голос командовал: «Карский раз! Зубрик два! Фляки господарские!!» Тонкий голос уже не пел, а завывал.</p>	<p>Sayfa 70</p> <p>Bir yerlerde bir ses hoparlörle emir veriyordu: “Bir Kars şaşlığı! İki zubrovka! Bir fiyaki gospodarskiye!!!” İnce ses ise artık şarkı söylemiyor, uluyordu.</p>
<p>“Карский” kelimesi kaynak metinde sıfat biçimindedir. Erek metinde “Kars şaşlığı” olarak ifade edilip, erek metin bütünlüğünün korunması adına dipnot ile açıklanmıştır. Kaynak metinde sıfat formunda olan sözcük, erek metne aktarılırken sıfat-isim kombinasyonu ile karşılık bulmuştur.</p> <p>“Зубрик” erek metne aktarılırken, kaynak metindeki yazım şekli değiştirilmiştir. Erek kültürde kelimenin karşılığı olmaması sebebiyle yabancılaştırma³ yapılarak “zubrovka” ifadesiyle aktarılmıştır. Her iki metinde de isim formundadır. Sözcük erek metinde dipnot ile açıklanmıştır.</p> <p>“Фляки господарские” kaynak kültüre özgü bir çorba türüdür. Bu bilgi erek metinde dipnot ile açıklanırken, erek metne kaynak metindeki orijinal hali korunarak ve çeviriye başvurulmadan aktarılmıştır.</p>	
<p>Sayfa 64</p> <p>Исчезли пластрон и фрак, и за ременным поясом возникла ручка пистолета. Швейцар представил себя повешенным на фор-марса-рее.</p>	<p>Sayfa 75</p> <p>Yakalıkla фрак kayboldu ve deri kemerde bir tabanca kabzası belirdi. Kapıcı kendisini babafingo yelkenine asılmış olarak hayal etti.</p>

³ Çeviride *yabancılaştırma* (foreignization): Çeviribilimci Lawrence Venuti'nin (1995) kaynak dil odaklı çeviri ve hedef dil odaklı çeviri yaklaşımlarındaki çeviri stratejilerinden biri. Çevirisi yapılacak olan metnin yabancı özelliklerinden bir kısmını tutarak çevrilecek dildeki normları zorlayan bir çeviri yaklaşımı olarak tanımlanmaktadır. Detaylı bilgi için *Bkz. Sevtap Günay Köprülü, Erkan Yüce 'Çeviride Yerleştirme ve Yabancı Dil Öğretimindeki Yeri, s. 507.*

<p>Kaynak dilde ve erek dilde denizcilik terimi olarak kullanılmaktadır. Erek metne birebir çevirisi mümkün olmadığından, erek kültürdeki karşılığı olan ‘babafingo yelkeni’ sıfat tamlaması formunda tercüme edilmiştir.</p>	
<p>Sayfa 67</p> <p>Типичный кулачок по своей психологии, — заговорил Иван Николаевич, которому, очевидно, приспичило обличать Рюхина, — и притом кулачок, тщательно маскирующийся под пролетария. Посмотрите на его постную физиономию и сличите с теми звучными стихами, которые он сочинил к первому числу!</p>	<p>Sayfa 79</p> <p>‘‘Psikolojik açıdan tipik bir kulak,’’ dedi Ryuhin’i teşhir etmeyi istediği belli olan İvan Nikolayeviç, ‘‘tam bir kulak, proleter maskesi takmış özenle. Bir şunun sıska suratına bakın bir de 1 Mayıs için yazdığı o gür sesli şiirlere!’’</p>
<p>‘‘Кулачок’’ kelimesi kaynak metinde kullanılırken, anlamsal olarak küçüklüğünü ve etkisini ifade etmek için уменьшительно-ласкательное имя (уменьшительно ласкательное имя) formunda pekiştirilerek kullanılmıştır. Kelimenin yalın hali Кулак-Kulak’tır. Erek kültürde kelimenin karşılığı (yumruk) olmasına rağmen, yabancılaştırma yapılarak erek metne aktarılmış ve dipnot ile açıklanmıştır.</p>	
<p>Sayfa 68</p> <p>— Ну-те, ну-те... — Ну вот, стало быть, я иконку на грудь пришилил и побежал... Тут вдруг часы ударили два раза. — Эре-ре! — воскликнул Иван и поднялся с дивана. — Два часа, а я с вами время теряю! Я извиняюсь, где телефон?</p>	<p>Sayfa 81</p> <p>‘‘Tamam, tamam...’’</p> <p>‘‘Yani, işte o yüzden, ikonayı göğsüme sokup kaçtım...’’ Birden saat ikiyi vurdu. ‘‘Off of!’’ diye haykırdı İvan ve divandan kalktı. ‘‘Saat iki olmuş, bense sizinle vakit kaybediyorum! Affedersiniz, telefon nerede?’’</p>
<p>Kaynak metindeki nidalar ve yansıma sözcükler erek metine aktarılırken çevirmen tarafından erek kültür okuyucusu için yerlileştirme⁴ (yerelleştirme) yapılmıştır. Kaynak metin ve erek metinde kullanılan nidalar ve yansıma sözcükler her iki metinde de semantik açıdan aynı, yapısal olarak farklıdır.</p>	

⁴ Çeviride *yerlileştirme* (domestication): Çeviribilimci Lawrence Venuti’nin (1995) kaynak dil odaklı çeviri ve hedef dil odaklı çeviri yaklaşımlarındaki çeviri stratejilerinden biri. Çevirisi yapılacak olan metnin yabancılığını en aza indirgeyebilmek için metni hedef dilin kültürüne uygun, hedef dil ve kültürde yabancı olmayacak bir yaklaşımla aktarmaktır. Çeviribilimsel araştırmalarda *yerelleştirme* (localization) ve *yerlileştirme* (domestication) kavramları, genellikle eşanlamlı olarak kullanılmaktadır. Ancak bu iki kavramın kullanım alanları birbirinden farklıdır. *yerelleştirme*, yazılım ürünleri veya web sitelerinin başka bir dil, kültür ve hukuk ortamında kullanılabilmesi amacıyla söz konusu hedef dizgeye uyarlama süreci iken, *yerlileştirme*, yabancı metni hedef dil kültüründe baskın olan değerlere uygun olarak benzeştirisi bir yaklaşımla aktarmaktır. Detaylı bilgi için *Bkz. Sevtap Günay Köprülü, Erkan Yüce ‘Çeviride Yerlileştirme ve Yabancı Dil Öğretimindeki Yeri, s. 507.*

<p>Sayfa 71</p> <p>Но что он сделал? Я не постигаю... Что-нибудь особенное есть в этих словах: «Буря мглою...»? Не понимаю!.. Повезло, повезло! — вдруг ядовито заключил Рюхин и почувствовал, что грузовик под ним шевельнулся.</p>	<p>Sayfa 85</p> <p>Ama ne yapmış olabilir? Anlamıyorum... Özel bir şey var bu sözlerde: ‘Sis fırtınası...’ Anlamıyorum! Başarmış, başarmış!’ Birden acı acı bu sonuca vardı Ryuhin ve altındaki kamyonun hareket ettiğini hissetti.</p>
<p>Erek metinde Puşkin'den bir alıntı olduğu ifadesi dipnot ile verilmiştir. Kaynak metinde yazar tarafından başka bir eserden alıntı yapıldığı açıklanmamıştır. Kaynak metinde kullanım şekli sıfat tamlaması değildir. Буря-burya (fırtına) ve мгла-mıgla (sisli hava) kelimelerinin birlikte kullanılmasıyla bir söz öbeği olarak karşımıza çıkmaktadır.</p>	
<p>Sayfa 72</p> <p>Через четверть часа Рюхин, в полном одиночестве, сидел, скорчившись над рыбцом, пил рюмку за рюмкой, понимая и признавая, что исправить в его жизни уже ничего нельзя, а можно только забыть.</p>	<p>Sayfa 86</p> <p>Çeyrek saat sonra Ryuhin, yapayalnız bir halde bir tabak balığın başına oturmuş, peşpeşe kadehleri yuvarlıyor, artık yaşamını düzeltmesinin imkânsız olduğunu, tek yapabileceğinin unutmak olduğunu anlıyor ve kabulleniyordu.</p>
<p>Kaynak metinde kullanılan <i>за</i> edatı yardımıyla anlamsal pekiştirme sağlanırken, erek metinde bu anlamı verebilmek için mecaz anlama başvurulmuştur. Kaynak metinden sözcüğü sözcüğüne çevirisi yapılması durumunda, "kadehten kadehe içti" şeklinde ifade edilmesi mümkündür fakat bu ifade erek kültürde anlamsal açıdan karşılık bulamayacağı için, "peşpeşe kadehleri yuvarlıyor" şeklinde ifade edilmiş ve mecaz anlam kazandırılarak dönüştürülmüştür.</p>	
<p>Sayfa 74</p> <p>Оставшаяся одна Анфиса, наплакавшись вволю, легла спать во втором часу ночи.</p>	<p>Sayfa 90</p> <p>Tek başına kalan Anfisa iki gözü iki çeşme ağladı, gecenin ikisinde yatıp uyudu.</p>
<p>Kaynak metinde fiil, zarf formunda kullanılmıştır ve mecaz anlam içermemektedir. Kaynak metinden birebir çevirisi "bol bol ya da çokça ağladı" şeklindedir. Kaynak metindeki söz birleşimine "Nasıl?" sorusunu sorduğumuzda, "bol bol" cevabını verebiliriz. Erek metinde deyim ile sağlanan bu anlam ifadesine yine "Nasıl?" sorusu sorduğumuzda, "iki gözü iki çeşme" cevabını alabiliriz.</p>	
<p>Sayfa 74</p> <p>Об исчезнувших и о проклятой квартире долго в доме рассказывали всякие легенды, вроде того, например, что эта сухонькая и набожная</p>	<p>Sayfa 90</p> <p>Kaybolanlar ve lanetli daire hakkında uzun zaman binada türlü türlü efsaneler anlatıldı, sözgelimi bu kara kuru ve dindar Anfisa'nın</p>

<p>Анфиса будто бы носила на своей иссохшей груди в замшевом мешочке двадцать пять крупных бриллиантов, принадлежащих Анне Францевне.</p>	<p>sıska göğsündeki güderi bir kesede Anna Frantsevna'ya ait iri iri yirmi beş elmas sakladığı söyleniyordu.</p>
<p>Kelime her iki metinde de sıfat formunda kullanılmıştır. Kaynak metinde tek sözcükle amaçlanan anlam ifade edilebilirken, erek metinde anlamsal bütünlüğün sağlanması açısından ‘‘kara kuru’’ ikilemesi tercih edilmiştir.</p>	
<p>Sayfa 75</p> <p>Итак, Степа застонал. Он хотел позвать домработницу Груню и потребовать у нее пирамидону, но все-таки сумел сообразить, что это глупости, что никакого пирамидону у Груни, конечно, нет.</p>	<p>Sayfa 91</p> <p>İşte, Styopa inliyordu. Hizmetçi Grunya'yı çağırmaq ve Piramidon getirmesini söylemek istedi ama bunun saçmalık olacağını akıl edebiliyordu.</p>
<p>Piramidon bir ilaç ismidir. Kelimenin tıbbi terim olması sebebiyle erek metne orijinal biçiminde aktarılmış ve dipnot ile açıklanmıştır.</p>	
<p>Sayfa 76</p> <p>Ему показалось, что пол возле кровати ушел куда-то и что сию минуту он головой вниз полетит к чертовой матери в преисподнюю.</p>	<p>Sayfa 92</p> <p>Yatağın altındaki zemin bir yere kayıyormuş da her an baş aşağı yerin yedi kat dibine uçacakmış gibi hissediyordu</p>
<p>Kaynak kültürde bu deyim "послать к чертовой матери" şeklinde konuşma dilinde kullanılmaktadır. Birebir çevirisi послать-göndermek,yollamak / к чертовой матери-çok uzağa şeklinde yapılabilir. Fakat deyimler çoğu zaman sözcüğü sözcüğüne tercümeğe uygun olmadığı için, erek kültürde ona karşılık gelecek "yerin yedi kat dibine girmek" deyimini tercih edilmiştir.</p>	
<p>Sayfa 76</p> <p>Дорогой Степан Богданович, -заговорил посетитель, проникательно улыбаясь, - никакой пирамидон вам не поможет. Следуйте старому мудрому правилу - лечить подобное подобным.</p>	<p>Sayfa 92</p> <p>"Sevgili Styopan Bogdanoviç" dedi ziyaretçi kulaklarına kadar sıratarak, "size Piramidon falan lazım değil. Eskilerin yolundan şaşmamak gerekir, her şey aynısıyla iyileşir."</p>
<p>«Лечит подобное подобным» kaynak dilde kullanılan bir deyimdir. Kaynak metindeki deyim erek kültürde, ‘‘çivi çiviye söker’’ deyimini ile karşılık bulunduğu ifade edilebilir. Kaynak metinde kullanılan deyim, erek metne bire bir çevirisi yapılarak; ‘‘her şey aynısıyla iyileşir.’’ ifadesiyle karşılık bulmuştur.</p>	

<p>Sayfa 76</p> <p>Степа, тараща глаза, увидел, что на маленьком столике сервирован поднос, на коем имеется нарезанный белый хлеб, паюсная икра в вазочке, белые маринованные грибы на тарелочке, что-то в кастрюльке и, наконец, водка в объемистом ювелиршином графинчике.</p>	<p>Sayfa 93</p> <p>Gözleri iri iri açılan Styopa küçük bir masanın üzerine bir tepsi servis edildiğini, üzerinde de dilimlenmiş beyaz ekmek, bir kavanoz havyar, bir tabak dolusu marine beyaz mantar, küçük tencerede bir şeyler ve son olarak, kuyumcunun votka dolu süslü sürahisinin durduğunu gördü.</p>
<p>Erek metinde açılmak fiili "iri iri" ikilemesiyle desteklenirken, kaynak metinde sıfat fiil formunda ifade edilmiştir. Kuvvetle muhtemel çevirmen, anlamsal bütünlüğün sağlanması için ikileme tercih etmiştir.</p>	
<p>Sayfa 77</p> <p>«Совершенно верно» — подумал Степа, пораженный таким верным, точным и кратким определением Хустова.</p>	<p>Sayfa 94</p> <p>“Аmma doğru!” diye düşündü Styopa, Hustov’un böyle doğru kesin ve özlü bir şekilde tarif edilmesine şaşarak.</p>
<p>Kaynak metinde geçen söz birleşimi, erek kültürde birkaç anlam ile ifade edilebilir "Ne kadar da doğru, kesinlikle doğru, çok doğru" vb. gibi. Bağlama göre çevirmen anlamsal açıdan en uygun sayılabilecek “amma doğru” ifadesini tercih etmiştir.</p>	
<p>Sayfa 78</p> <p>Тут он взглянул на дверь в кабинет Берлиоза, бывшую рядом с передней, и тут, как говорится, остолбенел.</p>	<p>Sayfa 96</p> <p>Bu sırada Berlioz'un çalışma odasına açılan, holün hemen yanındaki kapıyı gördü ve olduğu yere tam anlamıyla çivilendi.</p>
<p>Cümle erek metne, çevirmenin tercihine ve kontekstin gidişatına bağlı olarak aktarılmıştır. "Как говорится остолбенел" erek dilde sürerlik fiili olan “şaşkınlıktan donakalmak, kalakalmak” anlamlarına karşılık gelmekle birlikte, bu şekliyle de anlam bütünlüğü sağlanmıştır.</p>	
<p>Sayfa 79</p> <p>И тут Степины мысли побежали уже по двойному рельсовому пути, но, как всегда, бывает во время катастрофы, в одну сторону и вообще черт знает куда. Головную Степину кашу трудно даже передать.</p>	<p>Sayfa 96</p> <p>Ve Styopa'nın düşünceleri bir anda iki raylı bir yolda ilerlemeye başladı, ama bütün felaket anlarında olduğu gibi, bu yol aslında tek bir yöne, şeytan bilir nereye gidiyordu. Stepan'ın kafasının içindeki lapayı dile getirmek bile çok zordu.</p>
<p>Kaynak metindeki «передать трудно кашу» deyimini erek dilde “kişinin ne yapacağını ne söyleyeceğini bilememesi” olarak ifade edilebilir. Deyim erek metin çevirisinde sözcüğü sözcüğüne</p>	

<p>aktarılmaya çalışılmış fakat erek kültürdeki karşılığı olan "kafasında kırk tilki dolaşmak" deyimini kullanılmamıştır. Bu durum erek metin okuyucusu açısından değerlendirildiğinde, anlaşılması noktasında zorluk oluşturmuştur denilebilir.</p>	
<p>Sayfa 80</p> <p>«Что же это такое? — подумал он. — Уж не схожу ли я с ума? Откуда эти отражения?!»</p>	<p>Sayfa 98</p> <p>“Bu da ne böyle?” diye düşündü. “Deliriyor muyum? Nereden çıktı bu hayaller?”</p>
<p>Kaynak kültürde "сходить с ума" cümlesi kalıplaşmış bir ifade olarak kullanılırken, erek kültürdeki karşılığı benzer şekilde ifade edilmemiştir. Erek dilde ‘Delirmek’ ya da ‘aklını kaçırmak’ şeklinde de ifade edilebilir.</p>	
<p>Sayfa 81</p> <p>Вообще они последнее время жутко свинячат. Пьянствуют, вступают в связи с женщинами, используя свое положение, ни черта не делают, да и делать ничего не могут, потому что ничего не смыслят в том, что им поручено.</p>	<p>Sayfa 99</p> <p>Genel olarak son zamanlarda aşırı domuzluk etmeye başlamışlardı. İçip duruyorlar, kadınlarla ilişkiye giriyorlar, mevkilerinden yararlanıyorlar, hiçbir iş yapmıyorlar, hiçbir iş de yapamazlar çünkü üzerlerine düşen hiçbir şeyi umursamıyorlar.</p>
<p>«Жутко свинячат» söz birleşimi kaynak kültürde mecaz anlam barındırmakta ve ‘domuzluk etmek’ anlamına karşılık gelmektedir. Erek kültürde bu söz birleşimine ‘aylaklık etmek’ deyimini semantik açıdan yakındır. Çeviri metinde söz birleşimi bire bir çeviri yöntemiyle karşılık bulmuştur.</p>	
<p>Sayfa 81</p> <p>— Брысь!! — вдруг рывкнул кот вздыбив шерсть.</p>	<p>Sayfa 100</p> <p>“Pisst!” diye tısladı kedi birdenbire tüylerini kabartarak.</p>
<p>Hayvanların çıkardığı sesler her kültürün yazı dilinde farklı şekillerde ifade edilmektedir. Bu bağlamda kaynak metinde kedinin çıkardığı ses erek kültüre uyarlanarak yerleştirilmiş ve o dildeki karşılığı dikkate alınmıştır.</p>	
<p>Sayfa 83</p> <p>— Ишь ты! Как в «Метрополе»!</p>	<p>Sayfa 102</p> <p>“Vay canına! Tıpkı Metropol’deki gibi!”</p>
<p>Her dilde duyguları ifade etmeye yarayan nidalar vardır. Nidaların ve yansıma seslerin çevirisi yapılamayacağından, çevirmen burada da yine erek dil ve kültürdeki karşılığını tercih etmiştir.</p>	
<p>Sayfa 84</p> <p>В кабинете за Ивана принялись трое-две</p>	<p>Sayfa 103</p> <p>Odada İvan’ın arkasında üç kişi, iki kadın ve bir</p>

женщины и один мужчина, все в белом.	erkek vardı, üçü de beyazlara bürünmüştü.
Kaynak metindeki ‘‘все в белом’’ cümlesi dilbilgisel açıdan incelendiğinde cümlede ismin –de; bulunma hali formundadır. Sözcüğü sözcüğüne çevrildiğinde ‘‘herkes beyazdaydı’’ anlamı ortaya çıkmaktadır. Bu aktarımın erek metinde bir anlam ifade etmemesi, çevirmenin bu cümleyi erek kültürde var olan ‘‘beyazlara bürünmek’’ deyimiyile tercüme etmesini gerektirmiştir.	
Sayfa 84 Перед ним было три пути. Чрезвычайно соблазнял первый: кинуться на эти лампы и замысловатые вещицы и всех их к чертовой бабушке перебить , и таким образом выразить свой протест за то, что он задержан зря.	Sayfa 103 İvan durumu değerlendirmeye çalıştı. Önünde üç yol vardı. İlki çok çekiciydi: Lambaların ve karman çorman aletlerin üzerine atılmak, hepsini paramparça etmek , böylece boş yere oraya kapatılmasını protesto ettiğini göstermek.
Kaynak kültürde "к чертовой бабушке/матери" deyiminin önüne ‘‘послать/идти’’ gibi bazı fiiller eklenerek anlamsal açıdan farklı ifadeler ortaya çıkmaktadır ve kaynak dilin konuşma dilinde sıklıkla kullanılmaktadır. Kaynak metinde ise deyim önüne "перебить" fiilini almıştır ve böylelikle erek metne aktarılan "paramparça etmek" ifadesi açığa çıkmıştır.	
Sayfa 85 Тут одно слово заставило его вздрогнуть, и это было слово "шизофрения"- увы , уже вчера произнесенное проклятым иностранцем на Патриарших прудах, а сегодня повторенное здесь профессором Стравинским.	Sayfa 105 Bu sırada duyduğu bir sözcük irkiltti onu, "şizofreni"ydi bu sözcük. Heyhat , daha dün lanetli yabancınn Patriarşiye Prudi'nin kıyısında söylediği sözler bugün Profesör Stravinski tarafından tekrarlanıyordu.
Erek kültürde ünlem olarak kullanılan "heyhat" sözcüğü bağlam içerisinde "ne yazık ki" anlamına da gelmektedir. Çevirmen burada tercih ettiği sözcükle kahramanın içinde bulunduğu ruhsal durumu okuyucuya aktarmıştır.	
Sayfa 90 Никанор Ивагович Босой, председатель жилищного товарищества дома № 302- бис по Садовой улице в Москве, где проживал покойный Берлиоз, находился в страшнейших хлопотах, начиная с предыдущей ночи со среды на четверг.	Sayfa 112 Ölen Berlioz'un oturduğu Moskova, Sadovaya Caddesi, 302- bis numaralı binanın Kiracılar Yoldaşlığı başkanı, çarşambayı perşembeye bağlayan bir önceki geceden beri korkunç bir koşuşturma içindeydi.
«Бис» kelimesi Ukrayna dilinde ‘kötü ruh’, ‘iblis’ anlamlarına karşılık gelmektedir. M. A. Bulgakov 302-bis numaralı dairenin Woland ve maiyetinin istila etmesi ve o dairede yaşamalarına bağlı olarak, dairede yaşanan doğaüstü kötü olaylar bağlamında daire adını 302-bis olarak kaleme aldığını	

<p>söyleyebiliriz. Çeviri metinde ‘bis’ kelimesi çevirmen tarafından metin içerisinde tercüme edilmemiş, kaynak metindeki orijinal biçimiyle erek metne aktarılarak, kelimenin ifade ettiği anlam dipnot ile açıklanmıştır.</p>	
<p>Sayfa 91</p> <p>В числе прочего было потрясающее по своей художественной силе описание похищения пельменей, уложенных непосредственно в карман пиджака, в квартире № 31, два обещания покончить жизнь самоубийством и одно признание в тайной беременности.</p>	<p>Sayfa 113</p> <p>Sanatsal gücüyle insanı sarsan örnekler arasında, 31 numaralı dairede birinin doğruca ceketinin cebine indirdiği pelmeni’lerle ilgili bir hırsızlık hikayesi, iki intihar ederek hayatına son verme vaadi, bir de gizli bir gebeliğin itirafı yer alıyordu.</p>
<p>Pelmeni; Rus mantısı olarak da bilinen Sibirya mutfağına ait etli bir mantı türüdür. Türkiye coğrafyasında Doğu Anadolu bölgesinde Kars, Artvin yöresinde Rus mantısı, pelmeni olarak bilinmektedir. Kars’ta 19. yüzyılın sonlarına doğru kırk yılı aşkın süreyle devam etmiş Rus işgali sonucunda Doğu Anadolu yöresi Rus kültüründen etkilenmiştir. Bu bağlamda pelmeni yemeği, Kars ve yöresinde sadece Rus mantısı olarak değil pelmeni adıyla da bilinmektedir. Yaşanan kültürel etkileşim sonucunda Türkçeye pelmeni kelimesi dahil olmuştur. Buradan yola çıkarak, erek metinde çevirmen ‘pelmeni’ kelimesinin orijinal biçimini korumuş, erek kültürde ifade ettiği anlam dipnot ile açıklamıştır.</p>	
<p>Sayfa 92</p> <p>Шагнуть-то он шагнул, но остановился в изумлении в дверях и даже вздрогнул.</p>	<p>Sayfa 114</p> <p>Girer girmez de kapının ağzında hayret içinde kalakaldı, hatta ürperdi.</p>
<p>‘‘Изумление’’ kelimesi kaynak kültürde ‘‘şaşkınlık’’ anlamına karşılık gelmektedir. ‘‘Остановился в изумлении’’ cümlesinin anlamsal sahasının ‘‘hayret içinde kalmak’’ deyimine yaklaşması sebebiyle erek metinde cümle deyimle karşılık bulmuştur.</p>	
<p>Sayfa 93</p> <p>Как-нибудь за рюмкой я вам расскажу несколько фактов из моей биографии, вы обхохотесь!</p>	<p>Sayfa 115</p> <p>Bir ara bir şeyler içerken kendi hayatımdan da bir şeyler anlatırım size, gülmekten ölürsünüz!</p>
<p>Kaynak metinde «обхохотесь» fiili ön ekli bir fiildir. ‘‘об-’’ ön eki, ‘‘хочется’’ kahkaha atmak fiiline, ‘aralıksız kahkaha atmak’ anlamı katmaktadır. Ön ekli fiilin erek kültürde aynı anlama karşılık gelmesini amaçlayan çevirmen, ‘‘gülmekten ölmek’’ şeklinde tercüme etmiştir.</p>	
<p>Sayfa 94</p> <p>Верите ли, всю душу вымотали! И или нашпионит, как последний сукин сын, или</p>	<p>Sayfa 116</p> <p>İnanın bana, insanı canından bezdiriyorlar! Ya tam bir it oğlu it gibi casusluk yapıyorlar</p>

же капризами замучает.	ya da kaprisleriyle herkesin sinirlerini perişan ediyorlar.
<p>Kaynak metindeki "вымотать душу" deyimini kaynak dilde "yorulmak, tükenmek" anlamlarını ifade etmektedir. Deyimin erek metne aktarımı erek kültürde benzer bir anlama karşılık gelen "canından bezdirmek" deyiminiyle sağlanmıştır.</p> <p>"Сукин сын" kaynak kültürün konuşma dilinde sıklıkla kullanılan bir söz öbeğidir. Argoda kullanılan ve küfür niteliği taşıyan söz konusu ifade, erek metne "it oğlu it" şeklinde tercüme edilmiştir.</p>	
<p>Sayfa 95</p> <p>произошло подсчитывание, пересыпаемое шуточками и прибаутками Коровьева, вроде «денежка счет любит», «свой глазок — смотрок» и прочего в том же роде.</p>	<p>Sayfa 118</p> <p>Korovyev'in "Para sayılmaya bayılır", Gözüne güven gerisini merak etme sen" türünden şaka ve gevezelikleri arasında para sayıldı.</p>
<p>Her iki cümle de kaynak metinde gerçek anlamıyla kullanılmamakta, mecazi anlam taşımaktadır. Erek metne söz birleşimleri bire bir çeviri yapılarak aktarılmıştır; fakat kaynak kültürde karşılık bulma şekli erek kültür ile aynı değildir. Kaynak metindeki söz birleşimlerinin mecaz anlam barındırması sebebiyle, erek metinde deyim tercih edilmemesi cümlede anlamsal düşüklüğe sebep olmuştur.</p>	
<p>Sayfa 97</p> <p>— Где сортир? — озабоченно спросил первый, который был в белой косоворотке.</p>	<p>Sayfa 121</p> <p>"Lavabo nerede?" diye sordu beyaz kosovorotka giyen ilki telaşla.</p>
<p>Kaynak metinde "kosovorotka" kelimesinin, "Tolstovka" ile aynı anlamda kullanılması ve daha önceki sayfalarda çevirmenin Tolstovka'yı dipnot ile açıklaması sebebiyle, erek metinde ayrı bir açıklama yapılmamıştır. Kaynak metindeki orijinal biçimiyle erek metne aktarılmıştır. Bu durum erek okuyucu açısından düşünüldüğünde, kontekst içerisinde anlam noktasında bazı eksikliklere neden olabilir.</p>	
<p>Sayfa 100</p> <p>Нет, Григорий Данилович, не скажи, это очень тонкий шаг. Тут вся соль в разоблачении.</p>	<p>Sayfa 124</p> <p>"Hayır Grigori Daniloviç, öyle demeyin, bu çok hassas bir adım. Burada işin bütün sırrı sahnelemede."</p>
<p>"Соль" sözcüğü kaynak metinde mecaz anlamda kullanılmaktadır. Gerçek anlamı "tuz" olan bu sözcük kontekste göre "sır, gizem" gibi anlamlara karşılık gelmektedir. Kelime kaynak metinde ifade ettiği mecaz anlam ile erek metne aktarılmış, erek metinde de mecaz bir anlama karşılık</p>	

gelmiştir.	
Sayfa 100 У меня же дело стоит! — уже рычал Римский, тыча пальцем в грудь неподписанных бумаг.	Sayfa 125 “Benim işimi mahvediyor!” diye kükrüyordu Rimski, imzalanmamış evraklar yığınına parmağıyla göstererek.
“Стоящее дело” söz birleşimi kaynak dilde “bir işi mahvetmek ya da engellemek” anlamına gelmekte ve mecaz anlam içermektedir. Ereğ metne bu anlam korunarak bir aktarım yapılmıştır.	
Sayfa 101 — Здравствуйте, я ваша тетя! — воскликнул Римский и добавил: — Еще сюрприз!	Sayfa 126 “Buyur buradan yak!” diye haykırdı Rimski ve “Sürprizlerin sonu yok!” diye ekledi.
“Здравствуйте я ваша тетя!” kaynak kültürde sıklıkla kullanılan bir deyimdir. Bu deyim ilk kez M. A. Bulgakov tarafından Üstat ile Margarita (1929-1940) romanında kullanılmış olsa da daha sonra çekilen “Легкая жизнь” (1964) ve “Здравствуйте я ваша тетя” (1975) filmlerinden sonra Rus literatürüne girmiş ve daha doğru bir ifadeyle dillere pelesenk olmuştur. Bu deyim kaynak kültürde "yok ya!", "daha neler!" ya da Türk kültürüne hasıl olmuş "senin anan güzel mi?" gibi ifadelerle karşılık bulmaktadır. Kontekst gidişatına uygun olarak ereğ metne “buyur buradan yak!” şeklinde tercüme edilmiştir.	
Sayfa 106 — Ну, если это так, — бледнея от злобы, заговорил финдиректор, — то уж это действительно свинство , которому нет названия!	Sayfa 132 “İyi ama, eğer böyleyse,” dedi öfkeden bembeyaz kesilen mali işler müdürü. “bu gerçek bir domuzluk, tarifsiz bir domuzluk!”
Kaynak metindeki “свинство” kelimesi zarf formunda olup, kaynak kültürdeki “свинья” kelimesinden gelmektedir. Kaynak kültürde “свинья” domuz, “действительно свинство” söz birleşimi ise ‘mide bulandırıcı’, ‘alçaklık’ anlamlarını ifade etmektedir. “Свинство” kelimesi ereğ dilde domuzluk ifadesi ile karşılık bulmaktadır. Ereğ metinde ifade, ereğ okuyucunun dini inancı ve kültürü de göz önünde bulundurularak, bire bir çeviri yoluyla, içerdiği mecazi anlam korunarak tercüme edilmiştir.	
Sayfa 111 Дом скорбы засыпал.	Sayfa 139 Кедерлер еви уууyordu.
"Дом скорбы" söz birleşmesi kaynak kültürde ruh ve sinir hastalıkları hastaneleri, ölü evleri ya da mezarlıklar için kullanılmaktadır. Çevirmen ereğ metinde bu söz birleşimini birebir tercüme ederek “kederler еви” olarak aktarmıştır. Fakat yine de çeviri metinde kullanılan ifade ereğ kültürde	

<p>yukarıda ifade edilen anlamları yansıtmamaktadır. Kaynak metin bağlamında “дом скорбы” ifadesiyle “akıl hastanesi” vurgulanmak istenmiştir. Akıl hastanelerinin de bir nevi kederli yerler olduğu düşüncesinden hareketle aktarıldığı düşünülmektedir.</p>	
<p>Sayfa 111</p> <p>В конечном счете, ну его в болото!</p>	<p>Sayfa 140</p> <p>Sonuçta canı cehenneme!</p>
<p>"Ну тебя/его/ее/их в болото" deyimini "allahından bul, allah belanı versin, şeytanından bul!" gibi beddua, lanet ifadelerine karşılık gelmektedir. Çevirmen erek metinde deyimini "canı cehenneme!" şeklinde tercüme etmiştir. Dolayısıyla taşıdıkları anlam eşdeğerdir.</p>	
<p>Sayfa 112</p> <p>Он личность незаурядная и таинственная на все сто. !</p>	<p>Sayfa 140</p> <p>Bu adam yüzde yüz alışılmamış ve gizemli biri.</p>
<p>"На все сто!" kaynak dilde kullanılan ve kesinlik bildiren bir ifadedir. "Kesinlikle, şüphesiz!, yüzde yüz!" şeklinde erek dilde karşılık bulabilir. Çevirmen "yüzde yüz" ifadesini tercih etmiş ve söz konusu anlam sağlamıştır.</p>	
<p>Sayfa 112</p> <p>Ну, царство небесное ему!</p>	<p>Sayfa 140</p> <p>Eh, ruhu şad olsun.</p>
<p>Söz konusu ifade kaynak kültürde "ruhu şad olsun, Tanrı onu kutsasın, toprağı bol olsun!" gibi anlamlarda kullanılabilir. Erek metnin bağlamına bakıldığında “ruhu şad olsun” şeklindeki çeviri uygun niteliktedir.</p>	
<p>Sayfa 114</p> <p>Финдиректора почему-то передернуло, и, став уж совсем мрачнее тучи, он отправился за кулисы.</p>	<p>Sayfa 143</p> <p>Mali işler müdürü nedense irkildi ve fırtına bulutundan bile kara bir halde turneye çıkmış olan bir sanatçıyı karşılamak üzere kulise gitti.</p>
<p>Burada gözle görülebilir düzeyde iki metin arasında biçimsel farklılık bulunmaktadır. Bunun sebebi, kaynak metinde bulutun durumu, bulut kelimesinin önüne gelen sıfatın sonundaki ek ile karşılaştırma, kıyaslama anlamını vermektedir. Erek metinde ise biçim korunarak aynı anlamı sağlamak mümkün olmadığından, yapısal açıdan daha farklı bir ifade şekli tercih edilmiştir.</p>	
<p>Sayfa 117</p> <p>— Однако мы заговорились, дорогой Фагот, а публика начинает скучать.</p>	<p>Sayfa 148</p> <p>“Fakat biz lafa daldık sevgili Fagot, seyirci sıkılmaya başlıyor.”</p>
<p>"Заговориться" fiili за- ön ekinin sağladığı anlamla, "lafa dalmak, uzun süre konuşmak"</p>	

<p>anlamlarına karşılık gelmektedir. Dolayısıyla erek dilde ön ekli fiil formları mevcut olmadığından, Rusçada tek bir fiille sağlanan anlam Türkçeye söz birleşmesi şeklinde aktarılmaktadır.</p>	
<p>Sayfa 118</p> <p>— Ей-богу, настоящие! Червонцы! — кричали с галерки радостно.</p>	<p>Sayfa 149</p> <p>“Doğru! Deste onda! İşte, işte... Bir dakika! Ama bunlar 10 rublelik banknotlar!”</p>
<p>“Червонец” kaynak kültürde 10 rublelik banknot anlamına gelen ve Sovyet döneminde kullanılan bir para birimidir. Erek metne 10 ruble ya da onluk ifadeleriyle tercüme edilmiş ve Çervonets erek metinde dipnot ile açıklanmıştır.</p>	
<p>Sayfa 118</p> <p>Многие стояли на сиденьях, ловя вертлявые, капризные бумажки.</p>	<p>Sayfa 150</p> <p>Bir sürü insan koltukların üstüne çıkmış, sağa sola savrulan, cilveli kağıtları yakalamaya uğraşıyordu.</p>
<p>Her iki metinde de sıfat tamlaması mecaz anlamda kullanılmıştır. "Капризный" kelimesi kaynak dilde "kaptisli, huysuz" anlamlarını karşılamaktadır. Havada uçuşan kağıtların tasviri görüntüsü erek metinde "cilveli" sıfatıyla ifade edilmiştir.</p>	
<p>Sayfa 119</p> <p>Как вы говорите? Ась? — тотчас отозвался на это безобразное предложение Фагот.</p>	<p>Sayfa 151</p> <p>“Ne diyorsunuz? Vay canına!” diye yanıt verdi bu teklife Fagot.</p>
<p>"Ась!" kaynak kültürde bir hayret ifadesi, ünlem bildiren bir nidadır. "Ne! Nasıl yani?" gibi anlamlarda konuşma dilinde kullanılmaktadır. Erek metne ise çevirmen kontekst akışına uygun olarak "Vay canına!" şeklinde aktarmayı tercih etmiştir.</p>	
<p>Sayfa 120</p> <p>Ну, легкомысленны.</p>	<p>Sayfa 152</p> <p>Akılları bir karış havadadır.</p>
<p>"Легкомысленный" kelimesi kaynak dilde "düşüncesiz, düşünmeden hareket eden kişi" anlamına gelmektedir. Erek metinde kullanılan "aklı bir karış havada" deyiimiyle verilmek istenen anlam erek metinde de sağlanmıştır.</p>	
<p>Sayfa 120</p> <p>Квартирный вопрос только испортил их.</p>	<p>Sayfa 152</p> <p>Ama bu ev bulma sorunu onları yozlaştırmış.</p>
<p>"Квартирный вопрос" (ev bulma sorunu) kalıp ifadesi, 1930'lu yılların Moskova'sında sıkça karşılaşılan bir durum olan ev bulma sorunu ile ilişkilendirilmiştir. İnsanlar yaşayacak ev bulmakta son derece zorlandığından, ev bulabilmek için rüşvet vb. yasadışı yollara bile başvurmuştur. Halk bu durumdan rahatsız olsa da kimse bu duruma bir son vermediği için, sıkıntılı durum uzun süre devam</p>	

<p>etmiştir. Bu sorunu gören Bulgakov "Üstat ile Margarita" romanında bu durumdan alaycı bir tavırla bahsetmiştir. Bulgakov "квартирный вопрос" kalıbını kullandıktan sonra, bu kalıp Rus halkının diline pelesenk olmuş, 1960'lı yıllardan sonra ve günümüzde karşılaşılan güçlük ve zorlukları ifade etmek için günlük hayatta sıklıkla kullanılmaktadır. Kaynak kültür "квартирный вопрос" kalıbının ifade ettiği anlamı rahatlıkla anlayabiliyorken, erek kültür bu kalıbın yalnızca "ev bulma sorunu" olduğunu düşünebilir. Bu bağlamda erek metinde kullanılan kalıpla ilgili dipnot verilmemiştir. Bu durum erek okuyucu perspektifinden bakıldığında, anlaşılma noktasında bazı eksikliklere sebep olabilmektedir.</p>	
<p>Sayfa 125</p> <p>Важно не это, а важно то, что в Варьете после всего этого началось что-то вроде столпотворения вавилонского.</p>	<p>Sayfa 159</p> <p>Önemli olan bu değildi, önemli olan Varyete'de bütün bunların ardından Babil kıyameti gibi bir şey yaşanmasıydı</p>
<p>"Вавилонское столпотворение" deyimini kaynak kültürde dinle de ilişkili olarak "düzensizlik hali, kalabalık, kaos, koşturma, karışıklık" durumlarını ifade eden bir deyimdir. İncildeki bir efsaneye göre Babil şehrinde yaşayan insanlar, dünyevi bir istekle şehirdeki kiliseden daha yüksek, neredeyse göğe degecek uzunlukta bir kule yapmak istemişlerdir. Fakat kimse tanrıdan daha yüce olamayacağı için, Tanrı tarafından cezaya çarptırılmışlardır. Böylece şehirde kıyamet gibi bir karışıklık yaşanmıştır. Babil kıyameti deyiminin oradan geldiği düşünülmektedir. Erek kültürde buna karşılık gelen bir deyim mevcuttur ve "Mahşer yeri gibi" deyimini kaynak dildeki ifade biçimini semantik bakımdan karşılamaktadır. Her iki kültürde de bu deyimler din ili ilintilidir. Çevirmen kaynak metindeki deyimini birebir çevirerek erek metne aktarmıştır; erek kültürde ona karşılık gelebilecek deyimini tercih etmemiştir.</p>	
<p>Sayfa 127</p> <p>— А впрочем, бог с ним, — и продолжал беседу с Иваном.</p>	<p>Sayfa 162</p> <p>‘‘Neyse, Tanrı yardımcısı olsun,’’ diyerek İvan’la sohbeta devam etti.</p>
<p>"Бог с тобой, с ним, с ней, с ними, с вами" söz birleşimi kaynak kültürde iyi dilekleri bildirmek için kullanılan bir iyi dilek ifadesidir. Erek dilde "Tanrı seninle (olsun)" gibi anlamlara gelmektedir. Çevirmen burada bağlama uygun olarak "Tanrı yardımcısı olsun" şeklinde erek metne aktarmıştır.</p>	
<p>Sayfa 130</p> <p>Будем глядеть правде в глаза, - и гость повернул свое лицо в сторону бегущего сквозь облако ночного светила.</p>	<p>Sayfa 165</p> <p>"Gerçeğe dimdik bakalım," diyerek suratını bir bulutun içinden geçen gece ışığına doğru çevirdi.</p>
<p>"Смотреть правде в глаза" deyimini ‘gerçekle yüzleşmek’ anlamına gelmektedir. Erek dile de "gerçekle yüzleşmek" şekliyle aktarılabilir. Çevirmen burada kaynak metinden birebir çeviri</p>	

yapmayı tercih etmiş, erek kültürdeki karşılığını kullanmamıştır.	
Sayfa 131 Ах, это был золотой век! - блестя глазами, шептал рассказчик.	Sayfa 168 "Ah, там bir altın çağdı! " diye fısıldadı anlatıcı gözleri ışıldayarak.
"Золотой век", "altın çağ" tabiri III. yy'de olduğu düşünülen, antik dünyada var olmuş mitolojik bir temsildir. Bilimin, sanatın ve insanların yaşayış biçiminin en üst seviyede olduğu en parlak çağ olarak bilinir. Hıristiyan dünyasında daha öneme sahiptir. Günümüzde neredeyse bütün kültürler bu tabiri bilmektedir. Altın çağ deyimini de bu çağı temsilen, günümüzde güzel zamanları belirtmek için kullanılır. Hem kaynak kültürde hem de erek kültürde deyim anlamı aynı şekilde karşılık bulmaktadır. Dolayısıyla çevirmen bu deyimini sözcüğü sözcüğüne çevirmiştir.	
Sayfa 134 За десять минут я сядил к оконцу и начинал прислушиваться , не стукнет ли ветхая калитка.	Sayfa 171 On dakika sonra pencere kenarına oturuyor ve kulak kesiliyordum , köhne kapı çarparacak mı diye.
"Прислушиваться" fiili при- ön ekinin sağladığı anlamla kaynak dilde "dikkatle dinlemek" anlamına gelmektedir. Erek metne aktarırken çevirmen, erek kültürde karşılığı olan "kulak kesilmek" deyimini ifade etmiştir.	
Sayfa 135 И, наконец, настал час, когда произошло покинуть тайный приют и выйти в жизнь .	Sayfa 173 Ve sonunda gizli sığınağı terk edip hayata karışma vakti gelmişti.
"Входить/войти в жизнь" deyimini, kaynak dilde 'bir şeye ya da bir duruma dahil olmak', 'adapte olmak', 'birinin ya da bir şeyin hayatına girmek', 'hayata karışmak', 'hayata atılmak' gibi anlamlara karşılık gelmektedir. Çevirmen kontekste göre "hayata karışmak" deyimini tercih etmiş ve erek metne bu şekilde çevirmiştir.	
Мой bedny, bedny master / Sayfa 749 Дальше-больше, он стал заходить ко мне.	Sayfa 176 Sonra bana sık sık gidip gelmeye başladı.
"Дальше-больше" söz birleşimi 'bir eylemin, olayların yükselişini, enerjik gelişimini' belirtmek için kullanılmaktadır. "Daha sonra, sonra, sonrasında" gibi anlamlara gelmektedir. Bu ifadelerin herhangi birinin erek metinde kullanımı mümkündür. Çevirmen "sonra" ifadesini kullanmayı tercih etmiştir. "Заходить" fiili за- ön ekinin sağladığı anlamla, 'bir yere girip çıkmak' ya da 'bir yere gitmeye başlamak' anlamlarına karşılık gelmektedir. Erek metinde uygun düşen anlam 'bir yere gitmeye	

başlamak' şeklinde olduğu için, çevirmen "sık sık" ikilemesini kullanarak anlamı pekiştirmiştir.	
Sayfa 749 Дело в том, что вообще человек без сюрприза внутри, в своем ящике, неинтересен.	Sayfa 177 Aslında genel olarak, içinde, sandığında bir sürprizi olmayan insan ilgi çekmez.
"Человек без сюрприза внутри, неинтересный" cümlesi Bulgakov tarafından "Üstat ile Margarita" romanında kullanıldıktan sonra, kalıplaşmış bir tabir olarak Rus literatürüne girmiştir. Mutsuz, suskun, hayatta bir amacı olmayan, her günü bir önceki günüyle aynı yaşayan insanlar için kullanılır. Birebir çeviri yapılarak erek metne aktarılmıştır.	
Sayfa 749 Он не успокоился до тех пор, не упросил меня прочесть ему мой роман весь от корки до корки , причем о романе он отозвался очень лестно.	Sayfa 177 Romanımı baştan sona okumasına izin verinceye dek rahat vermedi bana, sonra da romanı büyük övgüyle karşıladı
"От корки до корки" deyimini her iki dilin varlığında da yer bulmaktadır. Baştan sona herhangi bir işi yapmak ya da herhangi bir yere gitmek şeklinde ifade edilebilir. Çevirmen kelimesi kelimesine çeviri yaparak kaynak metinde verilmek istenen anlamı erek metinde de sağlamıştır.	
Sayfa 749 Он попадал из ста раз сто раз.	Sayfa 177 Söyledikleri yüzde yüz tutuyordu.
Kaynak metinde kullanılan ifadeyle, erek metindeki çevirisi arasında biçimsel farklılıklar vardır. Anlamsal açıdan bakıldığında eşdeğer sayılabilir.	
Master i Margarita / Sayfa 142 У финдиректора ум заходил за разум.	Sayfa 185 Mali işler müdürünün aklı karman çorman olmuştu.
"Ум за разум заходит" deyimini kaynak dilde 'mantıklı düşünme yetisini yitirmek, mantıksızca davranışlar sergilemek' anlamlarına karşılık gelmektedir. Bu deyim erek metne aktarılırken kaynak dildeki anlamına yakın olan "aklı karman çorman olmak" deyimiyile ifade edilmiştir.	
Sayfa 143 Лишь только он глянул в окно, выходящее на Садовую, лицо его перекосилось , и он не прощептал, а прошипел.	Sayfa 185 Bahçeye açılan pencereden baktığı anda yüzü allak bullak oldu ve fisıldamadı, tısladı.
Erek metinde " yüzü allak bullak olmak" deyimini kullanılarak kaynak metindeki "лицо перекоситься" söz birleşimine en yakın anlam sağlanmıştır. Kaynak metinde söz birleşimi ile bu	

<p>anlam sağlanırken, erek metinde aynı anlam deyim ile sağlanmıştır.</p>	
<p>Sayfa 143</p> <p>Та прыгнула с мостовой на тротуар, стремясь скрыться в подьезде, но вытекавшая публика преграждала ей путь, и бедная жертва своего легкомыслия и страсти к нарядам, обманутая фирмой поганого Фагота, мятала только об одном - провалиться сквозь землю.</p>	<p>Sayfa 186</p> <p>Kadın köprüden kaldırıma koşturmuş, eşiğe gizlenmeye çalışmıştı, ama dışarı fırlayan seyirciler yoluna çıkınca, kahrolası Fagot firmasının, giysi düşkünlüğünün ve düşüncesizliğinin kurbanı olan bu zavallı kadının aklından tek bir şey geçiyordu- yerin dibine girmek.</p>
<p>Gerek erek metin gerekse de kaynak metindeki deyim in ifade ettiği anlam iki kültürde benzeşmektedir. Çok utanmak, sıkılmak, kaybolmak, göze görünmez olmak anlamlarına karşılık gelmektedir. Kaynak metindeki "провалиться сквозь землю" deyim inin karşılığı olan "yerin dibine girmek" deyim i erek metinle de hedeflenen anlamı sağlamıştır.</p>	
<p>Sayfa 144</p> <p>Наставала пора действовать, приходилось пить горькую чашу ответственности.</p>	<p>Sayfa 186</p> <p>Harekete geçme vakti gelmişti, sorumluluğun alevli fincanından içmek gerekiyordu.</p>
<p>"Выпить горькую чашу" deyim i kaynak dilde 'hayata dair sorumluluk almak, sorunlar karşısında çözüm odaklı olmak' gibi anlamlar ifade etmektedir. Bu deyim e yakın anlama sahip "elini taşın altına koymak" deyim i erek kültürün dil varlığında sıklıkla kullanılan bir yapıdır. Erek dilde bir olay veya durum karşısında sorunun çözümü için, sorumluluk alarak çalışmaya başlamak anlamına gelmektedir. Ancak çevirmen erek metne aktarım sırasında sözcüğü sözcüğüne çeviri yapmayı uygun bulmuştur.</p>	
<p>Sayfa 144</p> <p>Тьфу ты, дьявол!</p>	<p>Sayfa 187</p> <p>Lanet olsun sana şeyтан!</p>
<p>Kaynak kültürdeki "тьфу" sözcüğüne bakıldığında bir sözcük değil, insanların tükürürken çıkardıkları sesin yansıması olduğunu anlıyoruz. Zamanla "тьфу, тьфу" şeklinde kullanılarak lanet etmek anlamına gelmiştir. Sonuç olarak "тьфу ты, дьявол" deyim i oluşmuştur. Benzer ifade yine benzer bir mantıkla erek dilin varlığında ve de kültüründe yer bulmaktadır: 'Tüh sana!' (Yazıklar olsun, lanet olsun sana! gibi). Çevirmen ise deyim i erek metne çeviri yöntemiyle uygulamıştır.</p>	
<p>Мой бедный, бедный мастер / Sayfa 761</p> <p>Затем он почему-то очутился в театральном зале, где под золоченым потолком сияли хрустальные люстры, а на стенах кенкеты.</p>	<p>Sayfa 199</p> <p>Ardından nedense kendini bir tiyatro salonunda buldu, altın işlemeli bir tavanın altında kristal avizeleri duvarlarda da kenke gaz lambaları</p>

	vardı.
<p>Kaynak metinde geçen ‘kenket’ kelimesi gaz yağı lambasını ifade etmektedir. Kaynak kültürün gaz yağı lambasına kenket adını vermesinin sebebi, gaz yağı lambasının mucidinin soyadının Quinquet olmasıdır. Kaynak kültür tarafından 1700’lü yıllardan bu yana benimsenen kenket kelimesi, Rus dil varlığında bu şekliyle yer bulmuştur. Kelimenin erek metindeki çevirisi orijinal formu korunarak ‘kenke’ ifadesiyle tercüme edilmiş, erek kültüre hitap edebilmesi bakımından dipnot ile açıklanmıştır.</p>	
<p>Sayfa 762</p> <p>Из кулис тут вышел в смокинге, гладко выбритый и причесанный на пробор, молодой и с очень приятными чертами лица.</p>	<p>Sayfa 199</p> <p>Kulisten smokinli, sinekkaydı tıraşlı, saçları iki yana ayrılmış, genç ve çok hoş yüz hatlarına sahip bir sanatçı çıktı.</p>
<p>"Гладко выбритый" kaynak kültürde düzgün ve pürüzsüz yapılmış tıraş anlamına karşılık gelmektedir. Bu ifadeye en yakın kullanım "sinekkaydı tıraş" şeklinde erek dilde karşılık bulmaktadır. Bu bağlamda erek okuyucu dikkate alınarak, erek kültüre ait bu tabir tercih edilmiştir.</p>	
<p>Sayfa 766</p> <p>Ну ладно, - смягчился артист, - кто старое помянет.</p>	<p>Sayfa 207</p> <p>"Haydi neyse," diye yumuşadı sanatçı. "Olan olmuş..."</p>
<p>Kaynak metindeki deyim tam hali "Кто старое помянет, тому глаз вон" şeklindedir. ‘Geçmişte yaşanan kötü durumları unutmak, yeniden hatırlamanın bir faydası yok’ gibi anlamlara gelmektedir. Deyim erek metne aktarılırken, kaynak metindeki deyim anlamsal sahasına yaklaşan "Olan olmuş" yapısıyla ifade edilmiştir.</p>	
<p>Sayfa 766</p> <p>А я еще похвалили его! На те, взял, да и засбоил ни с того ни с сего!</p>	<p>Sayfa 208</p> <p>"Ben de kalkmış onu övüyorum! Baksanıza, işi bir anda mahvetti!"</p>
<p>"Ни с того ни с сего" ifadesi kaynak kültürde beklenmedik bir anda, aniden, neden ve nasıl olduğu belli olmayan durumları ifade eden bir deyimdir. Bu deyim erek metne, kaynak metindeki ifade ettiği anlamıyla aktarılmıştır.</p>	
<p>Sayfa 774</p> <p>И тут от предчувствия конца похолодело сердце бывшего сборщика.</p>	<p>Sayfa 221</p> <p>O zaman mutlu son beklentisiyle buz kesti eski vergi memurunun kalbi.</p>
<p>"Похолодело сердце" ifadesi kaynak metinden erek metne aktarılırken, erek kültürün dil varlığında yer bulan "buz kesmek" deyimiyile ifade edilmiştir. Kaynak metinde cümle devrik formdadır. Erek metne aktarıldığında yine devrik olarak aktarılmış, kaynak metinden farklı olarak, fiil ve nesnenin</p>	

cümle içerisindeki yerleşimi değişmiştir.	
Sayfa 781 Попав в кабинет, бухгалтер первым долгом уронил портфель, и все мысли его в голове перевернулись кверху ногами.	Sayfa 232 Çalışma odasına giren sayman ilk önce çantasını düşürdü ve kafasındaki bütün düşünceler altüst oldu.
"Перевернуться кверху ногами" deyimini kaynak kültürde herhangi bir durumun ters gitmesi olarak ifade edilebilir. Erek metne, kaynak metindeki deyimle benzer anlam barındıran "altüst olmak" deyiminiyle tercüme edilmiştir.	
Sayfa 784 Держите себя в руках!	Sayfa 236 Kendinize hâkim olun!
"Держите себя в руках" deyimini kaynak dilde 'soğukkanlı olmak, heyecan ve öfkeden uzak durmak, kendine hâkim olmak, kendini kontrol altında tutmak' anlamlarına gelmektedir. Erek metin çevirisinde "kendine hâkim olmak" deyiminiyle tercüme edilmiştir.	
Sayfa 790 Возвращайся немедленно в Киев, - продолжал Азazelло, - сиди там тише воды, ниже травы и ни о каких квартирах в Москве не мечтай, ясно?	Sayfa 247 "Hemen Kiev'e dön!" diye devam etti Azazello. "Orada su gibi sessiz, ot gibi sakin bir şekilde otur ve Moskova'da bir daire falan hayal etme, tamam mı?"
"Тiше воды, ниже травы" deyimini kaynak dilde 'çok utangaç, mütevazı, dikkat çekmeyen kişi' anlamlarına gelmektedir. Kaynak kültürde ifade ettiği anlamlar erek metinde kullanılmamış, deyimini birebir çevirisi yapılarak erek metne aktarılmıştır.	
Sayfa 795 МГУ, Госбанк	Sayfa 257 Moskova Devlet Üniversitesi, Devlet Bankası
Kaynak metinde kullanılan resmi kurum isim kısaltmaları, erek metin okuyucusuna hitap edecek hale getirilmiştir. Kaynak metinde kısaltma olarak kullanılan özel kurum isimleri, erek metne kısaltma olarak değil, kaynak kültürdeki açılımından tercüme yoluyla aktarılmıştır.	
Sayfa 796 Э, да у вас, гражданин, червонец-то куры не клюют! Ты бы со мной поделился, а?	Sayfa 259 "Ee bayım, denizde kum, sizde onluk. Bana da verseniz ya! Ha?"
"Денег куры не клюют" deyimini kaynak kültürde çok parası olan zengin kişiler için kullanılır. Erek kültürde bu deyime yakın anlamlarda kullanılan "denizde kum, sende para" şeklinde erek metne	

çevirisi yapılmıştır.	
Sayfa 801 Прежде всего откроем тайну, которой мастер не пожелал открыть Иванушке .	Sayfa 269 Öncelikle Üstat'ın İvanuşka 'ya açmak istemediği sırrı açıklayalım.
Уменьшительно-ласкательное имя (umеnşitelno laskatelnoye imya), kaynak dilde sıklıkla kullanılan özel isimlerin formuna verilen addır. Dilimizde hipokrizm olarak adlandırılan bu terim, orijinal adın kısaltılmasıyla oluşan, özellikle samimiyeti gösteren, insanlara ve hayvanlara hitap etmek için kullanılan özel isimlerin formudur. Kaynak metinde bu isim formları sıklıkla geçmektedir. İvan ismi, umеnşitelno laskatelnoye imya formunda kullanılarak İvanuşka olmuştur. İsmi ya da isimlerin hipokrizm formunu ve içerdiği anlam bütünlüğünü, kaynak kültürün okuyucusu rahatlıkla anlayabilirken aynı durum erek kültür okuyucusu için uygun olmayabilir. Çevirmen özel isimleri olduğu gibi erek metne aktarmak zorunda olduğu için alfabe dönüştürerek aktarmıştır. Özel isimlerin Rus dilindeki formlarını bilmeyen okuyucular için, anlam bütünlüğü sağlanamayabilir. Erek metinde özel isim formlarıyla ilgili dipnot verilmemiştir.	
Sayfa 801 Бездетная тридцатилетняя Маргарита была женою очень крупного специалиста, к тому же сделавшего важнейшее открытие государственного значения.	Sayfa 269 Çocuk sahibi olmayan, otuz yaşındaki Margarita çok önemli bir uzmanın, devlet katında büyük önem sahibi bir keşfin sahibi olan bir uzmanın eşiydi.
Kaynak dilde sıfatların çoğu içinde birden fazla anlam barındırabilirken aynı zamanda tek kelime halinde de ifade edilebilir. Kaynak metinde kullanılan bu sıfat biçimi, erek metne aktarımı sırasında tek kelime ile değil birden fazla kelime ile tercüme edilmiştir. Erek dilde, bu sıfat biçiminin tek kelime karşılığı bulunmaması sebebiyle, çevirmen bu iki sıfatı erek dilin biçimsel yapısına uyarlamıştır.	
Sayfa 801 Маргарита Николаевна могла купить все, что ей понравится .	Sayfa 270 Margarita Nikolayevna canının çektiği her şeyi alabilirdi.
Понравиться (panravitsya) fiili kaynak dilde beğenmek, hoşuna gitmek, sevmek gibi anlamlara gelmektedir. Kaynak metinde bu fiil cümle içerisinde hoşuna gitmek şeklinde kullanılmıştır. Panravitsya fiili erek metinde, erek kültüre ait olan ve yine bu fiille benzer bir anlam taşıyan canı çekmek deyiimiyle karşılık bulmuştur.	
Sayfa 801 Маргарита Николаевна никогда не	Sayfa 270 Margarita Nikolayevna bir gaz ocağına hiç el

прикасалась к примусу.	bile sürmemişti.
Прикасаться (prikasatsya) fiili kaynak dilde dokunmak, ellemek, ilişmek gibi anlamları ifade etmektedir. Fiil erek metne el sürmek deyimile aktarılmıştır. Kaynak metinde verilmek istenen anlam fiil ile sağlanırken, erek metinde deyimle sağlanmıştır.	
Sayfa 801 Маргарита Николаевна не знала ужасов жителя в совместной квартире.	Sayfa 270 Margarita Nikolayevna ortak evlerde yaşamının dehşetli zorluklarını bilmiyordu bile.
Ortak ev kültürü, çoğunlukla Ruslara özgü, Sovyet Rusya'sından beri devam eden ve günümüzde de maddi zorluk yaşayan halkın hala tercih ettiği bir durumdur. Türk kültüründe bununla bire bir benzeşen bir alışkanlık ya da kültür yoktur. Dolayısıyla erek okuyucu ortak ev kavramından tam olarak istenilen anlamı çıkaramayabilir. Erek metinde ortak ev kavramı ve bu kültürle ilgili dipnot verilmemiş ya da herhangi bir açıklama yapılmamıştır.	
Sayfa 802 Даже у меня, правдивого повествователя, но постороннего человека, сжимается сердце при мысли о том, что испытала Маргарита, когда пришла на другой день в домик мастера, по счастью, не успев переговорить с мужем, который не вернулся в назначенный срок, и узнала, что мастера уже нет.	Sayfa 270 Benim, yani doğrucu bir anlatıcı ama taraflı bir insan olan benim bile, ertesi gün şans eseri söylediği vakitte dönmediği için kocasıyla konuşma fırsatı bulamadan Üstat'ın evine gelen ve onun artık orada olmadığını öğrenen Margarita'nın neler yaşadığını düşününce kalbim sıkışıyor.
Сжиматься сердце (sijimatsya serdtse) tabiri kaynak kültürde mecaz anlamda kalp ağrısı ya da ruhsal sancı çeken kişilerin içinde bulunduğu durumu anlatmak için kullanılan bir deyimdir. Kontekste göre bu deyim erek metne, kalbi sıkışmak deyimini ile aktarılmış ve verilmek istenen anlam erek metinde de deyimle sağlanmıştır.	
Sayfa 802 — Я верую! — шептала Маргарита торжественно.	Sayfa 271 "İnanıyorum!" diye fısıldadı Margarita ağırbaşlı bir tavırla.
Kaynak metinde kullanılan zarf semantik açıdan birden fazla anlam içermektedir. Burada kontekstin ilerleyişine göre vakur ve olgun anlamına gelmektedir. Erek kültürde sıklıkla kullanılan ağırbaşlı deyimini, torjestvenno sözcüğünü bütünüyle erek dile aktarılmaktadır. Sözcük biçimsel açıdan her iki metinde de zarf formundadır.	
Sayfa 803 Приснилось это клочковатое бегущее	Sayfa 271 Parça parça uçuşan gri bir gök, altında da

серенькое небо, а под ним беззвучная стая грачей.	sessiz bir kayalık vardı rüyada.
Клочковатое (kloçkovatoye) sözcüğü kaynak metinde tek kelimedenden oluşan sıfat formundadır. Erek metinde ise parça parça ikileme sıfatı kullanılarak çeviri ikilemeyle desteklenmiştir.	
Sayfa 803 Какой-то корявый мостик, под ним мутная весеняя речонка.	Sayfa 272 Yamru yumru bir köprü, altında da çamurlu bir bahar deresi.
Корявый (koryavıy) sözcüğü, kaynak metinde tek kelimedenden oluşan sıfat formundadır. Kaynak kültürde özensiz, düzensiz yamru yumru, eğri büğrü anlamlarını ifade etmektedir. Erek metinde kontekste bağlı olarak, yamru yumru ikileme sıfatı kullanılarak kaynak metinde açığa çıkan anlam, erek metinde de benzer şekilde yer bulmuştur.	
Sayfa 803 Одинокая осина, а далее, меж деревьев, за каким-то огородом, бревенчатое зданьице, не то оно — отдельная кухня, не то баня, не то черт его знает что.	Sayfa 272 Tek başına bir kavak, ve daha da uzakta – ağaçların arasında-, kütükten bir kulübe, - ayrı mutfak değil, ayrı banyo değil, şeytan bilir ne değil.
Черт его знает (çyort yevo znayet) deyimini kaynak kültürün sıklıkla kullandığı kalıplaşmış bir tabirdir. Kimse tarafından bilinmeyen durumları nitelerken, kinaye yapılarak dile getirilmektedir. Kaynak metindeki bu deyim karşılık gelebilecek en yakın tabir, erek dildeki “Allah bilir!” yapısı olabilir. Kaynak metinde kullanılan deyim, erek metinde de aynı anlamda kullanılmış, sözcüğü sözcüğüne tercüme edilmiştir.	
Sayfa 803 Довольно далеко, но отчетливо виден. Оборван он , не разберешь, во что он одет.	Sayfa 272 Biraz uzakta, ama açık seçik görünüyor. Eski püskü üstü, ne giydiği seçilmiyor.
Отчетливо (otçyotlivo) kelimesi, açıkça tüm detaylarıyla görülebilen nesnelere veya insanlar için kullanılır. Burada çevirmen, erek dilde kullanılan “açık seçik” pekiştirme zarfını kullanarak kelimeyi erek metne aktarmıştır. Otçyotlivo kelimesi kaynak metinde cümle içerisinde zarf formunda kullanılırken, erek dile aktarımı sırasında sıfatlaşmıştır. Оборван (oborvan) kelimesi ise kaynak dilde, yırtılmış eskimiş eşyaları nitelendirmek için kullanılır. Kelime erek metne “eski püskü” pekiştirme sıfatı ile aktarılmış, kaynak metinde verilmek istenen anlam erek metinde de sağlanmıştır. Kaynak metinde kelime biçimsel açıdan geçmiş zaman fiil formunda kullanılırken, erek metne sıfat formunda aktarılmıştır.	
Sayfa 803	Sayfa 272

<p>Находясь все в том же возбужденном состоянии, Маргарита оделась и стала внушать себе, что, в сущности, все складывается очень удачно, а такие удачные моменты надо уметь ловить и пользоваться ими.</p>	<p>Her aynı heyecanlı ruh hali içinde olan Margarita giyindi ve kendi kendine, aslında talihinin dönmeye başladığını, böyle talihli zamanları yakalayıp kullanmayı bilmek gerektiğini söylemeye başladı.</p>
<p>Все складывается удачно (vse skladyayetsya udačno) kalıbı, kaynak dil ve metinde işlerin iyi ve yolunda gitmesi anlamına gelmektedir. Çevirmen burada erek kültürün dil varlığında dikkat çeken ‘‘talihi dönmek’’ deyimini kullanarak, kaynak metindeki kalıbı erek metne aktarmıştır. ‘‘Talihi dönmek’’ deyiminin kullanılması, anlamsal açıdan erek okuyucuya hitap etmektedir. Kaynak metinde kullanılan yapı ise deyim anlamı içermemektedir.</p>	
<p>Sayfa 803</p> <p>В руках у Маргариты оказался старый альбом коричневой кожи, в котором была фотографическая карточка мастера, книжка сберегательной кассы со вкладом в десять тысяч на его имя, распластанные между листками папиросной бумаги лепестки засохшей розы и часть тетради в целый лист, исписанной на машинке и с обгоревшим нижним краем.</p>	<p>Sayfa 273</p> <p>Margarita kahverengi deriden eski bir albüm almıştı eline, albümün içinde Üstat’ın fotoğrafı, onun adına 10 bin ruble yatırıldığını gösteren banka hesap cüzdanı, kağıtların arasına saklanmış kuru gül yaprakları ve daktiloda yazılmış yazılarla dolu olan ve alt köşesinden yanmış bir defter parçası vardı.</p>
<p>Мастер (master), romanın ana kahramanlarından biridir. Romanın ana kahramanı olmasına rağmen, romanda onun gerçek adından söz edilmemiş, yazar kahramana master adıyla hitap etmiştir. Bu durumda özel isim olarak algıladığımız <i>master</i> sözcüğü, kaynak metinde büyük harfle başlamamaktadır. Çevirmen, master isminin ya da takma adının Türkçeye aktarımı sırasında, Türkçe yazım kurallarına bağlı kalmıştır. ‘‘Master’’ ismi erek metinde hem büyük harfle yazılmış hem de erek dile tercümesi yapılmıştır.</p> <p>Kaynak metindeki ‘‘в десять тысяч на его имя’’ cümlesinde Rusların para birimi olan ruble kelimesi açıkça kullanılmamasına rağmen, kaynak metin okuyucusu burada bahsedilen 10 bin’in, 10 bin ruble olduğunu anlamaktadır. Aynı anlamın verilmesi için, çevirmen burada Rusların para birimi olan ruble kelimesini kullanarak cümlenin erek okuyucuya hitap etmesini sağlamıştır.</p>	
<p>Sayfa 803</p> <p>Вернувшись с этим богатством к себе спальню, Маргарита Николаевна установила на трехстворчатом зеркале фотографию и просидела около часу, держа на коленях испорченную огнем тетрадь, перелистывая ее и</p>	<p>Sayfa 273</p> <p>Bu hazineyle birlikte yatak odasına dönen Margarita Nikolayevna fotoğrafı üç kanatlı aynaya yerleştirdi, bir saat kadar aynanın başında oturdu ve alevle yanmış olan defteri dizlerinde tutup sayfalarını çevirerek yandıktan</p>

<p>перечитывая то, в чем после сожжения не было ни начала, ни конца.</p>	<p>sonra ne bir başlangıç ne bir son halini alan kısmı okudu.</p>
<p>Ни начала, ни конца (ni načala ni kantsa) söz birleşimi Rus dilinde belirsiz, sonu olmayan, sınırı olmayan ya da görünmeyen, görünmez olan durumları nitelemek için kullanılır. Söz birleşiminin kaynak metinde sağladığı anlam, sonu belli olmayan bir durumu nitelemektedir. Kaynak metindeki söz birleşimi bire bir çeviri yapılarak erek metne aktarılmıştır.</p>	
<p>Sayfa 804</p> <p>Маргарита аккуратно сложила свое имущество, и через несколько минут оно было опять погребено под шелковыми тряпками, и со звоном в темной комнате закрылся замок.</p>	<p>Sayfa 273</p> <p>Margarita titiz bir şekilde topladı servetini; birkaç dakika sonra yine ipek bezlerin altına yerleştirildiler, sonra karanlık odada şakırtıyla kapandı kilit.</p>
<p>Имущество (imuşestvo) kelimesi kaynak dilde kişinin sahip olduğu mal, mülk ve özel olarak sahip olduğu tüm eşyalar anlamına gelmektedir. Kaynak metinde sağladığı anlam, kelimenin içerdiği gerçek anlamı değil mecaz anlamıdır. Bu sebeple erek metine aktarımı mal, mülk gibi kelimelerle değil, mecaz anlam kazandırılarak "servet" kelimesiyle yapılmıştır. Bunun yanı sıra kelimenin yapısı biçimsel olarak ele alındığında, kaynak metinde farklı erek metinde farklı formlarda olduğu görülmektedir. Kaynak metinde "servet" kelimesine sahiplik bildirmek için kelimenin kendine ek olarak iyelik sıfatı (свое) kullanılırken, erek metinde ise aynı anlam son ek (iyelik -in) kullanılarak sağlanmıştır.</p>	
<p>Sayfa 804</p> <p>Красавица Наташа, ее домработница, осведомилась о том, что сделать на второе, и, получив ответ, что это безразлично, чтобы развлечь самое себя, вступила со своей хозяйкой в разговор и стала рассказывать бог знает что, вроде того, что вчера в театре фокусник такие фокусы показывал, что все охнули, всем раздавал по два флакона заграничных духов и чулки бесплатно, а потом, как сеанс кончился, публика вышла на улицу, и — хватать — все оказались голые!</p>	<p>Sayfa 274</p> <p>Ev hizmetçisi olan güzel Nataşa yemek için ne yapacağını sordu ve hiç fark etmeyeceği yanıtını alınca, sırf kendini eğlendirmek için ev sahibiyle sohbete girip, akşamleyin tiyatrodaki sihirbazın tekinin sihir yaptığı, herkesi hayran bıraktığı, herkese ikişer şişe ithal parfümlü çorapları bedavaya verdiği, ama sonra, gösteri bittikten sonra, seyircilerin sokağa çıktığı ve – pat- hepsinin çırılçıplak kaldığı gibi Tanrı bilir neler anlattı.</p>
<p>Хватать (hvát) kelimesi kaynak dilde ünlem bildiren kelimeler grubunda yer almakta ve birdenbire, aniden, beklenmedik bir şekilde gelişen durumlarda kullanılmaktadır. Kaynak metinde bağlama göre, erek kültüre en yakın olan ünlem bildiren kelime ile çevirisi yapılmıştır. Erek metinde kullanılan hali, kaynak metindeki içerdiği anlam ile uyusmaktadır.</p> <p>Оказались голые (okazalis goliye) cümlesine bakıldığında yine kontekste bağlı olarak, erek metne çevirisi pekiştirme sıfatı ile yapılmıştır. Erek metinde pekiştirme sıfatının kullanılması, semantik açıdan tamamlayıcı unsur olmaktadır. Cümlenin birebir çevirisi (Herkes çıplak kaldı) yerine, bu</p>	

<p>anlam, pekiştirme sıfatıyla (çırılçıplak) sağlanmıştı.</p>	
<p>Sayfa 804</p> <p>Глаза вылупленные, на пятке дыра!</p>	<p>Sayfa 274</p> <p>Gözleri faltaşı gibi açılmıştı.</p>
<p>Глаза вылупленные (glaza vıluplenniye) söz birleşimi kaynak metinde, gözleri şaşkınlıktan hayretle açılmak anlamına gelmektedir. Erek metne ‘‘gözleri faltaşı gibi açılmak’’ deyimiyile aktarılmış, kaynak metinde verilmek istenen anlam erek metinde de sağlanmıştı.</p>	
<p>Sayfa 805</p> <p>А те, изредка оборачиваясь с опаской, ни слышит ли кто, перешептывались о какой-то ерунде. Здоровенный, мясистый, с бойкими свиными глазками, сидящий у окна, тихо говорил маленькому своему соседу о том, что пришлось закрыть гроб черным покрывалом.</p>	<p>Sayfa 275</p> <p>Bu iki yurттаş kuşkuyla biri dinliyor mu diye çevreye bakınarak saçma sapan bir şeyden bahsediyorlardı. Sağlıklı, etli butlu, yaban domuzu gözlü olup pencere kenarında oturanı ufak tefek komşusuna tabutun üstünü kara bir örtüyle örtmek gerektiğini söylüyordu.</p>
<p>Kaynak metindeki ерунда (yerunda), мясистый (myasistiy), ve маленький (malenkiy) kelimeleri, erek kültürde var olan ikileme sıfatlarıyla aktarılmıştır. Böylelikle erek metinde anlamsal pekiştirme sağlanmıştı. Ерунда (yerunda) kelimesi kaynak metinde isim formundadır, erek metinde ise sıfat formunda çevirisi yapılmıştır. Мясистый (myasistiy) ve маленький (malenkiy) kelimeleri ise her iki metinde de sıfat formundadır.</p>	
<p>Sayfa 805</p> <p>Из этих отрывочных кусочков Маргарита Николаевна кое-как составила что-то связное.</p>	<p>Sayfa 275</p> <p>Bu kesik kesik parçalardan Margarita Nikolayevna bir şekilde anlamlı bir şey çıkardı.</p>
<p>Отрывочный (otrivoçny) kelimesi kaynak dilde bir bütünün bileşeni olmayan, bütün olmayan, parça halinde ve bölük pörçük anlamlarına gelmektedir. Kontekste göre burada, erek metine ikileme ile çevirisi yapılmış ve kaynak metindeki anlamıyla aynı anlam sağlanmıştı.</p>	
<p>Sayfa 805</p> <p>Маргарита шурилась на яркое солнце, вспомнила свой сегодняшний сон, вспомнила, как ровно год, день в день и час в час, на этой же самой скамье она сидела рядом с ним.</p>	<p>Sayfa 275</p> <p>Margarita parlak güneş altında gözlerini kıstı, sabahki rüyasını hatırladı, günü gününe, saati saatine tam bir yıl önce, aynı bankta onun yanında oturuyordu.</p>
<p>Kaynak metindeki день в день, час в час (den v den, ças v ças) söz birleşimi, zaman zarfi formundadır. Bunun yanı sıra kaynak dil ve kültürde mecaz anlam da içermektedir. Söz birleşiminin erek metne çevirisi birebir yapılmış olmasına rağmen, kaynak metinde verdiği anlamla erek metinde karşıladığı anlam aynıdır. Ayrıca her iki metinde de zaman zarfi formundadır.</p>	

<p>Sayfa 806</p> <p>Толстые щеки этой гражданки как будто изнутри распирало еще больше какую-то пикантной тайной, в заплывших глазках играли двусмысленные огоньки.</p>	<p>Sayfa 277</p> <p>Kadının dolgun yanakları fattan bir sırta içerden şişmişti sanki, fırlak küçük gözlerinde ikircikli ışıltılar vardı.</p>
<p>Kaynak metindeki ‘‘в заплывших глазках играли двусмысленные огоньки’’ cümlesi, erek okuyucuya daha iyi hitap edilebilmesi açısından erek dile en yakın ve uygun kelimelerle tercüme edilmiştir. ‘‘в заплывших глазках’’ sıfat tamlaması kaynak metinde tek kelime ile ifade edilirken, erek metinde ‘‘fırlak, küçük’’ kelimeleri ile aktarılmıştır. ‘‘играли двусмысленные огоньки’’ kalıbı kaynak kültürde anlamsal olarak içinde mecaz anlam ve kinaye barındırmaktadır. Bu kalıp kaynak metindeki ilk anlamıyla değil, erek metindeki kontekst gidişatına bağlı olarak çevirisi yapılmıştır. ‘‘двусмысленные’’ kelimesi kaynak dilde belirsiz, şüpheli ve muğlak anlamlarına gelmektedir. Bu kelimelere anlam olarak en yakın olan ‘‘ikircikli’’ kelimesi ile erek metne aktarılmıştır.</p>	
<p>Sayfa 806</p> <p>Маргарита провожала глазами шествие, прислушиваясь к тому, как затихает вдали унылый турецкий барабан, выделяющий одно и то же «бумс, бумс, бумс», и думала.</p>	<p>Sayfa 277</p> <p>Margarita geçenleri gözleriyle izledi, hep aynı ‘‘bums, bums, bums’’ sesini çıkaran hüzünlü Türk davulunun uzaklaştıkça sessizleşmesini dinledi ve düşündü.</p>
<p>Davulun çıkardığı yansıma ses, kaynak metinde ifade edildiği şekilde erek metne de aktarılmıştır.</p> <p>Kaynak dilde yazım kuralları bakımından ele alındığında, ulus adları, isim veya sıfatlaşmış varyasyonları büyük harfle başlatılarak yazılmamaktadır. Erek dil, kaynak dilden bu noktada farklılık göstermektedir. Bu sebeple ulus adı olan ‘‘Türk’’ kelimesi, erek metinde büyük harfle başlatılarak yazılmıştır.</p>	
<p>Sayfa 806</p> <p>Ах, право, дьяволу бы заложила душу, чтобы только узнать, жив он или нет?</p>	<p>Sayfa 277</p> <p>Ah, vallahi, onun hayatta olup olmadığını öğrenmek için ruhumu Şeytan’a bile verirdim!</p>
<p>‘‘заложить душу дьяволу’’ kaynak metinde deyim anlam olarak kullanılmıştır. Deyimin Türkçe çevirisi de erek dilde deyim anlam içerdiği için sözcüğü sözcüğüne tercüme edilmiş ve karşılık bulmuştur. Cümle her iki metinde de deyim ifadesi olarak karşımıza çıkmaktadır.</p>	
<p>Sayfa 807</p> <p>Позвольте! — вдруг воскликнула она. — Какого Берлиоза? Это что в газетах сегодня...</p>	<p>Sayfa 278</p> <p>‘‘Affedersiniz!’’ diye bağırdı birden. ‘‘Hangi Berlioz bu? Bugün gazetelerdeki mi?’’ ‘‘Ta</p>

<p>— Как же, как же... — А вы их знаете в лицо? — Всех до единого, — ответил рыжий.</p> <p>— На патера похож?</p>	<p>kendisi, ta kendisi...” “Peki siz onları şahsen tanır mısınız?” “Hepsini tek tek tanırım,” dedi kızıl. “Vaiz kılıklı olan mı?”</p>
<p>“Как же” kalıbı kaynak dilde kullanılan, bağlama göre ifade ettiği anlam değişkenlik gösteren bir yapıdır. Burada “как же” kalıbı “ta kendisi” deyimiyile erek metne aktarılmıştır. Biçimsel olarak iki yapı birbirinden tamamen farklıdır. Her iki metinde de söz konusu yapının kullanım şekli, metinlerin kontekstine bağlı olarak şekillenmiştir. “как же” kalıbı kaynak metinde cümlenin tamamlayıcı bir parçasığı görevini üstlenirken, “ta kendisi” ise başlı başına deyim anlam içermektedir.</p> <p>“Знать в лицо” kaynak dilde kullanılan bir söz birleşimidir. Birini ilk görüşte tanımak, birini yakından tanımak gibi anlamları ifade etmek için kullanılır. Kaynak metindeki söz birleşimi, erek metin kontekstine en uygun olacak şekilde tercüme edilmiştir. Kaynak dilde karşıladığı anlama değil, erek metnin bağlamı dikkate alınmıştır.</p> <p>Kaynak metindeki “На патера похож?” cümlesinin erek dile çevirisi yapıldığında “Vaize benzeyen mi?” şeklinde olmaktadır. Erek metindeki çevirisinde yine erek metnin kontekstine bağlı kalınmış ve “Vaize benzeyen mi?” ifadesiyle aynı şeye karşılık gelen “Vaiz kılıklı olan mı?” şeklinde tercüme edilmiştir.</p>	
<p>Sayfa 807</p> <p>Маргарита побледнела и отшатнулась. — С этого прямо и нужно было начинать, — заговорила она.</p>	<p>Sayfa 279</p> <p>Margarita’nın yüzü kireç gibi oldu ve irkildi. “Bunu dosdoğru söylemeniz gerekirdi,” dedi.</p>
<p>Kaynak dilde “побледнеть” fiili heyecan, korku, telaş vb. gibi durumlarda kullanılan yüzü solmak, yüzü beyazlamak gibi anlamlara karşılık gelen bir ifadedir. Kaynak metinde “yüzü solmak” yapısı fiil formuyla kullanılmıştır. Erek metne ise, erek kültürde var olan “yüzü kireç gibi olmak” deyimini kullanılarak çevrilmiştir. Kaynak metinde verilmek istenen anlam, erek metinde deyim ile sağlanmıştır.</p> <p>“Прямо” kelimesi kaynak metinde cümle içinde zarf formunda kullanılmıştır. Bir sözü doğrudan, açıkça söylemek anlamına gelmektedir. Kelime, erek metinde “dosdoğru” pekiştirme sıfatı ile tercüme edilmiştir. “Прямо” kelimesi, kaynak metinde zarf formunda iken, erek metinde sıfat formundadır.</p>	
<p>Sayfa 807</p> <p>Рыжий оглянулся и сказал таинственно:</p>	<p>Sayfa 279</p> <p>Kızıl çevresine bakındı ve gizemli bir tavırla şöyle dedi:</p>
<p>“Çevresine bakındı” fiili erek metinde iki kelimenin yan yana gelmesiyle oluşurken, kaynak</p>	

<p>metinde “çevresine bakınmak” anlamı tek bir fiil ile sağlanmıştır. “Çevresine bakınmak” fiili kaynak dilde o- ön ekinin sağladığı anlamla tek bir yapı olarak karşımıza çıkarken, erek dilde aynı anlamı verebilmek için ‘nereye?’ sorusunun cevabı olarak ‘çevresine’ ifadesi ‘bakınmak’ fiiliyle birleşmektedir.</p> <p>Kaynak metinde “таинственно” sözcüğü zarf formundadır. Erek metin çevirisi “gizemli bir tavırla” zarf tümleci ile yapılmıştır. Kaynak metindeki zarfın içerdiği anlam, erek metinde zarf tümleci ile karşılık bulmaktadır.</p>	
<p>Sayfa 808</p> <p>— Вот скука-то, — проворчал рыжий и заговорил громче:</p>	<p>Sayfa 280</p> <p>”Амма sıkıntı ya,” diye homurdandı kızıl ve daha yüksek sesle konuştu:</p>
<p>Kaynak dilde “скука” kelimesi tembellikten, işsizlikten canı sıkılmak, can sıkıntısı anlamına gelmektedir. Kaynak metinde dolayısıyla, sözcük, “can sıkıcı” anlamına karşılık gelmektedir. Erek metne kontekstin akışına uygun bir şekilde aktarılmış, bütünlük sağlanmıştır.</p>	
<p>Sayfa 809</p> <p>Азазелло с видимой скукой выслушал эту бессвязную речь и сказал сурово:</p>	<p>Sayfa 281</p> <p>Azazello bu karman çorman konuşmayı belirgin bir sıkıntıyla dinliyordu ve kısaca şöyle dedi:</p>
<p>“Бессвязная речь” sıfat tamlaması kaynak metinde tutarsız, saçma nitelikte bir konuşmayı ifade etmektedir. Tamlama kaynak metinde mecaz anlam içermemekte, deyim gibi karşımıza çıkmamaktadır. Erek metinde ise çevirisi yine sıfat tamlaması formundadır. Kaynak metinden farklı olarak, erek metne tamlama, “karman çorman” deyim ifadesi tercih edilerek aktarılmıştır.</p>	
<p>Sayfa 809</p> <p>— Я приглашаю вас к иностранцу совершенно безопасному. И ни одна душа не будет знать об этом посещении.</p>	<p>Sayfa 282</p> <p>“Sizi kesinlikle tehlikesi olmayan bir yabancıya davet ediyorum. Ve bu görüşmeden tek bir kimsenin bile haberi olmayacak.”</p>
<p>“Ни одна душа” kaynak dilde sıklıkla kullanılan “hiç kimse” anlamına gelen bir söz birleşimidir. Günlük konuşma dili içerisinde mecaz anlam içermektedir. Kaynak metindeki kullanım şeklinde de mecaz anlam taşımaktadır. Erek metin çevirisinde “tek bir kimse” yani, “hiç kimse” ifadesiyle karşılık bulmuştur. Ni odna duşa söz birleşimi kaynak metinde mecaz anlam barındırırken erek metinde mecaz anlam içermemektedir.</p>	
<p>Sayfa 809</p> <p>— А зачем я ему понадобилась? — вкрадчиво спросила Маргарита.</p>	<p>Sayfa 282</p> <p>”Peki ona ne için lazımım?” diye sordu Margarita yarım ağızla.</p>

<p>Kaynak dilde “вкрадчиво” kelimesi bir kimsenin bir şeyi istemeyerek, gönülsüzce, sahte nezaketle söylemesi anlamını ifade etmektedir. Kelime kaynak metinde, istemeyerek, gönülsüzce söylemek anlamını vermektedir. Erek metinde, erek kültürde sıklıkla kullanılan ve yine kaynak dildeki anlamla benzer bir anlama karşılık gelen “yarım ağızla söylemek” deyimini kullanılmıştır.</p>	
<p>Sayfa 809</p> <p>— Понимаю... Я должна ему отдаться, — сказала Маргарита задумчиво.</p>	<p>Sayfa 282</p> <p>”Anlıyorum... Ona kendimi vermem gerekecek,” dedi Margarita dalgın dalgın.</p>
<p>“Задумчиво” kelimesi kaynak dilde düşünceli, üzgün, dalgın anlamlarını ifade etmek için kullanılır. Kaynak metinde dalgın ve düşünceli anlamını taşımaktadır. Kelime, erek metne aktarılırken ikileme zarfı olan “dalgın dalgın” şeklinde tercüme edilmiştir. Her iki metinde de sözcük zarf formunda kullanılmıştır.</p>	
<p>Sayfa 809</p> <p>— Что? — воскликнула Маргарита, и глаза ее округлились.</p>	<p>Sayfa 282</p> <p>“Ne!” Diye haykırdı Margarita ve gözleri iri iri oldu.</p>
<p>“Округлиться” fiili kaynak dilde birbirinden farklı çok fazla anlama karşılık gelebilmektedir. Fiil kaynak metinde, korkudan ya da heyecandan gözleri yuvasından fırlamak gibi bir anlam ifade etmektedir. Fiil erek metne çevrilirken “gözleri yuvasından fırlamak” deyimini yerine, “gözleri iri iri oldu” ifadesiyle karşılık bulmuştur. Kaynak metindeki fiilin erek metinde anlamsal olarak karşılık bulabilmesi adına, “iri iri” ikileme zarf formunda kullanılarak erek metne aktarılmıştır.</p>	
<p>Sayfa 809</p> <p>— Трудный народ эти женщины! — он заснул руки в карманы и далеко вперед вытянул ноги. — Зачем, например, меня послали по этому делу? Пусит бы ездил Бегемот, он обаятельный.</p>	<p>Sayfa 282</p> <p>“Bu kadınlar zor doğrusu!” Ellerini cebine soktu ve ayaklarını dümdüz uzattı. “Zaten ne diye beni gönderdiler ki bu işe? Keşke Behemot gelseydi, o iyi kandırır.”</p>
<p>“Бегемот” (Begemot), kaynak metinde özellikle romanın ikinci kısmında sıklıkla karşılaştığımız kedi karakterinin adıdır. Dolayısıyla her iki metinde de özel isim formundadır. Kaynak dilde “Begemot” adı yazıldığı gibi okunmaktadır. Rus dilinin bir özelliği olarak bazı harfler sözcük içerisindeki yerleşimine göre Latin alfabesine dönüştürülürken ses değişimine uğrayabilmektedir. Burada da bunun bir örneğini görmekteyiz.</p> <p>Kaynak dilde “обаятельный” kelimesi büyüleyici, çekici, insanları etkisi altına alabilen kişi anlamlarını ifade etmektedir. Dolayısıyla sözcük, kaynak metinde insanları etkisi altına alan kişi anlamını barındırmaktadır. Erek metin kontekstine bağlı olarak “обаятельный” kelimesi, “iyi kandırır” olarak tercüme edilmiştir. Kelimenin kaynak metindeki hali, sıfat formunda iken, erek</p>	

metinde fiil formunda yer bulmuştur.	
Sayfa 810 — О нет! — воскликнула Маргарита, поражая проходящих. — Согласна на все, согласна проделать эту комедию с натиранием мазью, согласна идти к черту на кулички!	Sayfa 284 ”Ah, hayır!” diye haykırdı Margarita gelip geçenleri şaşkına çevirerek. “Her şey kabul, bu merhemle ovalanma komedisini yapmaya hazırım, şeytanın peşinden cehennemin dibine kadar gitmeye hazırım.
“У черта на куличках” kaynak dilde çok uzak olan yer, korkunç derecede uzak olan, kimsenin nerede olduğunu bilmediği yer anlamlarında kullanılan bir aforizma (özdeyiş) dir. Kaynak metinde cümle içinde kullanım şekli açısından mecaz anlam barındırmaktadır. Erek metne “cehennemin dibine gitmek” deyişimiyle aktarılmıştır. Erek metinde de cümle kendi içinde mecaz anlam barındırmaktadır.	
Sayfa 810 Луна в вечернем чистом небе висела полная , видная сквозь ветви клена.	Sayfa 285 Tertemiz akşam göğünde ay dopdolu duruyor, akağaç dallarının arasından görünüyordu.
Kaynak metinde yer alan “чистый” ve “полный” kelimeleri sıfat formundadır. Kaynak metinde “чистый” kelimesi ile berrak, temiz gökyüzü ifade edilmektedir. Sıfat formunda olan kelime, kaynak metinden erek metne “tertemiz” pekiştirme sıfatıyla aktarılmıştır. “Полная луна” ile kaynak metinde gökyüzünde duran dolunay anlatılmaktadır. “Полная” sıfatı erek metne “dopdolu” pekiştirme sıfatı ile tercüme edilmiştir. “Dolunay” ifadesine erek metinde yer verilmemiştir.	
Sayfa 811 Но они двигались, хотя и очень медленно, как будто прилипая , и наконец длинная стрелка упала на двадцать девятую минуту десятого.	Sayfa 285 Ama çok yavaş da olsa, sanki damla damla damlar gibi hareket ediyorlardı ve sonunda uzun kol dokuz yirmi dokuzu gösterdi.
“Прилипать” fiili kaynak dilde iki şeyin birbirine yapışarak çok yavaş hareket etmesi, yapışkan, sarılmak gibi anlamları ifade etmektedir. Kaynak metinde “как будто прилипая” cümlesinde, saatin akrep ve yelkovanının sanki birbirine yapışmış gibi çok yavaş hareket etmesi kastedilmektedir. Semantik açıdan bu ifadeye en yakın anlam erek metinde oluşturulmaya çalışılmış, bu bağlamda “damla damla” ikileme zarfı kullanılarak tercüme edilmiştir. Cümlenin “damla damla damlar gibi” ifadesiyle aktarılması, erek metin kontekstine ve erek okuyucuya hitap etmesini sağlamıştır.	
Sayfa 811 Маргарита закрыла глаза, потом глянула еще	Sayfa 286 Margarita gözlerini kapadı, sonra bir kez daha

<p>раз и буйно расхохоталась. Ощипанные по краям в ниточку пинцетом брови сгустились и черными ровными дугами легли над зазеленевшими глазами.</p>	<p>açır fırtına gibi kahkahalar atmaya başladı. Sımbızla incecik yapılmış kaşları kalınlaştı ve yeşillenen gözlerinin üzerinde kara kemerler oluşturdu.</p>
<p>Kaynak metindeki ‘‘расхохотаться’’ fiili erek dilde ‘‘kahkaha atmaya başlamak’’ anlamını ifade etmektedir. Kaynak dilde fiile eklenen рас- ön eki ile ‘‘başlamak’’ anlamı sağlanmaktadır. Erek dilin önden eklemeli bir dil olmaması sebebiyle, ön ekli fiiller erek dilde birden fazla kelimeyle ifade edilebilir. Bu bağlamda, ‘‘расхохотаться’’ fiili erek metinde ‘‘kahkaha atmaya başlamak’’ şeklinde karşılık bulmaktadır.</p> <p>‘‘ Ощипанные по краям в ниточку пинцетом брови’’ sımbızla alınmış kaşları nitelemektedir. ‘‘Ощипанные брови’’ alınmış, koparılmış kaşlar anlamını ifade etmektedir. Erek metnin kontekstine bağlı olarak, kaynak metindeki bu sıfat tamlaması ‘‘incecik kaşlar’’ şeklinde tercüme edilmiştir.</p>	
<p>Sayfa 811</p> <p>На тридцатилетнюю Маргариту из зеркала глядела от природы кудрявая черноволосая женщина лет двадцати, безудержно хохочущая, скалящая зубы.</p>	<p>Sayfa 286</p> <p>Otuz yaşındaki Margarita’ya aynadan saçları doğuştan kıvrıkcık, kara saçlı, yirmi yaşlarında bir kadın, dizginsiz kahkahalar atıp dişlerini göstererek bakıyordu.</p>
<p>‘‘Тридцатилетняя’’ kelimesi kaynak metinde sıfat formundadır. Kaynak dilin biçimsel yapısından kaynaklı olarak birleşik yapılı sıfat, erek dile çevirisi yapıldığında iki kelimeyle ifade edilmiştir. Kaynak metindeki söz konusu sıfatın tercümesi, erek metne ‘‘otuz yaşındaki’’ şeklinde yapılmıştır. Kelime erek metinde de sıfat formundadır.</p> <p>Kaynak metindeki ‘‘безудержно’’ sözcüğü, ‘‘хохочущая’’ ortacını nitelediği için zarf formundadır. ‘‘Безудержно’’ kaynak metinde zarf formunda olmasına rağmen, erek dildeki çeviri metinde Türkçenin biçimsel yapısı gereği sıfat formuna girmiştir. ‘‘Хохочущая’’ sözcüğü ortaç formundadır. Ortaç kaynak dilde ‘‘Причастие’’ olarak adlandırılmaktadır. Erek dilde, bu yapıyı karşılamak adına söz konusu çeviri yapı tercih edilmiştir.</p>	
<p>Sayfa 811</p> <p>Она подпрыгнула и повисла в воздухе невысоко над ковром, потом ее медленно потянуло вниз, и она опустилась.</p>	<p>Sayfa 286</p> <p>Sıçrayınca havada, halının üstünde asılı kaldı, sonra ağır ağır aşağıya çekti kendini ve indi.</p>
<p>‘‘Медленно’’ kelimesi kaynak metinde zarf formunda tek bir yapıdır. Kaynak dilde bulunmayan ancak erek dilde sıklıkla karşılaşılan ikileme yardımıyla erek dile aktarılmıştır.</p>	
<p>Sayfa 811</p>	<p>Sayfa 286</p>

<p>—Ай да крем! Ай да крем! — закричала Маргарита, бросаясь в кресло.</p>	<p>”Vay ne krem! Vay ne krem!” diye haykırdı Margarita kendini koltuğa atarak.</p>
<p>“Ай да!” kaynak dilde şaşkınlık ve sevinç bildiren bir nidadır. Kaynak dilde kullanılan bu nida tek başına bir anlam içermediğinden, yazılı veya sözlü kontekste bağlı olarak anlam kazanmaktadır. Anlamsal olarak kaynak metin bağlamında, şaşırma ve ünlem içermektedir. Kaynak metinde “ай да” nidasıyla sağlanan anlamın, erek metinde de bu anlama karşılık gelebilmesi için çevirmen tarafından yerileştirme yapılmıştır.</p>	
<p>Sayfa 811</p> <p>Втирания изменили ее не только внешне. Теперь в ней во всей, в каждой частице тела, вскипала радость, которую она ощутила, как пузырьки, колбщие все ее тело.</p>	<p>Sayfa 287</p> <p>Krem sürdükçe değişen şey sadece dış görünümü değildi. Şimdi her yeri, bedeninin her kısmı, bedenini köpük köpük kaplanmış gibi hissettiği mutlulukla kayınıyordu.</p>
<p>“Как пузырьки” kelimeleri kaynak metinde “köpük gibi” anlamına karşılık gelmektedir. Çevirmen burada erek metnin kontekstine bağlı kalarak, ikileme kullanmış ve bütünsel olarak anlamı korumuştur.</p>	
<p>Sayfa 812</p> <p>... — Как же это? — шептала Наташа, пятясь.</p>	<p>Sayfa 287</p> <p>”Nasıl olabilir?” diye fısıldadı Nataşa, geri geri kaçıp.</p>
<p>“Пятясь” fiili kaynak dilde geri çekilmek, geri kaçmak anlamlarını ifade etmektedir. Erek metne bağlı kalınarak fiil, kaynak metindeki anlamına karşılık gelebilecek bir ikileme tercih edilerek aktarılmıştır.</p>	
<p>Sayfa 812</p> <p>Наташа, забыв про валяющееся на полу мятое платье, подбежала к трюмо и жадными, загоревшимися глазами уставилась на остаток мази.</p>	<p>Sayfa 287</p> <p>Yerde buruşmuş duran elbiseyi unutan Nataşa boy aynasına doğru koştu ve aç, alev alev gözlerini krem kalıntılarına dikti.</p>
<p>Kaynak metinde kullanılan “загоревший” kelimesinin içinde barındırdığı abartılı anlamı tam anlamıyla erek metne yansıtabilmek adına, çevirmen söz konusu ifadeyi ikileme ile destekleyerek aktarmıştır.</p>	
<p>Sayfa 812</p> <p>Как будто ополоумев, неподвижная Наташа некоторое время смотрела на Маргариту, потом повисла у нее на шее, целуя и крича: —</p>	<p>Sayfa 288</p> <p>Aklını yitirmiş gibi donakalan Nataşa bir süre Margarita’yı seyretti, sonra onun boynuna asılıp öpüp bağırmaya başladı: “Saten! İşil işil!”</p>

<p>Атласная! Светится! Атласная! А брови-то, брови!</p>	<p>Saten! Hele kaşlar, kaşlar!”</p>
<p>“Ополоумев” kelimesi kaynak metinde zarf fiil (deepriçastiye) formunda yer almaktadır. Kaynak dilde bu yapıların içeriğinde fiil anlam barındırmaları sebebiyle, burada hem özneyi betimleyen sıfat görevi görmekte, hem de öznenin yaptığı eylemi belirtmektedir. Kaynak metindeki “ополоумев” ifadesi, yarım akıllı, aklını yitiren kişi anlamına gelen “полоумный” sözcüğünden gelmektedir. Bu bağlamda çevirmen erek metne “aklını yitirmek” deyiimiyle aktarmıştır. “Неподвижная” ifadesi ise kaynak metinde sıfat formunda karşımıza çıkmaktadır. Hareket etmeyen, duran nesnelere ya da kişileri betimlemek için kullanılmaktadır. Sözcük, kaynak metinden farklı bir formda erek metne aktarılmıştır. “Неподвижная” kaynak metinde sıfat formundayken, erek metnin bağlamına göre değerlendirilmiş, sürerlik fiil anlamı barındıran “donakalmak” deyiimiyle çeviri yapılmıştır.</p> <p>Kaynak metinde kullanılan “светится” yapısı, fiil formunda olup ışıldamak, parlamak anlamlarına karşılık gelmektedir. Fiilin içerdiği anlam, erek dilde ikileme sıfatıyla aktarıma uygun olduğundan, kaynak metinde fiil formunda olan yapı, erek metinde “ışıl ışıl” ikileme sıfatı ile ifade edilmiştir.</p>	
<p>Sayfa 813</p> <p>Луна ярко заливала Николая Ивановича. Он сидел на скамейке, и по всему было видно, что он опустилсЯ на нее внезапно.</p>	<p>Sayfa 289</p> <p>Aу parlak bir şekilde dökülüyordu Nikolay İvanoviç’in üzerine. Banka oturmuştu ve oraya birdenbire oturuverdiği besbelliydi.</p>
<p>“Опуститься” fiili kaynak dilde inmek, düşmek, oturmak gibi birbirinden farklı anlamlara karşılık gelebilmektedir. Fiil kaynak metinde “внезапно” zarfı ile hızlı bir şekilde, çabucak oturmak anlamına gelmektedir. Bu bağlamda çevirmen erek dilde var olan “oturuvermek” birleşik fiilini kullanarak kaynak metinde anlatılmak istenen anlamı ifade etmiştir. Buna bağlı olarak kaynak metinde zarf formunda olan ve ‘açık bir şekilde görünen’ anlamına gelen “видно” sözcüğü, erek metinde anlamsal bütünlüğün sağlanması adına pekiştirilerek “besbelli” zarfı ile ifade edilmiştir.</p>	
<p>Sayfa 813</p> <p>— Ах, какой вы скучный тип, Николай Иванович! — продолжала Маргарита. — Вообще вы все мне так надоели, что я выразить вам этого не могу, и так я Счастлива, что с вами расстаюсь! Ну вас к чертовой матери!</p>	<p>Sayfa 289</p> <p>”Ah, ne kadar sıkıcı bir tipsiniz Nikolay İvanoviç,” diye devam etti Margarita. “Beni öyle sıktınız ki size bunu anlatmam bile mümkün değil, o yüzden çok memnunum sizden ayrıldığıma! Canınız cehenneme!”</p>
<p>“К чертовой матери” deyiimi kaynak dilde ‘ne denli kötü duruma düşerse düşsün, ne yapıyorsa yapsın’, ‘her nereye gidiyorsa gitsin’ anlamında, sevilmeyen, umursanmayan bir kişi ya da bir durum için duyulan öfke ve nefreti ifade etmektedir. Erek metinde aynı anlama karşılık gelen “canın cehenneme” deyiimi kullanılarak benzer bir anlamsal bütünlük sağlanmaya çalışılmıştır.</p>	

<p>Sayfa 814</p> <p>— Прощайте навсегда! Я улетаю! — кричала Маргарита, заглушая вальс. Тут она сообразила, что рубашка ей ни к чему не нужна, и, зловеще захохотав, накрыла ею голову Николая Ивановича.</p>	<p>Sayfa 290</p> <p>”Elveda sonsuza dek! Uçuyorum ben,” diye bağırdı Margarita, valsı bastırان bir sesle. O sırada elindeki gömleğın de ona lazım olmadığına karar verdi ve kötücül bir kahkahayla onu Nikolay İvanoviç’in kafasına attı.</p>
<p>Kaynak metinde zarf formunda olan ‘’зловеще’’ ifadesi, ‘kasvetli, iç karartıcı, korku aşılayan, uğursuz ve kötü bir alametin habercisi’ olabilecek durumları niteleyen bir yapıdır. ‘’Захохотав’’ zarf fiili ile birlikte ‘уğursuz, kötü, endişe veren kahkaha’ anlamlarına karşılık gelmiştir. Çevirmen ‘’kötücül bir kahkahayla’’ şeklinde tercüme ederek erek metne aktarmıştır.</p>	
<p>Sayfa 814</p> <p>Этот заплатанный, заштопанный, кривой и длинный переулоч с покосившейся дверью нефтелавки, где кужками продают керосин и жидкость от паразитов во флаконах, она перерезала в одно мгновение и тут усвоила, что, даже будучи совершенно свободной и невидимой, все же и в наслаждении нужно быть хоть немного благоразумной.</p>	<p>Sayfa 291</p> <p>Maşrapalarla gazyağı ve parfüm şişelerinde parazitlere karşı sıvılar satan, kapısı yan yatmış benzincinin bulunduğu bu eğri büğrü, bölük pörçük, dağınık ve uzun sokağı bir anda geçip gitti ve o sırada, artık tamamen özgür ve görünmez olsa bile, aldığı zevki birazcık olsun makul bir şekilde yaşaması gerektiğini düşündü.</p>
<p>‘’Заплатанный, заштопанный’’ sıfatları kaynak dilde ‘yamalı, dikiş ile tamir edilen’ eşyaları nitelemek için kullanılan sıfatlardır. Erek metinde anlamsal açıdan bu ifadelere yakın kabul edilebilecek ‘’eğri büğrü, bölük pörçük’’ ikileme sıfatları tercih edilmiştir.</p> <p>Kaynak metindeki ‘’перерезать’’ fiili ön ekli bir fiildir. Kaynak dilde birden fazla anlama karşılık gelmektedir. ‘’пере-’’ ön ekinin verdiği anlamla, fiil burada, ‘’sokağı geçip gitmek’’ anlamı kazanmıştır. Türkçenin önden eklemeli bir dil olmaması sebebiyle, erek metne fiil ‘’geçip gitmek’’ şeklinde tercüme edilmiştir.</p>	
<p>Sayfa 814</p> <p>Кроме того, совершенно ясно стало уже в переулке, что прохожие летунью не видят.</p>	<p>Sayfa 291</p> <p>Ayrıca sokaktakilerin uçан kadını görmediğı de besbelliydi.</p>
<p>‘’Совершенно ясно’’ kaynak dilde sıklıkla kullanılan, ‘bir durumun ya da nesnenin net bir şekilde gözle görülür halde, açık ve anlaşılır’ olduğunu niteleyen söz birleşimidir. Erek metin kontekstine uygun olarak bu anlamlara karşılık gelebilecek ‘’besbelli’’ pekiştirme sıfatı kullanılmıştır.</p>	
<p>Sayfa 815</p>	<p>Sayfa 292</p>

<p>Посыпались с грохотом осколки, прохожие шарахнулись, где-то засвистели, а Маргарита, совершив этот ненужный поступок, расхохоталась. «На Арбате надо быть еще поосторожнее, — подумала Маргарита, — тут столько напутано всего, что и не разберешься.»</p>	<p>Parçalar gürültüyle yağdı aşağıya, gelip geçenler ürküp bir yerlere kaçıştı, Margarita da bu gereksiz hareketin ardından kahkahalar attı. “Arbat’ta daha dikkatli olmak lazım,” diye düşündü Margarita. “Burada her şey iç içe geçmiş, ayırt etmek imkânsız.”</p>
<p>Arbat, Moskova'nın Merkezi idari bölgesinde («Arbat» bölgesi) bulunan bir sokaktır. Arbat Kapısı meydanı ve Smolensk Meydanı'ndan, Prechistenka ve yeni Arbat arasında bulunmaktadır. Sokağın adı özel isim olduğundan alfabetik dönüşümle erek metne aktarılmış fakat Arbat'a dair bilgi vermek adına herhangi bir dipnot ile açıklanmamıştır.</p> <p>“Напутано” kelimesi kaynak dilde ‘karışık, karmaşık düzensiz’ anlamlarına karşılık gelmektedir. “Тут столько напутано всего ” cümlesi her şeyin düzensiz bir biçimde karmaşık olduğu anlamını taşıyan mecazi anlam veyahut deyim anlam barındırmayan bir cümledir. Erek dilin varlığında bu yapıya karşılık gelebilecek “iç içe geçmek” deyimini tercih edilmiş ve erek metne bu şekilde aktarılmıştır.</p>	
<p>Sayfa 815</p> <p>Она принялась нырять между проводами. Под Маргаритой плыли крыши троллейбусов, автобусов и легковых машин, а по тротуаром, как казалось сверху Маргарите, плыли реки кепок.</p>	<p>Sayfa 292</p> <p>Tellerin arasında dolanmaya başladı. Margarita'nın altında trolleybüs, otobüs ve arabaların çatıları akıyordu, kaldırımda da gürül gürül akan bir şapka nehri görüyordu Margarita yukarıdan.</p>
<p>Kaynak metinde geçen “плыли реки кепок” cümlesi insanların taktığı şapkalardan oluşan bir nehrin aktığını, sokağın ne kadar kalabalık olduğunu ifade etmektedir. Nehrin ne şekilde aktığı ile ilgili herhangi bir sıfat kullanılmamıştır. Çevirmen erek metin çevirisinde, kaynak metinde karşılığı bulunmamasına rağmen “gürül gürül” sıfatını kullanmış ve erek metinde anlamsal bütünlüğü sağlayarak okuyucuya aktarmıştır.</p>	
<p>Sayfa 815</p> <p>От этих рек отделялись ручейки и вливались в огненные пасти ночных магазинов. «Э, какое месиво!» — сердито подумала Маргарита.</p>	<p>Sayfa 292</p> <p>Bu nehirden kollar ayrılıyor, gece mağazalarının alevleri pençelerini dalıyordu. “Vay, ne karmaşa!” diye düşündü Margarita ciddiyetle.</p>
<p>“Месиво” kelimesinin kaynak dildeki ilk anlamı ‘birkaç yiyeceğin karıştırılması sonucu oluşan hayvanların ya da insanların yediği lapa’, ‘birkaç farklı yiyeceğin karışımı sonucu ortaya çıkan içeriğinde ne olduğu anlaşılamayan’ yiyeceği betimlemektedir. Kaynak dilde bu yapı stilistik açıdan</p>	

<p>bakıldığında konuşma dilinde ve de mecazi anlam yüklenerek kullanılmaktadır. Konuşma dilinde bu ifade, mecazen, ne olduğu, nasıl olduğu anlaşılmayan, karışık durumları ifade etmektedir. Çevirmen de bu yapıyı erek metne ‘karmaşa’ şeklinde aktarmış, mecaz anlamı da korumuştur.</p>	
<p>Sayfa 815</p> <p>Увидела кухню. Два примуса ревели на плите, возле них стояли две женщины сложками в руках и переругивались.</p>	<p>Sayfa 292</p> <p>Mutfağı gördü. Fırında iki gaz ocağı yanıyordu, başlarında iki kadın ellerinde kaşıklarla durmuş ağız dalaşı yapıyordu.</p>
<p>Kaynak metinde geçen ‘переругиваться’ fiili kaynak dilde iki kişinin karşılıklı olarak birbirine küfür ederek tartışması, münakaşa etmesi anlamına gelmektedir. ‘Переругиваться’ fiili; küfür etmek, kötü söz söylemek anlamına gelen ‘ругаться’ fiilinden türemiştir. ‘Fiile bütün olarak bakıldığında kaynak dilde mecaz anlam ya da deyim anlam ifadesi barındırmamaktadır. Çevirmen burada erek metnin anlamsal bütünlüğüne bağlı kalarak ‘переругиваться’ fiilini hedef dile ‘ağız dalaşı yapmak’ deyimini ile tercüme etmiştir.</p>	
<p>Sayfa 815</p> <p>— Сами вы хороши, — отвечала другая.</p>	<p>Sayfa 292</p> <p>” Siz kendi işinize bakın,” dedi diğeri.</p>
<p>‘Сами вы хороши.’ cümlesi kaynak dilde sıklıkla kullanılan semantik açıdan mecaz anlam barındıran bir özdeyiştir. ‘Sen kendi görevini sürdür, kendi işini yap.’ Anlamına karşılık gelmektedir. Kaynak metinde kullanılan bu özdeyişle benzer anlam taşıyan ‘kendi işine bakmak’ deyimini ile erek metne çevirisi yapılmıştır.</p>	
<p>Sayfa 815</p> <p>Обе ссорящиеся повернулись на голос и замерли с грязными ложками в руках. Маргарита осторожно протянула руку между ними, повернула краны в обоих примусах и потушила их. Женщины охнули и открыли рты.</p>	<p>Sayfa 293</p> <p>Tartışan iki kadın sese doğru döndüler ve ellerinde kirli kaşıklarla donakaldılar. Margarita elini ikisinin arasından dikkatle uzattı, iki ocağın düğmesini çevirerek söndürdü. Kadınlar irkildi, ağızları açık kaldı.</p>
<p>‘Замереть’ fiili kaynak dilde ‘beklenmeyen bir durum veya söz karşısında korkudan ya da şaşkınlıktan hareket edememek, çaresizce kalmak’ gibi anlamlar ifade etmektedir. Erek dile aktarımı sırasında yapısal olarak değişime uğrayarak birleşik fiil olan ve tezlik (süreklilik) anlamı barındıran ‘donakalmak’ ile tercüme edilmiştir.</p> <p>‘Заскрыть – открыть рот’ söz birleşimi kaynak dilde sıklıkla kullanılan ve ‘sürekli konuşmak ya da şaşkınlıktan ağız açık kalmak’ anlamlarına gelen bir yapıdır. Erek metinde bu anlama karşılık gelebilecek ‘ağız açık kalmak’ deyimini tercih edilerek okuyucuya aktarılmıştır.</p>	

<p>Sayfa 815</p> <p>Маргарита пошла вниз и, приземлившись, увидела, что фасад дома выложен черным мрамором, что двери широкие, что за стеклом их виднеется фуражка с золотым галуном и пуговицы швейцара и что над дверьми золотом выведена надпись: «Дом Драмлита».</p>	<p>Sayfa 293</p> <p>Margarita alçaldı ve yere konunca binanın cephesinin kara mermerle kaplandığını, kapıların geniş olduğunu, kapı camlarının arkasında altın şerit ve düğmeli kapıcıların durduğunu ve kapıların üstünde altın bir yazı olduğunu gördü: “Dramed Evi.”</p>
<p>Dramed Evi, Üstat ile Margarita romanında Mihail Bulgakov’un önemli sembollerinden biridir. Bulgakov romanda binanın Arbat sokağında bulunduğunu kaleme alsada bina gerçekte Lavruşinski sokağında yer almaktadır. Yazarın binanın yerini farklı adreste göstermesinin sebebi hala net olarak bilinmemektedir. Kaynak metinde yazarın kaleme aldığı üzere, eleştirmen Latunski’nin 1930’lu yıllarda 84 numaralı dairede yaşadığı bilinmektedir. Dramed Evi, Stalin tarafından çıkarılan özel bir karar ile 20. yy’da inşa edilmiştir. Stalin’in binayı yaptırma amacı yazarlar ve oyun yazarları sayesinde sosyalist elitizm tabakasını tesis etmeyi istemesi olarak bilinmektedir. Mihail Bulgakov kaynak metinde eleştirel bir yaklaşımla Dramed Evi’ni ve sakinlerini kaleme almıştır. Dramed Evi özel isim ve yerleşim yeri olması sebebiyle çevirmen tarafından alfabe dönüştürülerek yeniden yazılmış; ancak binaya dair ilave bir bilgi verilmemiştir.</p>	
<p>Sayfa 815</p> <p>Венчающая список надпись «Дом Драматурга и Литература» заставила Маргариту испустить хищный задушенный вопль. Поднявшись в воздухе повыше, она жадно начала читать фамилии: Хустов, Двубратский, Квант, Бескудников, Латунский...</p>	<p>Sayfa 293</p> <p>Listenin tepesindeki “Dramaturg ve Edebiyatçı Evi” yazısını görünce Margarita vahşi bir çığlık atmamak için kendini zor tuttu. Havada yükselerek hızlı hızlı isimleri okumaya başladı: Hustov, Dvubratski, Kvant, Buskudnikov, Latunski...</p>
<p>Kaynak metinde geçen “жадно” kelimesi zarf formundadır ve açgözlü, hırslı anlamlarına karşılık gelmektedir. Çevirmen burada kaynak metnin bağlamına dayanarak “ hızlı” anlamı yüklemiş ve “hızlı hızlı” ikileme sıfatı ile erek metne aktarmıştır.</p>	
<p>Sayfa 816</p> <p>А Маргарита в это время уже поднималась стремительно вверх по лестнице, повторяя в каком-то упоении.</p>	<p>Sayfa 293</p> <p>Margarita bu sırada dosdoğru merdivenleri tırmanmaya başlamıştı, kendinden geçmiş bir halde tekrarlıyordu.</p>
<p>“Стремительно” sözcüğü kaynak metinde zarf formunda kullanılmıştır. Çok hızlı ve de keskin hareketi ifade etmektedir. Çevirmen burada erek metnin akışına bağlı olarak “dosdoğru” pekiştirme zarfi ile tercüme etmiştir.</p>	

<p>Sayfa 8160</p> <p>Да, по гроб жизни должен быть благодарен покойному Берлиозу обитатель квартиры № 84 в восьмом этаже за то, что председатель Массолита попал под трамвай, и за то, что траурное заседание назначили как раз на этот вечер. Под счастливой звездой родился критик Латунский. Она спасла его от встречи с Маргаритой, ставшей ведьмой в эту пятницу.</p>	<p>Sayfa 294</p> <p>Evet, sekizinci katta 84 numaralı dairede oturan kişi ölen Berlioz'a ölünceye dek müteşekkir kalacaktı, Massolit başkanı tramvay altında kaldığı ve anma toplantısı tam da o akşama denk düştüğü için. Eleştirmen Latunski talihli bir yıldız altında doğmuştu. Onu o cuma günü cadı olan Margarita'yla karşılaşmaktan o yıldız kurtarmıştı.</p>
<p>Kaynak dilin yazım kuralları gereği sayı belirten numara kelimesi ‘№’ şeklinde kısaltılarak ifade edilmektedir. Türkçede numara kelimesi hem ‘No’ şeklinde hem de ‘№.’ kısaltması kullanılarak ifade edilebilmektedir. Çevirmen burada erek dilde mevcut olan her iki ifadeyi de göz önünde bulundurarak, kaynak metindeki ‘№’ kısaltmasını ‘numara’ kelimesiyle tercüme etmeyi tercih etmiştir.</p> <p>‘‘Родиться под счастливой звездой’’ kaynak dilde kullanılan ve bir kişinin her konuda şansının yaver gitmesi, çok şanslı olması ifadelerini aktaran deyimdir. Çevirmen erek dilde bu deyim karşılık gelebilecek bir deyim kullanmak yerine ‘‘talihli bir yıldız altında doğmak’’ şeklinde sözcüğü sözcüğüne tercüme etmeyi tercih etmiştir.</p>	
<p>Sayfa 816</p> <p>Тогда во весь мах Маргарита понеслась вниз, отсчитывая этажи, долетела донизу, вырвалась на улицу и, глядя вверх, отсчитала и проверила этажи снаружи, соображая, какие именно окна квартиры Латунского.</p>	<p>Sayfa 294</p> <p>O zaman Margarita son sürat aşağıya yöneldi, katları saya saya aşağı indi, caddeye fırladı ve yukarı bakıp tek tek katları sayarak Latunski'nin dairesinin hangisi olduğunu anlamaya çalıştı.</p>
<p>‘‘Во весь мах’’ kaynak dilde çok hızlı bir şekilde, son hızıyla, dörtnala anlamlarını ifade eden söz birleşimidir. Erek metinde söz konusu anlamlara ve de bağlama dayalı olarak ‘‘son sürat’’ şeklinde tercüme edilmiştir.</p> <p>Kaynak dilde ‘‘отсчитывая’’ zarf fiili (deepriçastiye) считать (saymak) fiil kökünden türeyen bir sözcüktür. Fiil от- ön eki sayesinde kaynak metinde amaçlanan ‘‘katları saymak’’ anlamına karşılık gelmektedir. Çevirmen ‘‘saya saya’’ ikilemesini kullanarak kaynak metinde verilmek istenen anlamı erek metinde de sağlamıştır.</p> <p>Kaynak metinde aynı paragrafta tekrarlanan ‘‘отсчитала’’ fiili söz konusu cümlede bu kez de ‘‘katları saydı’’ anlamında kullanılmıştır. Cümle içinde kullanımı ‘‘отсчитала и проверила’’ (saydı ve kontrol etti) şeklindedir. Her iki fiil de geçmiş zaman formundadır. ‘‘Отсчитать’’ fiili ile birlikte ‘‘проверить’’ fiilinin kullanılması, erek metinde ‘‘отсчитать’’ fiilinin ‘‘sayarak’’ ifadesiyle, zarf</p>	

<p>fiil formunda aktarılmasına sebebiyet vermektedir. İki yapının aynı tümce içerisinde yerleşmesiyle ‘‘проверить’’ fiili ‘‘kontrol etmek’’ anlamından uzaklaşmıştır. Bu bağlamda erek metinde ‘‘проверить’’ fiiline ‘‘tek tek’’, ‘‘отсчитать’’ fiiline ise ‘‘sayarak’’ anlamı yüklenerek erek metin çevirisi yapılmıştır.</p>	
<p>Sayfa 816</p> <p>Через минуту вся квартира была освещена. Щетка стояла в углу. Удостоверившись, что дома никого нету, Маргарита открыла дверь на лестницу и проверила, тут ли карточка. Карточка была на месте, Маргарита попала туда, куда нужно было.</p>	<p>Sayfa 294</p> <p>Bir dakika sonra bütün daire ışıl ışıldı. Süpürge bir köşede duruyordu. Evde kimsenin olmadığına emin olan Margarita, merdiven boşluğuna açılan kapıyı açtı ve zildeki ismi kontrol etti. İsim yerindeydi, Margarita aradığı yerdeydi.</p>
<p>Kaynak metinde geçen ‘‘освещена’’ yapısı sıfat fiil formunda olup, aydınlık ve ışıklı anlamlarına karşılık gelmektedir. Erek metnin bağlamına dayalı olarak çevirmen ‘‘ışıl ışıllı’’ ikilemesini tercih etmiştir.</p> <p>Kaynak metinde kullanılan ‘‘ попала туда, куда нужно было.’’ cümlesi ‘‘Olması gereken yere gitti.’’ anlamını ifade etmektedir. Çevirmen erek metnin bütünlüğüne bağlı kalarak ‘‘aradığı yerdeydi’’ cümlesiyle hedef dile aktarmıştır.</p>	
<p>Sayfa 816</p> <p>Да, говорят, что и до сих пор критик Латунский бледнеет, вспоминая этот страшный вечер, и до сих пор с благоговением произносит имя Берлиоза.</p>	<p>Sayfa 294</p> <p>Evet, dediklerine göre, eleştirmen Latunski bugün bile hala o korkunç geceyi hatırlayınca bembeyaz kesilirmiş ve bugüne dek de Berlioz’un adını hep hayırla anmış.</p>
<p>Kaynak metinde kullanılan ‘‘бледнеть’’ fiili korku veya endişeden sararmak, solmak anlamlarını ifade eden bir kelimedir. Kaynak metindeki kullanımıyla aynı anlamı ifade ettiği için, erek metinde bu fiil ‘‘bembeyaz kesilmek’’ yapısıyla karşılık bulmuştur.</p> <p>‘‘Произносить имя с благоговением...’’ ifadesi kaynak dilde ‘bir kişinin adını hürmetle, derin saygıyla ve huşu ile zikretmek’ için kullanılabilir. Bu ifadenin kaynak metindeki kullanımı, ‘‘saygı ile anmak’’ şeklinde ifade edilebilir. Çevirmen bu ifadeye anlamca yakın olan yakın olan erek dilin varlığında ‘‘hayırla anmak’’ şeklindeki kullanımıyla dikkat çeken deyimle aktarılmıştır.</p>	
<p>Sayfa 816</p> <p>Истукпленно кричал ни в чем не повинный бекке-ровский кабинетный инструмент.</p>	<p>Sayfa 294</p> <p>Hiçbir suçu olmayan Becker piyano delice bir çığlık attı.</p>
<p>Kaynak metinde adı geçen Becker marka piyano, dünyaca ünlü Becker kardeşler tarafından 1892 yılında üretilmeye başlanmıştır. Piyano adını kardeşlerin soy ismi olan ‘‘Becker’’ den almasına</p>	

<p>karşın, kaynak metinde bahsi geçen piyano markası, “бекке-ровский кабинетный инструмент” şeklinde kaynak metin okuyucusuna aktarılmıştır. Buna bağlı olarak erek metin çevirisinde, çevirmen, piyanonun adını erek okuyucuya hitap etmesi ve anlaşılabilir olması açısından orijinal haliyle bırakmayı tercih etmiştir.</p>	
<p>Sayfa 817</p> <p>Шлепая босыми ногами в воде, Маргарита ведрами носила из кухни воду в кабинет критика и выливала ее в ящики письменного стола.</p>	<p>Sayfa 295</p> <p>Margarita çıplak ayaklarını suyun içinde şıpırdata şıpırdata, eleştirmenin odasına mutfaktan kovalarla su taşıdı ve suyu yazı masasının çekmecelerine boşalttı.</p>
<p>Kaynak metinde geçen “шлепая” zarf fiili (deepriçastiye) anlamını ve biçimsel yapısını “шлепать” fiilinden almaktadır. “Шлепать” fiili kaynak dilde ‘yumuşak bir şekilde vurmak, şaplak atmak, şaplatmak’ anlamlarına gelmektedir. Erek metin çevirisinde fiilin ifade ettiği anlam göz önünde bulundurularak, “şıpırdata şıpırdata” ikilemesi ile tercüme edilmesi uygun görülmüştür.</p>	
<p>Sayfa 817</p> <p>Разрушение, которое она производила, доставляло ей жгучее наслаждение, но при этом ей все время казалось, что результаты получаются какие-то мизерные.</p>	<p>Sayfa 295</p> <p>Yarattığı yıkım alev alev bir hazza değerdi, ama o sırada sonuçlar biraz vasatmış gibi göründü gözüne.</p>
<p>Kaynak metinde kullanılan “жгучее” sözcüğü sıfat formunda olup, kaynak dilde ‘çok sıcak, kavurucu, yakıcı’ anlamlarına karşılık gelmektedir. Bu bağlamda çevirmen sözcüğü erek metne “alev alev” ikilemesiyle tercüme etmiştir. Söz konusu ikileme erek metinde de yine sıfat formundadır.</p>	
<p>Sayfa 817</p> <p>В это время в квартире № 82, под квартирой Латунского, домработница драматурга Кванта пила чай в кухне, недоумевая по поводу того, что сверху доносится какой-то грохот, беготня и звон.</p>	<p>Sayfa 295</p> <p>Bu sırada Latunski’nin altındaki 82 numaralı dairede, dramaturg Kvant’ın hizmetçisi mutfakta çay içiyor, yukarıda kopan gümbürtü, şakırtı ve tangırtıyı merak ediyordu.</p>
<p>Kaynak metinde geçen “Доносится какой-то грохот, беготня и звон.” cümlesindeki “донести” fiilinden “доносится” fiili, kaynak dilde ‘taşımak, bir yere bir şeyi ulaştırmak, bir yerden ses veya koku gelmesi’ gibi anlamlara gelmektedir. “Грохот” sözcüğü ise kaynak dilde ‘gürültü’; “Беготня” ‘koşar adım durmaksızın hareket etmek’; “Звон” ise ‘yüksek ses’ anlamlarına karşılık gelmektedir. Söz konusu anlamlardan yola çıkarak, cümlenin erek dile muhtemel çevirisi şu şekilde de olabilir: “Yukarıdan bir takım gürültü, koşuşturma ve sesler geliyordu.” Çevirmen ise,</p>	

<p>“Доносится” fiilini “kormak”, “грохот” kelimesini “gümbürtü”, “беготня” kelimesini şakırtı, “звон” kelimesini ise “tangırtı” şeklinde tercüme etmiştir.</p>	
<p>Sayfa 817</p> <p>Пятно расширилось на глазах, и вдруг на нем взбухли капли.</p>	<p>Sayfa 295</p> <p>Leke gözlerinin önünde büyüyordu ve birden damla damla damlamaya başladı.</p>
<p>Kaynak metindeki “взбухли” fiil yapısı “взбухнуть” fiilinden oluşan bir formdur. Semantik açıdan bakıldığında, ‘bir şeyin hacmen büyümesi, genişlemesi, şişmesi ve kabarması’ anlamlarını ifade etmektedir. “Взбухли капли” ifadesi bir söz birleşimi olarak düşünüldüğünde, erek dilde “damlalar damladı” anlamı ortaya çıkmaktadır. Çevirmen burada “damla damla” ikilemesinin anlamsal katkısıyla “damla damla damlamaya başladı” şeklinde erek metne aktarmıştır.</p>	
<p>Sayfa 817</p> <p>Тогда, вскрикнув, домработница Кванта выбежала из квартиры на лестницу, и тотчас же в квартире Латунского начались звонки.</p>	<p>Sayfa 296</p> <p>Sonra, Kvant’ın hizmetçisi çığlık ata ata daireden çıkıp merdivenlerde koşmaya, biraz sonra da Latunski’nin kapı zili çalmaya başladı.</p>
<p>Kaynak metinde kullanılan “вскрикнув” yapısı “вскрикнуть” fiilinden oluşan bir yapıdır ve kaynak metinde zarf fiil (deepriçastiye) formundadır. Kaynak dilde fiil “aniden bağırarak, çığlık atmak” anlamına karşılık gelmektedir. Çevirmen söz konusu yapıyı anlamsal olarak “ata ata” ikilemesiyle kuvvetlendirip “çığlık ata ata” şeklinde erek metne aktarmıştır.</p>	
<p>Sayfa 817</p> <p>Крики в скважине прекратились, на лестнице послышался топот.</p>	<p>Sayfa 296</p> <p>Anahtar deliğinden gelen çığlıklar kesildi, merdivenlerde bir patırtı koptu.</p>
<p>“Послышался” fiili “послышаться” fiilinin geçmiş zaman formu olarak kaynak metinde yer almaktadır. Kaynak metindeki kullanımı itibariyle ‘bir yerlerden ses duyulduğu’ anlamını ifade etmektedir. “Топот” kelimesi “nereden ve kimden ya da neyden geldiği belli olmayan ses” anlamlarını aktarmaktadır. Bu bağlamda ortaya çıkan anlam, ‘patırtı kopmak’ deyiimiyle erek metne aktarılmıştır. Erek metinde kullanılan deyim, kaynak metinde verilmek istenen anlamı bütünüyle karşılamaktadır.</p>	
<p>Sayfa 818</p> <p>Измученный долгим бездельем за зеркальными дверями подъезда, швейцар вкладывал в свист всю душу, причем точно следовал за Маргаритой, как бы аккомпанируя ей.</p>	<p>Sayfa 296</p> <p>Girişteki aynalı kapıların ardındaki yorucu uzun işsizliğiyle, kapıcı düdüğü var gücüyle çalıyordu, bu arada da Margarita’yı sanki ona eşlik eder gibi takip ediyordu.</p>

<p>Kaynak dilde kullanılan “вся душа” ifadesi genellikle önüne aldığı bir fiille günlük konuşma dilinde deyim olarak kullanılmaktadır. Kaynak metinde mecaz anlam barındırmaktadır. Erek metinde bu durum göz önünde bulundurularak, “всю душу” ifadesi “var gücüyle” şeklinde tercüme edilmiştir.</p>	
<p>Sayfa 818</p> <p>Домработница Кванта кричала бегущим по лестнице, что их залило, а к ней вскоре присоединилась домработница Хустова из квартиры № 80, помещавшейся под квартирой Кванта.</p>	<p>Sayfa 297</p> <p>Kvant’ın hizmetçisi, “Evi su bastı!” diye bağıra bağıra merdivenlerde koşuyordu, peşinden de 80 numaralı dairedeki Hustov’un hizmetçisi geliyordu.</p>
<p>Kaynak metinde geçen “кричать” fiili geçmiş zaman formunda olup “bağırarak” anlamına gelmektedir. “Бегущий” kelimesi ise ortaç formunda kullanılmıştır ve “koşan” birini ya da bir şeyi nitelemektedir. Kelimelerin kaynak metin cümlesinde vermek istediği anlama bakıldığında “merdivenlerde koşarak bağırıyordu” şeklinde erek dile aktarmak mümkündür. Erek metin çevirisinde çevirmen “кричала” fiilini kaynak metindeki formuyla değil, zarf fiil formunda ve “bağıra bağıra” ikilemesiyle aktarmıştır. “бегущим” yapısı ise geçmiş zamanlı fiil formunda erek metne aktarılmıştır.</p>	
<p>Sayfa 818</p> <p>Наконец, у Квантов в кухне обрушился громадный пласт штукатурки с потолка, разбив всю грязную посуду, после чего пошел уж настоящий ливень: из клеток обвисшей мокрой драпи хлынуло как из ведра.</p>	<p>Sayfa 297</p> <p>Son olarak, Kvant’ların mutfağında dev bir alçı süsleme tavandan düşmüş, bulaşıkların hepsini kırıp parçalamıştı, ardından da gerçek bir tufan yaşanmıştı: Parçalanmış sıvadan sular sel gibi boşanmıştı.</p>
<p>“Ливень” sözcüğü kaynak dilde ve kaynak metinde “çok şiddetli sağanak yağmur” anlamına gelmektedir. Erek dilde bu anlama karşılık gelen ve mecaz anlam içeren “tufan” kelimesi var olduğundan, erek metne tufan ifadesiyle aktarılmıştır.</p> <p>Kaynak metinde geçen “хлынуло как из ведра” cümlesindeki “как из ведра” söz birleşimi kaynak dilde “birden yağın çok şiddetli yağmur” anlamını ifade eden ve sıklıkla kullanılan bir söz birleşimidir. Kaynak metinde olan bu kullanıma erek dilde “bardaktan boşanırcasına yağmak” deyimini karşılık gelmektedir. Söz konusu yapı, yine semantik alanından uzaklaştırılmadan ve fakat, “sular sel gibi boşanmıştı” deyimini tercih edilerek aktarılmıştır.</p>	
<p>Sayfa 818</p> <p>В маленькой кровати с сеточными боками сидел мальчик лет четырех и испуганно</p>	<p>Sayfa 297</p> <p>Yan tarafları ağla çevrilmiş küçük bir yatakta dört yaşlarında bir çocuk oturmuş, ürkek</p>

прислушивался.	ürkek etrafı dinliyordu.
<p>“Испуганно” sözcüğü kaynak metinde zarf formunda kullanılmış olup, “korkmuş, ürkmüş” anlamlarına karşılık gelmiştir. Ereğ metnin anlamsal bütünlüğü göz önünde bulundurulduğunda, çevirmen уаруу “ürkek үркек” ikilemesiyle ve yine zarf formunda tercüme etmiştir.</p>	
<p>Sayfa 819</p> <p>Вместо него одного под ногами у Маргариты возникло скопище крыш, под углами перерезанное сверкающими дорожками. Все оно неожиданно поехало в сторону, и цепочки огней смазались и слились.</p>	<p>Sayfa 298</p> <p>Margarita'nın ayaklarının altında onun yerine, dik açıyla gelen, ışıl ışıl yollarla kesilen bir çatı yığını belirdi. Hepsi birden bir yana uçup gitti ve ışık kümeleri toplanıp iç içe geçti.</p>
<p>Kaynak metinde kullanılan “сверкающий” kelimesi “parlak, berrak” anlamlarını ifade eden bir sıfattır. Ereğ metin kontekstine bağlı olarak sıfat “ışıl ışıl” ikileme sıfatı ile ereğ metinde karşılık bulmuştur.</p> <p>“Слиться” fiili kaynak metinde geçmiş zaman formunda kullanılan ve “birleşmek, bir bütün olmak” anlamını ifade eden bir yapıdır. Ereğ metne bu fiil “iç içe geçmek” deyimini ile tercüme edilmiş ve kaynak metindeki anlam bütünlüğü ereğ metinde de sağlanmıştır.</p>	
<p>Sayfa 820</p> <p>Под Маргаритой хором пели лягушки, а где-то вддали, почему-то очень волнует сердце, шумел поезд. Маргарита вскоре увидела его. Он полз медленно, как гусеница, сыпя в воздух искры.</p>	<p>Sayfa 300</p> <p>Margarita'nın altında kurbağalar koro halinde vıraklıyordu, uzakta bir yerlerden, nedense kalbe büyük heyecanlar salan bir tren sesi geliyordu. Margarita bir süre sonra gördü onu. Ağır ağır, tırtıl gibi ilerliyor, havaya kıvılcımlar saçıyordu.</p>
<p>“Петь” fiili kaynak dilde “şarkı söylemek” demektir. Kaynak metindeki “лягушки пели хором” cümlesi “kurbağalar koro halinde şarkı söylüyorlardı” şeklindedir. Kurbağaların şarkı söyleme yetisi olmadığından, петь- şarkı söylemek fiiliyle birlikte, insana özgü bir özellik kurbağalara aktarılmış ve böylece kişileştirme yapılmıştır. Ereğ metinde ise bu tümce kurbağaların çıkardığı ses esas alınarak “vıraklamak” şeklinde ifade edilmiştir.</p> <p>“Медленно” kelimesi kaynak dilde “yavaş(ça)” anlamına gelen bir zarftır. Kaynak metinde kullanılan “полз” kelimesi ise “ползти” fiilinden türemiştir ve kaynak dilin konuşma dilinde kullanılmaktadır. “Ползти” fiili daha çok sürüngen hayvanlar için kullanılmakta ve “sürünmek” anlamına gelmektedir. Aynı fiil diğer canlılar ya da nesnelere için kullanıldığında ise çok yavaş hareket edildiği anlamına gönderme yapmaktadır. Böylece kaynak metinde полз ve медленно yapıları yan yana kullanıldığında, gelen trenin çok yavaş hareket ettiği anlaşılacaktır. Bu bağlamda çevirmen полз медленно ifadesini ereğ metne “ağır ağır” ikileme zarfıyla tercüme</p>	

ederek anlam bütünlüğünü sağlamıştır.	
<p>Sayfa 820</p> <p>Предложение мне делал, — Наташа стала тыкать пальцем в шею сконфуженно пыхтящего борова, — предложение!</p>	<p>Sayfa 301</p> <p>”Bana bir teklif yaptı,” diyerek parmağıyla utançtan uflayıp puflayan domuzun boynunu gıdıkladı Nataşa, ”bir teklif!”</p>
<p>Kaynak metinde geçen ”сконфуженно” zarfı söz konusu dilde ”şaşkın” anlamına gelmektedir. ”Пыхтящий” sıfatı ise ”sıkıldığı için güçlükle nefes alan” anlamını vermektedir. Çevirmen burada erek metin kontekstine bağlı olarak ”сконфуженно” sözcüğünü ”utanç”, ”пыхтящий” sıfatını ise ”uflayıp puflayan” şeklinde erek metne aktarmıştır.</p>	
<p>Sayfa 821</p> <p>Расшалившись в спальне, Наташа мазнула кремом Николая Ивановича и сама оторопела от удивления.</p>	<p>Sayfa 302</p> <p>Yatak odasında dört dönen Nataşa kremi Nikolay İvanoviç’e de sürmüş, sonra şaşkınlıktan arışıp kalmıştı.</p>
<p>”Расшалившись” fiili kaynak metinde geçmiş zaman formunda kullanılmış olup, fiilin mastar formu ”расшались” şeklindedir. Kaynak dilde ”расшались” fiili ‘hep yaramazlık etmek, oynamak, oynaup durmak’ anlamlarını ifade etmektedir. Kaynak metinde cümle içerisindeki yerleşimine göre kazandığı anlamla erek metne aktarılmıştır. Erek metinde fiil; leksik-semantic açıdan ”telaş içinde bir çare aramak, bir işi başarmak için koşuşturmak” ifadelerini aktaran ”dört dönmek” deyimiyile karşılık bulmuştur.</p> <p>Kaynak metinde geçen ”оторопела” fiili, mastar hali ”оторопеть” olan ve kaynak dilde ”şaşkına dönmek” anlamını ifade eden bir fiildir. ”Удивление” kelimesi ise ”şaşkınlık” anlamına gelmektedir. Оторопеть fiili ve удивление sözcüğü kaynak metinde cümle içerisinde bütün olarak verilmek istenen anlamı aktarabilmektedir. Bu bağlamda cümlenin erek dilde karşılık bulma şekli şöyle olacaktır: ”Şaşkınlıktan arışıp kaldı.” Bu çeviri erek metinde anlamsal düşüklüğe ve de anlatım bozukluğuna neden olacaktır. Bu sebeple çevirmen anlamsal açıdan оторопеть fiiline karşılık gelen ve erek metinde bütünlüğü sağlayan ”arışıp kalmak” deyimini kullanarak aktarım yapmıştır.</p>	
<p>Sayfa 821</p> <p>Через несколько секунд он, оседланный, летел куда-то к черту из Москвы, рыдая от горя.</p>	<p>Sayfa 302</p> <p>Birkaç dakika sonra, eyerlenmiş bir halde, kederden hıçkırarak hıçkırarak Moskova’dan uzaklara, şeytan bilir nereye uçuyordu.</p>
<p>”Рыдая” sözcüğü kaynak metinde zarf fiil (deepriçastiye) formunda kullanılmıştır. Yapının açığa çıktığı ”рыдать” fiili erek dilde ”hıçkırarak ağlamak” anlamına karşılık gelmektedir. ”Hıçkırarak” ifadesini veren ”рыдая” zarf fiili ”hıçkırarak hıçkırarak” ikilemesiyle erek metne</p>	

aktarılmıştır.	
<p>Sayfa 821</p> <p>— Венера! — плаксиво отвечал боров, пролетая над ручьем, шумящим меж камней, и копытцами задевая шорохом за кусты орешника.</p>	<p>Sayfa 302</p> <p>”Venüs!” dedi ağlayarak domuz, taşların arasında dolanan bir derenin üzerinde uçar ve toynakları hışır hışır fındık çalılarına takılırken.</p>
<p>Kaynak metinde kullanılan “шорох” sözcüğü erek dilde “hışırtı, fışırtı” anlamlarını ifade etmektedir. Sözcüğün kaynak metinde açığa çıkan formu “hışırtıyla” şeklinde erek dilde karşılık bulabilir. Çevirmen ise bu anlamı “hışır hışır” ikilemesi kullanarak sağlamış ve erek metne aktarmıştır.</p>	
<p>Sayfa 822</p> <p>Рядом с Маргаритой никого не было, но немного подальше за кустами слышались всплески и фырканье, там тоже кто-то купался.</p>	<p>Sayfa 304</p> <p>Margarita’nın yakınında kimse yoktu ama biraz ötede, çalılardan arkasında çatırtı ve hışırtılar duyuluyordu; orada biri yüzüyordu.</p>
<p>“Всплеск” kelimesinin erek dilde karşılığı “dalga fışırtısı - sesi” şeklinde ifade edilmektedir. “Фырканье” kelimesinin erek dil karşılığı ise “burnundan gürültü ile soluk verme, puflama” şeklinde aktarılmıştır. Bu durumda kelimelerin kaynak metinde kullanım şekline göre erek dilde “çalıların arkasında dalga fışırtıları ve soluk sesi duyuluyordu.” cümlesiyle karşılık bulabilmektedir. Erek metin çevirisinde çevirmen kelimeleri ifade ettikleri bire bir anlamları ile değil, kelimelere yakın anlam içeren “çatırtı ve hışırtılar” ifadeleriyle tercüme etmeyi tercih etmiştir.</p>	
<p>Sayfa 822</p> <p>Маргарита отступила и с достоинством ответила: — Пошел ты к чертовой матери. Какая я тебе Клодина? Ты смотри, с кем разговариваешь.</p>	<p>Sayfa 304</p> <p>Margarita geri çekildi ve terbiyeli bir şekilde yanıtladı: “Annenden nasıl çıktysan aynen geri dön oraya. Nerem Claudine’miş benim? Kiminle konuştuğuna bir baksana sen.”</p>
<p>Kaynak dilde bir kişiyle artık ilgilenmediğini gösteren tavırlarda bulunarak söylenen “идти к чертовой матери” deyimini erek dilde “Ne halin varsa gör! Nereye gidersen git!” ifadeleriyle karşılık bulabilmektedir. “Идти к чертовой матери” deyimini kaynak metinde sıklıkla kullanılmış ve cümle içerisinde metin kontekstine bağlı olarak farklı anlamları kaynak okuyucuya aktarmıştır. Deyimin burada, kaynak metinde aktardığı anlama bağlı olarak, erek metin çevirisinde amiyane tabir olan “Annenden nasıl çıktysan aynen geri dön oraya.” cümlesiyle aktarılmıştır.</p>	

<p>Sayfa 823</p> <p>— Ты бы брюки надел, сукин сын, — сказала, смягчаясь, Маргарита.</p>	<p>Sayfa 304</p> <p>”Pantolonunu giysene dangalak,” dedi yumuşatan Margarita.</p>
<p>Kaynak dilde kullanılan “сукин сын” tabiri argo ifade içermektedir ve sokak jargonunda kullanılmaktadır. Buna bağlı olarak erek dilde karşılık bulduğu anlam “köpoğlu, köpoğlu köpek” şeklindedir. Erek metin kontekstine göre “сукин сын” tabiri “dangalak” kelimesi ile tercüme edilmiştir.</p>	
<p>Sayfa 824</p> <p>Ровное гудение машины, летящей высоко над землей, убаякивало Маргариту, а лунный свет ее приятно согревал.</p>	<p>Sayfa 307</p> <p>Yeryüzünden yükseklerde uçan arabanın düzenli uğultusu Margarita’yı sakinleştiriyor, ay ışığı da tatlı tatlı ısıtıyordu.</p>
<p>Kaynak metinde geçen “приятно” kelimesi cümle içerisinde zarf formundadır. “Приятно” kelimesi kaynak dilde “hoş, güzel, zevk verici” anlamlarını ifade eden durumları ya da nesnelere nitelendirme amacıyla cümle içerisinde fiilden önce veya fiilden sonra kullanılabilir. Sözcük, erek metin çevirisinde, bağlama dayalı olarak “tatlı tatlı” ikileme zarfıyla ifade edilmiştir. Hem kaynak metin hem de erek metinde söz konusu yapılar zarf formundadır.</p>	
<p>Sayfa 824</p> <p>Грач ли хорошо знал свое дело, машина ли была хороша, но только вскоре Маргарита, открыв глаза, увидела под собою не лесную тьму, а дрожащее озеро московских огней.</p>	<p>Sayfa 307</p> <p>Ya karga işini iyi bildiğinden ya da araba iyi olduğundan, Margarita kısa süre sonra gözlerini açtığı anda, aşağıda bir orman karanlığını değil, Moskova alevlerinin titreşen gölünü gördü.</p>
<p>“ли-ли” bağlacı kaynak dilde virgülle ayrılan iki farklı cümle türünü birbirinden anlamsal olarak ayırmak ve karşılaştırma yapmak için kullanılmaktadır. Türlü öğeler, sözcükler, tümceler arasında yeğleme, seçme, üstün tutma, oranlama anlamlarıyla bağlantı sağlamaktadır. Kaynak metinde kullanılan “ли-ли” bağlacı iki tümceyi birbirinden ayırmakta ve bir cümleyi diğerinden üstün tutmaktadır. Erek dilde bu bağlaca biçimsel ve semantik açıdan karşılık gelen “ya-ya” bağlacı bulunmaktadır. Dolayısıyla söz konusu cümle, erek metne “ya-ya” bağlacı ile aktarılmıştır.</p>	
<p>Sayfa 824</p> <p>Когда, неся под мышкой щетку и рапиру, спутники проходили подворотню, Маргарита заметила томящегося в ней человека в кепке и высоких сапогах, кого-то, вероятно, поджидавшего.</p>	<p>Sayfa 308</p> <p>Süpürgeyle kılıcı kollarının altına sıkıştırıp bahçe kapısından geçtikleri sırada, Margarita birini bekler gibi görünen, bere ve uzun çizme giymiş birini gördü.</p>

<p>Предложный падеж (prepositional case, ismin bulunma hali) kaynak dil gramerinde oldukça büyük bir yer tutmaktadır. Predlojny padej, niteleyeceği kelimenin önüne “в, на, о, об” edatlarını getirerek ismin bulunma halini oluşturmaktadır. Bu padej yapısıyla kurulan cümlelere “nerede, ne hakkında? vb.” gibi sorular sorularak cevap alınmaktadır. Kaynak metinde geçen cümlede “в” edatının bir kişinin giydiği kıyafeti nitelediğini görmekteyiz. Bu bağlamda kaynak dil için canlıların giydiği kıyafet türünü nitelediğini söyleyebiliriz. Erek dilde bu cümleye “ne giymiş, nasıl kıyafet giymiş? vb.” sorular yönlendirebiliriz. Bu noktada erek dil ve kaynak dil arasında keskin gramer farkı bulunduğu söylenilebilir. Rusça-Türkçe dil çifti arasında bulunan biçimsel farklılıklar sebebiyle erek dil gramer ve semantik kuralları esas alınarak tercüme edilmiştir. Kaynak metinde verilmek istenen anlam söz konusu dil çifti arasında bulunan farklılıklara rağmen erek metin çevirisinde de aynı anlam sağlanmıştır.</p>	
<p>Sayfa 824</p> <p>Второго, до удивительности похожего на первого, человека встретили у шестого подъезда.</p>	<p>Sayfa 308</p> <p>Altıncı bloğun girişinde hayret verici bir şekilde ilkin benzeyen başka bir adama rastladılar.</p>
<p>Kaynak dilde “до” edatı “-e kadar, önce” anlamlarını ifade etmekte ve niteleyeceği kelimenin başına getirilerek kullanılmaktadır. “Удивительный” kelimesi ise kaynak dilde olağanüstü, şaşırtıcı, harika anlamlarını ifade eden bir sıfat türüdür. Kaynak metindeki cümleye bakıldığında “до удивительности” kalıbı olağanüstü şaşırtacak kadar şekilde erek dile tam tercümesi yapılabilir. Cümlelerin erek metin çevirisi, erek metin kontekstine bağlı kalınarak erek okuyucuya daha yakın anlam barındıran “hayret verici bir şekilde” çevirisiyle aktarılmıştır. Erek çeviri sıfat türünde iken, cümlelerin kaynak metin hali sıfat formunda bulunmamaktadır.</p>	
<p>Sayfa 825</p> <p>Третий, точная копия второго, а стало быть, и первого, дежурил на площадке третьего этажа.</p>	<p>Sayfa 308</p> <p>İkincinin ve herhalde birincinin de tam kopyası olan üçüncü de üçüncü katın sahanlığında duruyordu.</p>
<p>“Площадка” kelimesi kaynak dilde “amacına uygun kullanılan alan, saha, platform; tenis kortu, çocuk oyun alanı, vb.” yerleri nitelemek için kullanılmaktadır. Kelimenin erek dil karşılığında “sahanlık” kelimesi bulunmamaktadır. Buna rağmen bu cümlede çevirmen kelimenin kaynak metinde cümle içerisinde kullanımına bağlı kalarak, kelimenin esas anlamı ile değil, oluşturduğu anlamı erek metin çevirisine aktararak “sahanlık” kelimesi ile tercüme etmiştir. Bu bağlamda kaynak metinde cümlelerin vermek istediği esas anlam erek metinde de bütünüyle sağlanmıştır.</p>	
<p>Sayfa 825</p> <p>Первое, что поразило Маргариту, это та тьма, в которую она попала. Было темно, как в</p>	<p>Sayfa 308</p> <p>Margarita’yı ilk etkileyen şey, içine düştüğü karanlık oldu. Sanki yeraltına düşmüşler gibi</p>

<p>подземелье, так что она невольно уцепилась за плащ Азazelло, опасаясь споткнуться.</p>	<p>hiçbir şey görünmüyordu ve Margarita düşmemek için ister istemez Azazello'nun trençkotuna tutunmak zorunda kaldı.</p>
<p>Каунак дилде "невольно" kelimesi "istemeden, bilinçsizce, kazayla, kasıtsız olarak, beklenmedik bir şekilde, refleks olarak" anlamlarını ifade etmektedir. Erek dilde karşılık bulan bu anlamlar dışında, erek metin çevirisi "ister istemez" ikilemesiyle yapılmış, verilmek istenen anlam sağlanmıştır, Erek metin çevirisinde kullanılan "ister istemez" ikilemesi zarf fiil formunda iken, kaynak metinde geçen "невольно" kelimesi zarf formundadır.</p>	
<p>Sayfa 825</p> <p>«Удивительно странный вечер, — думала Маргарита, — я всего ожидала, но только не этого! Электричество, что ли, у них потухло? Но самое поразительное — размеры этого помещения. Каким образом все это может втиснуться в московскую квартиру? Просто-напросто никак не может!»</p>	<p>Sayfa 309</p> <p>"Şaşkınlık verici ölçüde tuhaf bir akşam," diye düşündü Margarita. " Her şeyi beklerdim de bunu beklemezdim! Elektrikler mi kesilmiş? Ama en çarpıcı olan şey bu evin büyüklüğü. Moskova'da bir eve bütün bunları nasıl sığdırabilmişler? Hiçbir şekilde mümkün değil bu."</p>
<p>"Просто-напросто" kelimesi kaynak dilde частица (anlamı tamamlayan parçacık, kiplik parçacığı) formunda kullanılmaktadır. Просто-напросто parçacığı erek dilde bulunan muhtemel çevirileri "sadece, basit bir şekilde, aynen, aynısı, aynı şekilde" şeklinde karşılık bulmaktadır. Çevirmen de erek metnin bağlamına dayalı olarak "hiçbir şekilde" şeklinde tercüme etmiştir.</p>	
<p>Sayfa 825</p> <p>...— Разрешите мне представиться вам, — заскрипел Коровьев, — Коровьев. Вас удивляет, что нет света? Экономия, как вы, конечно, подумали? Ни-ни-ни!</p>	<p>Sayfa 310</p> <p>" İzin verin size kendimi tanıtayım," diye hırıldadı. Korovyev. !!Adım Korovyev. Işık olmamasına şaşırдың mı? Herhalde, çimrilik yapıyorlar, diye düşünmüşsünüzdür? Hi hi hi.</p>
<p>"Экономия" sözcüğü kaynak dilde isim formunda olup "tasarruf, ekonomi" anlamlarına karşılık gelmektedir. Sözcüğün kaynak metin içerisindeki konum ve kullanımına bağlı olarak "çimrilik" anlamı açığa çıkmaktadır. Kaynak metinde isim formunda yer alan экономия erek metin çevirisinde "çimrilik yapmak" fiili olarak tercüme edilmiştir.</p>	
<p>Sayfa 826</p> <p>Коровьев сладко ухмыльнулся, отчего тени шевельнулись в складках у его носа.</p>	<p>Sayfa 310</p> <p>Korovyev tatlı tatlı gülümseyince burnunun kıvrımlarındaki gölgeler dalgalandı.</p>
<p>"Сладко" sözcüğü kaynak metinde zarf formundadır. Kaynak dilde söz konusu yapı "tatlı, şirin" anlamlarına gelmektedir. Erek metin kontekstine bağlı olarak "tatlı tatlı" ikileme zarfıyla tercüme</p>	

edilerek erek metne aktarılmıştır.	
<p>Sayfa 826</p> <p>Так, например, один горожанин, как мне рассказывали, получив трехкомнатную квартиру на Земляном Валу, без всякого пятого измерения и прочих вещей, от которых ум заходит за разум, мгновенно превратил ее в четырехкомнатную, разделив одну из комнат пополам перегородкой.</p>	<p>Sayfa 310</p> <p>Sözgelimi bir şehirli vardı, dediklerine göre, Zemlyaniy Val'da üç odalı bir daire almış, akli serseme çeviren beşinci boyuta falan başvurmadan, bir anda odalardan birini bir bölmeyle ayırarak onu dört odalıya çevirmiş.</p>
<p>“Ум заходит за разум” kaynak dilde sıklıkla kullanılan ve “aklı başından gitmek” ifadesine karşılık gelen bir deyimdir. Bu deyim erek metinde “aklı serseme çeviren” ifadesiyle karşılık bulmuş ve bu şekilde erek metne aktarılmıştır.</p>	
<p>Sayfa 827</p> <p>Маргарита слушала Коровьева, стараясь не проронить ни слова, под сердцем у нее было холодно, надежда на счастье кружила ее голову.</p>	<p>Sayfa 311</p> <p>Margarita Korovyev'i dinliyor, bir kelimesini bile kaçırmamaya çalışıyordu, kalbinde bir soğukluk vardı, kalbinin altı soğuktu, mutluluk umudu başını döndürüyordu.</p>
<p>Kaynak metinde kullanılan “под сердцем у нее было холодно” cümlesi kaynak dilde ve de kaynak metin içerisinde mecaz anlam taşımaktadır. Erek dile çeviride cümle “kalbinde soğukluk vardı, kalbi soğuktu” gibi anlamlara karşılık gelmektedir. Kaynak metinde duygusal açıdan kalpteki soğukluk vurgulanmak istenmiştir. “Под сердцем у нее было холодно” cümlesi erek metine hem cümlelerin içerdiği mecaz anlam ile ve de sözcüğü sözcüğüne çeviri tekniğiyle “kalbinde bir soğukluk vardı, kalbinin altı soğuktu” ifadesiyle aktarılmıştır. Erek metinde söz konusu mecazi anlam korunmuş olsa da “kalbi soğuktu” ya da yalnızca “kalbinde bir soğukluk vardı” ifadesiyle de karşılık bulabilir.</p>	
<p>Sayfa 827</p> <p>Коровьев выразительно ухмыльнулся, наклоняя стан, и опять похолодело сердце Маргариты.</p>	<p>Sayfa 312</p> <p>Korovyev anlamlı bir şekilde sırıttı, eğilerek selam verdi ve yine Margarita'nın içi buz kesti.</p>
<p>“похолодеть сердце” söz birleşimi kaynak dilde mecaz anlam içermektedir ve поговорки-atasözleri arasında yer almaktadır. Korku, endişe ve üzüntü karşısında çaresizce donakalmak anlamlarını ifade eden “похолодеть сердце” atasözü, erek dile çeviride aynı anlamlara karşılık gelen ve mecaz anlam barındıran “içi buz kesmek” deyiimiyle tercüme edilemiştir.</p>	

<p>Sayfa 829</p> <p>— Да, прав Коровьев. Как причудливо тасуется колода! Кровь!</p>	<p>Sayfa 315</p> <p>”Evet, haklı Korovyev! Taşlar çok ilginç bir şekilde dağıtılmış! Kan!”</p>
<p>“Как причудливо тасуется колода” cümlesi romanın ana kahramanlarından biri olan Woland’a ait, roman içerisinde anlam kazanmış ve romandan deyimsel bir söylem olarak kaynak dil literatürüne girmiş bir ifadedir. Bu bağlamda cümlenin kaynak metinde içerdiği mecaz anlam, erek metne çeviri sürecinde de korunmuş “taşlar çok ilginç bir şekilde dağıtılmış” cümlesiyle erek metne aktarılmıştır.</p>	
<p>Sayfa 830</p> <p>— Ах, мошенник, мошенник, — качая головой, говорил Воланд, — каждый раз, как партия его в безнадежном положении, он начинает заговаривать зубы, подобно самому последнему шарлатану на мосту. Садись немедленно и прекрати эту словесную пачкотню.</p>	<p>Sayfa 317</p> <p>“Ah, düzenbaz, düzenbaz,” dedi başını sallayarak Woland. “Ne zaman oyunda yenilmeye başlasa, köprüye çıkmış en son şarlatan gibi açıyor ağzını, yumuyor gözünü, Hemen otur ve bırak şu laf salatasını.”</p>
<p>“Мошенник” kelimesi kaynak dilde “dolandırıcı, üçkağıtçı” anlamlarına karşılık gelmektedir. Erek metin kontekstine bağlı olarak sözcük, erek metne “düzenbaz” ifadesiyle tercüme edilmiştir.</p> <p>“Заговаривать зубы” kaynak dilde, konuşma dilinde jargon haline gelmiş, mecaz anlam ve argo içeren bir deyimdir. Deyimin ifade ettiği anlam; ‘bir kişinin başka bir kişiyi kandırmak ve ilgisini başka bir noktaya çekebilmek için aralıksız konuşması’ şeklinde ifade edilebilir. Buna bağlı olarak “заговаривать зубы” deyimini erek metne “açıyor ağzını yumuyor gözünü” deyimine tercüme edilerek aktarılmıştır. Erek metinde kullanılan deyim, kaynak metinde geçen deyimle yakın anlam içermektedir; bu bağlamda erek metin-kaynak metin arasındaki anlamsal bütünlük korunmuştur.</p> <p>“Словесная пачкотня, словесная окошка, словесный салат” söz birleşimleri Rusça konuşma dilinde kullanılmaktadır ve argo anlam içermektedir. “Haddinden fazla gereksizce konuşmak, boş konuşmak” gibi anlamlara karşılık gelmektedir. Burada erek metnin kontekstine bağlı olarak “словесная пачкотня” söz birleşimi “laf salatası” ifadesiyle karşılık bularak erek metin çevirisi yapılmıştır. Erek metinde tercih edilen “laf salatası yapmak” deyimini, “словесная пачкотня” söz birleşimine yakın anlam barındırmaktadır.</p>	
<p>Sayfa 830</p> <p>Речи мои представляют отнюдь не пачкотню, как вы изволите выразаться в присутствии дамы, а вереницу прочно упакованных силлогизмов, которые оценили бы по</p>	<p>Sayfa 317</p> <p>Sözlerim hiç de sizin bu bayanın huzurunda söylediğiniz gibi laf salatası değil, sağlam bir şekilde birbirine bağlanan bir tasımlar silsilesi ki siz Sextus Empiricus, Martianus Capella,</p>

<p>достоинству такие знатоки, как Секст Эмпирик, Марциан Капелла, а то, чего доброго, и сам Аристотель.</p>	<p>daha da iyisi, bizzat Aristoteles gibi bu işin ustalarına büyük değer verirsiniz.</p>
<p>Sextus Empiricus, Martianus Capella, Aristoteles gibi özel isimler alfabetik dönüşüm gerektirmeksizin Türkçeye uyarlanmaktadır; Latin alfabesi kaynaklı bu durum özel isimlerin orijinal dilinde yazıldığı gibi ifade edilmesini sağlamaktadır. Ancak Rusçaya aktarımı sırasında özel isimler alfabetik açıdan Rusçaya uyarlanarak yeniden yazılmaktadır. Kaynak metinde, Sextus Empiricus-Секст Эмпирик, Martianus Capella-Марциан Капелла, Aristoteles-Аристотель şeklinde ifade edilmiştir.</p>	
<p>Sayfa 844</p> <p>Исчезла заплатанная рубаха и стоптанные туфли. Воланд оказался в какой-то черной хламиде со стальной шпагой на бедре.</p>	<p>Sayfa 340</p> <p>Yamalı gömlek ve yıpranmış terlikler kayboldu. Siyah bir hlamis belirdi Woland'ın üzerinde, belinden çelik bir kılıç sarkıyordu.</p>
<p>“Hlamis” pelerin anlamına gelen Yunanca bir kelimedir. Kaynak metinde Rusçaya uyarlanarak “хламид” şeklinde yeniden yazılmış, erek metne ise orijinal şekliyle aktarılarak, erek metin sayfa 221’de dipnot ile açıklanmıştır.</p>	

SONUÇ

Çeviride eşdeğerlik bağlamında özellikle odağa alınan ve konunun özünü oluşturan, Bulgakov'un "Üstat ile Margarita" eseri çalışma içerisinde tüm yönleriyle ele alınmaya çalışılmıştır. Rusça- Türkçe dil çifti üzerinde yapılan bu çalışmada, kaynak metnin erek metne aktarımı sürecinde ortaya çıkan dilsel, biçimsel ve kültürel farklılıklar incelenmiştir. Çeviride eşdeğerlik temel alınarak kaynak metin ve erek metin arasındaki eşdeğerlik derecesinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Dil bilimsel tipoloji noktasında değerlendirildiğinde Rusça bükümlü bir dildir ve aynı zamanda da sentetiktir. Türkçe ise çekimli, sondan eklemeli bir dildir. Rusçanın bükümlü ve sentetik olmasıyla birlikte sözcüklerin leksik anlamları grammatik anlamları ile birleşir. Kaynak dilde çoğu yapının sözcüğü sözcüğüne tercümesi çoğunlukla zor olmaktadır. Bu bağlamda çevirmen, erek metnin hitap ettiği okurların beklentilerine daha iyi karşılık verebilmesi adına yer yer Venuti'nin yerileştirme (yerelleştirme) ve yabancılaştırma olarak adlandırdığı çeviri stratejilerine başvurmuştur. Bu değerlendirmeler ışığında, erek metnin üreticisi Çevirmen-Yazar Sabri Gürses'in Türkçeye kazandırdığı "Üstat ile Margarita" romanında, kaynak dil ve erek dil arasındaki tipolojik farklılıklar göz önünde bulundurularak şu bulgular saptanmıştır:

- Rusça – Türkçe dil çiftinin morfolojik açıdan birbirinden ayrışması sebebiyle, kaynak metinde sıfat, zarf ya da ortaç formunda olan yapılar erek dile aktarım sürecinde, Türkçenin dilbilgisel yapısı ve erek metnin kontekst temelinde şekillenerek, çoğunlukla ikileme biçiminde karşılık bulmuştur. Örneğin:

*Через несколько секунд он, оседланный, летел куда-то к черту из Москвы, **рыдая от горя**. - Birkaç dakika sonra, eyerlenmiş bir halde, **kederden hiçkıra hiçkıra** Moskova'dan uzaklara, şeytan bilir nereye uçuyordu.*

- Erek metnin semantik alanları değerlendirildiğinde, deyim ifadeleri noktasında kaynak metin ile farklılık gösterebilmektedir. Rusçada deyim veya mecaz anlam barındıran kalıpların bütünüyle çevirisi mümkün olmadığından, Türkçe dil varlığı ve Türk kültüründe mevcut olan deyimlerden faydalanılarak ifade edilmiştir. Kaynak dilde var olan fakat erek dilde

eşdeğerliği bulunmayan deyim veya mecaz ifadelerin bire bir çevirisi yapılmış, ancak bu durum kimi zaman bağlam içerisinde aşırılığa ya da anlam düşüklüğüne sebep olmuştur:

Наставала пора действовать, приходилось пить горькую чашу ответственности. - Harekete geçme vakti gelmişti, sorumluluğun alevli fincanından içmek gerekiyordu.

- Erek dilde eşdeğerliği bulunmayan sözcükler, yer yer yabancılaştırmaya başvurularak ve fakat dipnot verilmeden çevirmen tarafından yeniden yazılmıştır. Söz konusu sözcüklerin kimi zaman kontekst bütününde semantik bakımdan eksikliğe yol açtığı gözlemlenmiştir:

А важно то, что в настоящее время владел этим домом тот самый Массолит, во главе которого стоял несчастный Михаил Александрович Берлиоз до своего появления на Патриарших прудах. - Ama önemli olan bu evin bugünkü sahibinin, başkanlığını Patriarşiyeye Prudi'deki o olaya kadar zavallı Mihail Aleksandroviç Berlioz'un yaptığı Massolit olmasıydı.

- Rusçada nesnelerin ve hayvanların çıkardığı yansıma seslerin yazı dilinde ifade ediliş şekli, Türkçe ile farklılık göstermektedir. Üstat ile Margarita romanının erek okuyucuya hitap etmesi amacıyla, yansıma sesler yerileştirme yapılarak ifade edilmiştir.

— *Брысь!! — вдруг рывкнул кот вздыбив шерсть. - "Pisst!" diye tısladı kedi birdenbire tüylerini kabartarak.*

- M. A. Bulgakov "Üstat ile Margarita" eserini Stalin dönemi Rusya'sını dinsel bir alegori ve keskin hiciv sanatıyla kaleme almıştır. Dönemin sosyo-kültürel ve ekonomik unsurları göz önünde bulundurulduğunda, romanda doğrudan toplumsal sorunların işlendiği görülmektedir. Kitlelere hitap edebilmesi ve toplumun içinde bulunduğu sorunları idrak edebilmesi açısından, stilistik açıdan (üslup- biçem) romanda çoğunlukla konuşma diline özgü yapılar benimsenmiş; dolayısıyla roman okuyucuyu birlikte düşünmeye ve harekete geçirmeye iten bir dille kaleme alınmıştır. Erek dile çeviri süresince, orijinal metnin üslubu değişime uğramamış, aynı biçemle erek metinde karşılık bulmuştur. Bu bağlamda kaynak metnin çevirisi stilistik bakımdan orijinal metin ile benzerlik göstermektedir.

Yapılan bu tez çalışmasında Rusça- Türkçe dil çiftinin birbirinden biçimsel ve de anlamsal açıdan farklılıklar barındırdığı somutlaştırılmaya çalışılmıştır. Çeviri sonucunda ortaya çıkan erek metnin, kaynak kültürde yansıtılmak istenen anlam ve erek kültüre yansıtılma biçimi üzerinde durulmuştur.

KAYNAKLAR

- AKSOY, B.(2001). *Çeviride Eşdeğerlik Kavramı*. Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi, 11, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Yayını, 1 - 6.
- BASSNETT-McGuire, S. (1980). *Translation Studies*, Londra: Methuen.
- BENGİ, I., ‘Çeviri Eleştirisi Bağlamında Eleştirel Bilincin Oluşması ve Eleştiri, Üst-Eleştiri, Çeviribilim İlişkileri’, Dilbilim Araştırmaları, (1993), s. 25-50 (web: <http://dad.boun.edu.tr/tr/download/article-file/273346> Erişim: 27.12.2021).
- BULGAKOV, M. A. (2006). *Moy bedny, bedny master*, Moskova: Vagrius.
- BULGAKOV, M. A. (1988). *Belaya gvardiya. Teatralny roman. Master i Margarita*, Moskova: Hudojestvennaya literatura.
- BULGAKOV, M. A. (2009). *Master i Margarita*, Moskova: Eksmo Yayınları.
- GAK, V. (1962). Kurs Perevoda. Frantsuzskiy Yazık *Obşçestvenno-Politiçeskaya Leksika*, Moskova: İMO.
- GÜRSES, S. (2016). *Üstat ile Margarita*, İstanbul: Everest Yayınları.
- HOLMES, J. S., ‘The name and the Nature of Translation Studies’ Translated!, Paper on Literary Translation and Translation Studies, (1972), Amsterdam/Rodopi, 1988, s. 66- 88.
- KARA, S. V. *Yazınsal metinler çevirisinde eşdeğerlik arayışı*, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (2012), s. 391-402.
- KARADAĞ, B. A. (2003), *Edebiyat ve Kültür Dizgesini Şekillendirmede ‘İdeolojik’ Açıdan Çevirinin ve Çevirmenin Rolü*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Amerikan Kültürü ve Edebiyatı Bilim Dalı Doktora Tezi.
- KOMİSSAROV, V. (1990). *Teoriya Perevoda (Lingvistiçeskiye Aspekti)*. Moskova: Vışşaya Şkola.
- KOMİSSAROV, V. N. (1985). *Training professional translators: the role of translation theory*, Xth World Congress of FIT. Proceedings (309-314). Wien.

KOZAN, O. (2017) ‘‘Çağdaş çeviri kuramı ve uygulamaları çerçevesinde Rusça-Türkçe çeviri sorunları ve çeviri stratejileri’’, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Doktora Tezi.

KOZAN, O. *"Rusya'da dilbilimsel çeviri kuramı: Temel yaklaşımlar ve kavramlar"*, RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, (2019), s. 313-327.

KÖPRÜLÜ, S., YÜCE, B. ‘Çeviride Yerlileştirme ve Yabancı Dil Öğretimindeki Yeri’, Söylem Filoloji Dergisi, (2019), 4 (2), s. 506- 516.

STOLZE, R. (1997). *Übersetzungstheorien*. (2. Basım). Tübingen: Narr.

TAŞ, S. ‘Kültürel Unsurların Çevirisi ve Çeviri Stratejileri’ , Humanitas, (2017), 5(10), s. 1-14.

JUKOVSKİ, V. A. (1959). *Sobraniye Sochineni v Chetireh Tomah Tom Perviy*, Moskova: Gosudarstvennoye İzdatelstvo.

SÖZLÜKLER

DAL, V. İ. (1863-1866). *Tolkovi slovar jivago velikorusskogo yazika*, Moskova: Obşestva lyubiteley rossiyskoy slovesnosti.

FEDOROV, A. İ. (2008). *Frazeologičeski slovar russkogo literaturnogo yazika*, Moskova: Astrel, AST.

MOKİYENKO, V. M., NİKİTİN, T. G., NİKOLAYEV, E. K. (2010). *Bolşoy slovar russkih poslovits*. Moskova: Olma Media Grup.

OJEGOV, S. İ. (1986). *Tolkovi slovar russkogo yazika pod redaktsiyey çlena-korrespondenta AN SSSR N. YU. Şvedovoy*, Moskova: Russkiy Yazik.

TİHONOV, A. N. (2004). *Frazeologičeskiy Slovar Sovremennogo Russkogo Literaturnogo Yazika* (1. Cilt), Moskova: Flinta, Nauka.

UŞAKOV, D. N. (1935-1940). *Tolkovi slovar russkogo yazika*, Moskova: Gosudarstvenni institut ‘‘Sovetskaya Entsiklopediya’’.

YARENTSEV, R. İ. (1997) *Russkaya Frazeologiya Slovar-Spravoçnik*, Moskova:
Russkiy Yazik

EKLER

Romanın ana kahramanı Voland'ın İvan Bezdomni ve Berlioz ile Patriarşiye Prudi'de ilk karşılaşmasının temsili görüntüsü. (Erişim adresi: [https://anicat.ru/video/198827-Master i Margarita-1 seriya](https://anicat.ru/video/198827-Master_i_Margarita-1_seriya))

Ana kahramanlar Üstat ile Margarita'nın temsili bir fotoğrafı. (Erişim adresi: <https://www.livelib.ru/story/9290-master-i-margarita-mihail-bulgakov>)

M. A. Bulgakov'a ait müzede sergilenmekte olan "Üstat ile Margarita" romanının el yazmaları. (Erişim adresi: <http://moscowwalks.ru/2016/05/16/new-bulgakov-museum/>)

Voland ve maiyetinin temsili bir fotoğrafı. (Erişim adresi: <https://kickscontest.ru/sochineniya/svita-volanda-harakteristika.html>)

Voland ve maiyetinin kara büyü seansından bir temsili görüntü. (Erişim adresi: https://www.spletnik.ru/blogs/chto_chitaem/142252_master-i-margarita)

M. A. Bulgakov'un "Üstat ile Margarita" romanı varyantlarından "Büyük Şansolye" adlı kitabı ve romanın tüm varyantlarının bulunduğu son redaksiyonun temsili. (Erişim adresi: <https://knijky.ru/books/velikiy-kancler/> / <https://market.yandex.ru/product--mikhail-bulgakov-moi-bednyi-bednyi-master-polnoe-sobranie-redaktsii-i-variantov-romana-master-i-margarita/1169355?spa=1>)

‘‘Üstat ile Margarita’’ romanının ilk basımı ve romanın ana kahramanları Master ile Margarita’nın temsili görüntüsü. (Erişim adresi: <https://iznat.com/2020/04/13/> / <http://moscowwalks.ru/2016/05/16/new-bulgakov-museum/>)